

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึง การก่อเกิดและพัฒนาการเกี่ยวกับกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน การบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน และแนวทางการบริหารจัดการที่ดีในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ในประเด็นที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

๔.๑. การก่อเกิดและพัฒนาการเกี่ยวกับกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

๔.๒. การบริหารจัดการที่ดีกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำนวน ๖ ด้าน

๔.๓ แนวทางการบริหารจัดการที่ดีในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลการศึกษา พบว่าการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นการ จัดสวัสดิการ ที่จัดให้กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในหลายด้านผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และขอบเขตการศึกษาที่กำหนดไว้โดยแบ่งออกเป็น ๓ หัวข้อ คือ

๔.๑. การก่อเกิดและพัฒนาการเกี่ยวกับกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

๔.๑.๑ ลักษณะทางสังคมของตำบลอุโมงค์^{๑)}

จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลตำบลอุโมงค์ (พ.ศ. ๒๕๕๔ – ๒๕๕๖)ที่ผ่านมา นับได้ว่าเทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาหรือเป็นไปตามวิสัยทัศน์เดิมที่ตั้งไว้ ซึ่งจะเห็นว่าการพัฒนาพื้นที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน หรือหลายมิติของพื้นที่ตำบลอุโมงค์ โดยสรุปได้ดังนี้

๑) มิติทางการเมืองที่สร้างความร่วมมือ และบทบาทของกลุ่มประชาชนที่หลากหลายมีส่วนร่วมในกิจกรรม หรือทางการเมืองมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของท้องถิ่น เชื่อมั่นในการพัฒนาของเทศบาล โดยให้ความร่วมมือในการชำระภาษีทุกคนมีสิทธิและใช้สิทธิทางการเมืองในทุกๆระดับในระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการเมืองระดับท้องถิ่น ระดับชาติ มีการสร้างกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหา ช่วยเป็นหูเป็นตาให้เทศบาลทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่าง

^{๑)} เรื่องเดียวกัน หน้า ๒๓

โปร่งใส ชุมชนสามารถบริหารจัดการงบประมาณเพื่อแก้ปัญหาในชุมชนของตนเอง โดยนำหลักการกระบวนการประชาคมมาใช้ในการพิจารณาแก้ปัญหาของชุมชนมากขึ้น ทั้งนี้ มิติทางการเมืองนั้น นับว่าได้สร้างและขยายแนวคิดให้ประชาชนสามารถที่จะเข้ามามีบทบาททางการเมืองท้องถิ่นหรือสร้างคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาทำงานในฐานะตัวแทนของประชาชนมากขึ้น

๒) มิติทางสังคม ผลจากการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งนโยบายของรัฐบาลที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวล้านนา เนื่องจากความอ่อนแอของระบบการศึกษา และประชาชนที่ไม่มีเกราะป้องกันตัวเองจากกระแสการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตก ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันกันอย่างเสรี เทศบาล ในฐานะหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น จึงได้พยายามที่สร้างความเข้มแข็งของสังคมชุมชนให้คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของท้องถิ่นดั้งเดิมไว้อย่างยั่งยืน การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น การส่งเสริมประเพณีต่าง ๆ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ การประกวด ส่งเสริมสนับสนุนอุปกรณ์ ฯลฯ ทำให้ประชาชนในมิติทางสังคม ยังคงเอกลักษณ์ของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ด้านการศึกษา ได้ส่งเสริมการศึกษาในการจัดการระบบการศึกษา และมีความพร้อมในการรับโอนภารกิจด้านการศึกษา และได้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ทุกโรงเรียน ตลอดจนวัด การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม

๓) มิติทางเศรษฐกิจ เทศบาลตำบลอุโมงค์ สามารถส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนโดยมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มอาชีพอย่างยั่งยืน ในการร่วมกันผลิต และจำหน่ายสินค้าโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น และส่งเสริมกลุ่มอาชีพได้รับความรู้วิทยาการใหม่ ให้สามารถนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือสินค้าให้ได้มาตรฐานตามมาตรฐานสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ ๔ ดาว ๕ ดาว จนสินค้าเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคมากมาย สร้างชื่อเสียงให้เทศบาลตำบลอุโมงค์ไปทั่วประเทศ นอกจากนี้ ในการส่งเสริมการตลาดสินค้าได้จัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ ส่งเสริมการแปรรูปสินค้า โดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตรซึ่งล้นตลาด สามารถแก้ปัญหาให้เกษตรกรได้

๔) มิติด้านสิ่งแวดล้อม ในระยะการพัฒนาที่ผ่านมา ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นสร้างผลกระทบทั้งในแง่ของสังคมชุมชน และมีปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมอื่น ๆ โดยการนำระบบการบริหารจัดการตามมาตรฐานสากลด้านสิ่งแวดล้อม จนได้รับการรับรองมาตรฐานการบริหารจัดการด้านพลังงานในสำนักงานและองค์กรภาคีชุมชน ตามมาตรฐาน ISO ๑๔๐๐๑ การเพิ่มพื้นที่สีเขียว ปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่ให้สวยงาม การลดมลภาวะ ลดโลกร้อนด้วยมือเรา การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ฯลฯ การบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง

๕) มิติด้านโครงสร้างพื้นฐาน กล่าวได้ว่าประชาชนทุกชุมชน หมู่บ้านได้รับความสะดวกด้านระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ถนน สะพาน ทางเท้า ฯลฯ การคมนาคมที่ได้รับการพัฒนาจากโครงการของรัฐบาล และของท้องถิ่นเอง ถนนทางการเกษตร กล่าวได้ว่าการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานมีผลการพัฒนาที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมเกือบจะเต็มพื้นที่แต่ปัญหาในการพัฒนาถนนบางสาย ไม่ใช่อำนาจของท้องถิ่น เช่น ทางหลวงชนบท ทางหลวงแผ่นดิน ทางรถไฟ เป็นต้น^๒

^๒ แผนพัฒนาเทศบาลตำบลอุโมงค์ พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๕.

๔.๑.๒ ความอยู่ดีมีสุขของชุมชนตำบลอุโมงค์^๓

จากข้อมูลรายการการประเมินความอยู่ดีมีสุขของตำบลอุโมงค์ พ.ศ. ๒๕๕๖ สามารถสรุปได้ ๘ มิติ ดังนี้

๑) มิติทางด้านสุขภาพ

วิสัยทัศน์เทศบาลตำบลอุโมงค์ “อุโมงค์ เมืองของคนสุขภาพดี ทุกภาคีมีส่วนร่วม ศูนย์รวมแห่งภูมิปัญญา” ตามนโยบายการพัฒนาเทศบาลตำบลอุโมงค์ ตามวิสัยทัศน์ดังกล่าวได้มุ่งเน้นด้านสุขภาพของประชาชนเทศบาลตำบลอุโมงค์ เป็นอันดับแรก เนื่องจากสุขภาพของคนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ ท้องถิ่น ซึ่งประเทศไทยได้เสี่ยงประมาณด้านการรักษาพยาบาลให้แก่ผู้ป่วยเป็นงบประมาณมหาศาล อีกทั้งบุคลากรทางการแพทย์ ต่อประชาชนทั้งประเทศเทียบเป็นอัตราส่วน ๑:๑,๔๘๕ ซึ่งถือว่าเป็นอัตราส่วนที่น้อยมาก ซึ่งจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนให้ความสำคัญในการรักษาสุขภาพของตนเอง จึงได้มีโครงการส่งเสริมสุขภาพทุกรูปแบบ เช่น

ตั้งแต่แรกเกิด เช่นส่งเสริมการเลี้ยงบุตรด้วยนมแม่ การเลี้ยงบุตรอย่างถูกวิธีตามคู่มือของกระทรวงสาธารณสุข การออกตรวจเยี่ยมแม่และเด็ก โดยกองสาธารณสุข เทศบาลตำบลอุโมงค์ ร่วมกับ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์และสมาชิก อสม.ตำบลอุโมงค์

วัยเรียน-วัยรุ่น ส่งเสริมการออกกำลังกาย สนับสนุนอุปกรณ์กีฬาและมีสนามกีฬาประจำหมู่บ้าน

วัยทำงาน-วัยกลางคน ส่งเสริมในเรื่องของการรักษาสุขภาพ โดยเน้นในเรื่องของการบริโภค อาหารปลอดภัยส่งเสริมให้มีการปลูกผักสวนครัว รั้วกินได้ รับประทานผักที่ปลูกเอง (ปลอดสารพิษ) ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการออกกำลังกาย ในตอนเย็น (ชมรมแอโรบิกแต่ละหมู่บ้าน โครงการเดินสี่มุมเมือง ออกกำลังกาย จันทร์ พุศ ศุภร์ โดยผ่านระบบวิทยุชุมชนของตำบลอุโมงค์)

วัยชรา ผู้สูงอายุของตำบลอุโมงค์มีจำนวน ๒,๖๙๓ คน ซึ่งจำนวนของผู้อายุมีอัตราสูงเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดลำพูนที่มีจำนวนผู้สูงอายุจำนวนมาก ซึ่งจะต้องใช้งบประมาณในการจ่ายค่าครองชีพเดือนละไม่ต่ำกว่า หนึ่งล้านบาท ซึ่งควบคู่ไปกับการที่ตำบลอุโมงค์มีกองทุนสวัสดิการ เพื่อใช้สำหรับช่วยเหลือผู้คนแต่ละวัย นอกจากนั้นจะต้องมีการส่งเสริมกิจกรรมทางด้านสุขภาพ จิตใจให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม เช่น การออกกำลังกายตามความเหมาะสม เช่น การรำไม้พลอง แอโรบิก ประยุกต์ กิจกรรมทางด้านจิตใจ เช่น โครงการอุยสอนหลาน กลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้ ซึ่งกิจกรรมประเภทนี้ช่วยให้ผู้สูงอายุไม่เกิดความเหงา ได้พบปะพูดคุย ไม่มีอาการหลงลืม มีสุขภาพจิตที่ดี และยังส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าวัดฟังธรรมะตามหลักพระพุทธศาสนา และกิจกรรมอื่น ๆ มีการตั้งชมรมผู้สูงอายุตำบลอุโมงค์ ชมรมวัยดอกคำวอน และกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

^๓ ขวัญญา ยาจันทร์ “รายงานการประเมินความอยู่ดีมีสุขในพื้นที่ตำบลอุโมงค์”.เชียงใหม่: สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๖ (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม).

จากการส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนตำบลอุโมงค์ เป็นความท้าทายในการต่อสู้และแก้ไขปัญหาของเทศบาลตำบลอุโมงค์อีกรูปแบบหนึ่ง เนื่องจากกระแสการพัฒนาของยุคโลกาภิวัตน์ มีสิ่งอำนวยความสะดวก มีการใช้ชีวิตแบบเร่งรีบตามกระแสสังคมเมือง สื่อการโฆษณาการใช้ชีวิตแบบสบาย อีกทั้งเรื่องการเป็นอยู่ การบริโภคอาหาร ขาดการออกกำลังกาย ซึ่งทำให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้นเทศบาลตำบลอุโมงค์ จึงได้มีโครงการ กิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพให้แก่ประชาชนทุกด้าน เช่นด้านการป้องกัน การแก้ไขปัญหาเฉพาะด้าน และการบำบัดรักษา ซึ่งปัจจุบันเทศบาลตำบลอุโมงค์ มีประชากรที่เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน ๖๐ ปี จำนวน ๒,๖๙๓ คนคิดเป็นผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากเป็นอันดับ ๑ ของจังหวัดลำพูน(ระดับตำบล) เป็นภารกิจที่ต้องดูแลด้านสวัสดิการ การรณรงค์รักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิต อีกด้วย

เทศบาลตำบลอุโมงค์ร่วมกัน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์จึงจัดให้มีการดำเนินงานทางด้านสุขภาพ เป็นการรักษาในรูปแบบของสมัยใหม่กับรูปแบบของแพทย์ทางเลือก โดยมีกิจกรรมเช่น นวดแผนไทย การอบสมุนไพร การดูแลสุขภาพด้วยวิถีธรรมชาติบำบัด และการรับประทานสมุนไพร(หมอยาเขียว) จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพที่ผ่านการอบรม และมีความเชี่ยวชาญอย่างดีในการที่จะให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วยหรือผู้สนใจที่จะบำรุงสุขภาพ

จากการเห็นความสำคัญในการดูแลสุขภาพของประชาชน โดยเน้นการทำงานทั้งเชิงรับและเชิงรุก รวมถึงประชาชนในพื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการด้านสุขภาพ จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและประชาชนทุกภาคส่วน ในการร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือและร่วมวางแผนการดำเนินงานของประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อให้การทำงานในเชิงรุกและเชิงรับในการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค การรักษา และการฟื้นฟูให้ครอบคลุมอย่างทั่วถึงอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลและเฝ้าระวังภัยทางด้านสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่อย่างต่อเนื่องรวมทั้งการบริการด้านสุขภาพที่ครบครันทั้งบุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์ ที่มีคุณภาพสามารถให้บริการแก่ประชาชนได้ทั่วถึง สร้างการมีสติอาสาในการดูแลสุขภาพคนในชุมชนด้วยคนในชุมชน โดยอาศัยกลไกการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ก่อให้เกิดการดำเนินงานในรูปแบบของอาสาสมัครที่มีจิตอาสามารวมตัวกันเป็นกลุ่ม สามารถร่วมกันจัดกิจกรรมอันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งตนเองและส่วนรวม รวมถึงให้การดูแลสุขภาพด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น รักษา ธรรมชาติ ปลอดภัยต่อสุขภาพ ดังนั้นการดูแลสุขภาพจึงสามารถให้การดูแลได้ครบครัน

๒) มิติด้านความปลอดภัยและป้องกันภัย

เทศบาลตำบลอุโมงค์ มีพื้นที่ ๒๐.๐๙ ตรกม. และมีประชากรประมาณ ๑๓,๐๐๐ คน โดยพื้นที่ของตำบลอุโมงค์ เป็นพื้นที่ทางผ่านสำหรับเดินทางไปยังจังหวัดเชียงใหม่และตำบลข้างเคียง ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการคมนาคมสะดวกในทุก ๆ ด้าน และประกอบกับในพื้นที่ของตำบลอุโมงค์มีบางที่ซึ่งอาจจะจะเป็นชุมชนเมือง ซึ่งเป็นศูนย์รวมของสถานที่ต่าง ๆ เช่น ธนาคาร ปั้มน้ำมัน โรงงานอุตสาหกรรม โรงเรียน ร้านมินิมาร์ท ฯ จึงทำให้การคมนาคมอาจจะมีความเสี่ยงในบางจุด ดังนั้นเทศบาลตำบลอุโมงค์ จึงเริ่มต้นจากการมองเห็นปัญหาด้านความปลอดภัยของชุมชน ได้มีการทำงานร่วมกับตุ้ยามตำรวจ แต่เนื่องจากบุคลากรตำรวจยังไม่เพียงพอต่อการให้บริการ จึงได้จัดให้ อปพร. ที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับจราจรร่วมในการปฏิบัติงานซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและความผาสุกของคนในตำบลอุโมงค์ การสร้างจิตวิทยากรอยู่ร่วมกัน เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง จึงได้มีการพัฒนาศักยภาพและภารกิจการทำงานของ อปพร. เทศบาลตำบลอุโมงค์จำนวน ๒๒๗ คน โดยเป็นกำลังเสริมในการดำเนินงานของตำรวจ คอยสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน

๓) มิติด้านการจัดการสวัสดิการสังคม

การจัดสวัสดิการชุมชนของตำบลอุโมงค์ คือ การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงในของชนในชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของ เงินทอง หรือน้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูลเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายประชาชนมีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของ มีการบริหารที่โปร่งใส มีวินัย ส่วนภาคีเครือข่าย หรือ อปท.เองก็เป็นหน่วยงานที่ส่งเสริม สนับสนุน ความรู้ รวมทั้งงบประมาณ ซึ่งผลของการจัดสวัสดิการที่สำคัญคือ ก่อให้เกิดรายได้ลดรายจ่าย และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นของคนในชุมชน เกิดความรู้สึกที่มั่นคง ซึ่งการดำเนินการจัดสวัสดิการโดยชุมชน โดยภาครัฐ เพื่อช่วยเหลือประชาชนในด้านการดำเนินชีวิต ครอบคลุมไปถึงการประกอบอาชีพและการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน “สวัสดิการชุมชน” จึงมีหลักสำคัญคือเป็นระบบที่มีความยั่งยืน คิดและดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชนสามารถดูแลตนเองได้ ประกอบด้วยสวัสดิการที่หลากหลาย บูรณาการเข้าด้วยกันและพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งส่งผลให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ดังเช่นที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดสวัสดิการให้แก่ชุมชนเช่นในเรื่องของการมีกิจกรรมเกี่ยวกับสาธารณะประโยชน์ ที่เทศบาลเป็นผู้ดำเนินโครงการหรือโครงการที่ให้ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการเอง จากการสำรวจตามตัวชี้วัดจึงพบได้ว่า สวัสดิการที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำของชุมชนได้นำเสนอเพื่อเป็นสวัสดิการของชุมชนนั้น มีถึง ๒๖ ข้อ โดยงบประมาณนั้นเป็นงบประมาณที่เกิดจากเงินที่เทศบาลตำบลอุโมงค์อุดหนุนให้แก่กองทุน จากหน่วยงานภายนอก(สปสช.)ที่เทศบาลได้นำงบประมาณนี้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสวัสดิการ และรวมถึงงบประมาณในการจัดสวัสดิการบริการสังคม เช่น การรับส่งนักเรียน รับส่งคนชรา ผู้ป่วย และบริการด้านสาธารณสุขประโยชน์ จากสัดส่วนของสมาชิก ๗,๓๑๒ คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๘๖ โดยมูลค่ากองทุนต่อหัวของประชาชนคิดเป็น ๕๑,๘๖๔ บาทต่อคน

๔) มิติด้านเกษตรกรรมยั่งยืน

ระบบเกษตรยั่งยืนเป็นแนวทางการพัฒนาอาชีพที่สัมพันธ์กับการเกษตรและสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรยั่งยืนได้ถูกบรรจุไว้เป็นครั้งแรกในแผนพัฒนาระยะที่ ๘ และคงต้องดำเนินการต่อเนื่องในแผนพัฒนาระยะที่ ๙ โดยเฉพาะเมื่อเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางหลักของการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ระบบเกษตรยั่งยืนเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของชุมชนหลายระดับ ตั้งแต่ครัวเรือน ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ความหมาย จึงแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตามผลรวมของระบบจะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายในและภายนอก จะเห็นได้ว่าเกษตรยั่งยืนไม่ได้มีแต่องค์ประกอบในเรื่องความสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่จะต้องมีอีกองค์ประกอบหนึ่งควบคู่กันไปด้วย คือ จะต้องช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น และควรต่อเนื่องไปถึงรุ่นลูกรุ่นหลานด้วย จึงจะเรียกได้ว่ามีความ “ยั่งยืน” ในการทำการเกษตรอย่างแท้จริงถ้าคิดแบบเข้าข้างตัวเองเกษตรกรเชิงเดี่ยวหรือเกษตรกรเชิงการค้าก็ไม่นับได้ว่าเป็นเกษตรยั่งยืน ถ้าวิธีการทำการเกษตรของเราเกื้อหนุนระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม จะทำได้ อย่างไรนั้น คงต้องศึกษาเพิ่มเติมกันต่อไป ทุกวันนี้ได้วางแผนชีวิตไว้ ๓ ชั้น เริ่มจากเกษตรแบบพอมีพอกิน แล้วจะค่อยๆ พัฒนาไปเป็นเกษตรแบบอยู่ดีกินดี และเป้าหมายสุดท้าย (ถ้าเป็นไปได้) ก็คือ เกษตรแบบมั่งมีศรีสุข

สำหรับนิยามเกษตรกรรมยั่งยืนตำบลอุโมงค์นั้น เริ่มมาจากปัญหาของการเกษตรที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ ซึ่งในปัจจุบันเกษตรกรเริ่มตระหนักว่าการผลิตโดยมุ่งเน้นในเชิงพาณิชย์ โดยหวังผลผลิตสูงสุดหรือผลตอบแทนเป็นตัวเงินอย่างเดียวนั้นเป็นระบบการเกษตรที่ไม่ยั่งยืน เนื่องจากการใช้ปัจจัยการผลิตเกินความจำเป็น เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีปราบศัตรูพืช เป็นต้น จากปัจจัยดังกล่าวผลสุดท้ายก่อให้เกิดมลภาวะและสภาพแวดล้อมโดนทำลาย ตลอดจนสุขภาพของเกษตรกรเองส่งผลทำให้การผลิตทางการเกษตรต้องประสบความล้มเหลว เมื่อสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมแล้ว การจะปรับปรุงให้กลับมาอยู่ในสภาพสมบูรณ์เหมือนเดิมทำได้ยากยิ่ง ดังนั้น เทศบาลตำบลอุโมงค์ จึงนำองค์ความรู้ในเรื่องของการทำเกษตรธรรมชาติ โดยการไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุล มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืนมาปรับใช้ในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบโดยการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ คือ เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลอุโมงค์ และมีหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ร่วมดำเนินงานในพื้นที่โดยการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีตำบลอุโมงค์โดยการร่วมคิด ร่วมทำ นำเสนอข้อมูลและวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในเรื่องเกษตรในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ ซึ่งได้ก่อให้เกิดความช่วยเหลือกันระหว่างเกษตรกรในด้านข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ในพื้นที่ของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านกิจกรรมกรรมการจัดการฝึกอบรมและการศึกษาดู

งานอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดประโยชน์ เช่น กลุ่มผู้ผลิตผักปลอดสารพิษบ้านชัยสถาน หมู่ที่ ๑๐ กลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งปัจจุบันมีเกษตรกรที่สนใจการทำเกษตรอินทรีย์เข้าร่วมเป็นสมาชิกถึง ๒๖๐ คน จากจำนวนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพในพื้นที่ ๒,๖๓๐ ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๑ ซึ่งถ้ามองดูแล้วร้อยละของเกษตรกรที่ทำในด้านอินทรีย์อาจจะน้อย แต่เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้จัดกิจกรรมที่มีการรณรงค์ด้านเกษตรปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอหรืออาจเรียกวิธีนี้ว่า “น้ำดีไล่น้ำเสีย” โดยเทศบาลได้สนับสนุนงบประมาณระบบผลิตเกษตรกรรมยั่งยืนในแต่ละปีงบประมาณ ไม่น้อยกว่า ๖๘๐,๐๐๐ บาท และงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกซึ่งเล็งเห็นความสำคัญในการทำเกษตรยั่งยืนของตำบลอุโมงค์ จำนวน ๔๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย ขึ้นมาและให้มีความยั่งยืนต่อไป และจากการที่ตำบลอุโมงค์ได้ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมยั่งยืนส่งผลให้หน่วยงานต่างๆ สนับสนุนงบประมาณ เพื่อส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมที่ดำเนินการเกษตรปลอดภัย เกษตรธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์ อย่างแท้จริง เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้เข้าร่วมกิจกรรมเกษตรกรรมยั่งยืนกับสำนักงานสนับสนุนส่งเสริมสุขภาพ(สสส.) โดยให้แนวทางการขับเคลื่อนระบบเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่ดังต่อไปนี้

๑) มีรูปธรรมการพัฒนาเทคนิคและการผลิตที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีการเกษตรอันนำไปสู่เกษตรกรรมยั่งยืน โดยมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การทำนาอินทรีย์ ผักสวนครัว วนเกษตร เลี้ยงหมูหลุม การทำปุ๋ยชีวภาพ การจัดการโรคและแมลง เป็นต้น

๒) การลดค่าใช้จ่ายด้านอาหาร เช่น “ตู้เย็นข้างบ้าน” “ผักสวนครัวรั้วกินได้” ที่ครอบครัวสามารถเข้าถึงอาหารที่ปลอดภัยได้

๓) การลดค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนการผลิต เช่น การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในระดับครัวเรือนหรือกลุ่มในชุมชน ศูนย์ผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ฯลฯ

๔) การลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิตที่ตกต่ำด้วยการมีผลผลิตที่หลากหลายขึ้น เช่น การทำไร่นาสวนผสม การเลี้ยงปลาในนาข้าว

๕) การลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติต่อผลผลิต อาทิ จากภัยน้ำท่วม ภัยแล้ง การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช การระบาดของโรคในสัตว์เลี้ยง เช่น การคัดและพัฒนาพันธุ์ข้าวทนแล้ง การทำชลประทานขนาดเล็กในแปลง การลดผลกระทบจากสารเคมีการเกษตรต่อสุขภาพ การลดขยะในครัวเรือน

๖) การเพิ่มรายได้จากการเพิ่มความหลากหลายของการผลิตทางการเกษตร การแปรรูปผลผลิต และการมีช่องทางการตลาด

๗) การส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าถึงอาหารปลอดภัย โดยเฉพาะกลุ่มที่ต้องการการดูแล เช่น เด็ก ผู้ป่วย ผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้สูงอายุ ฯลฯ

๘) การลดผลกระทบจากสารเคมีการเกษตรในสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีอาหารจากแหล่งธรรมชาติมากขึ้น เช่น ปู ปลา กุ้ง หอย ในแหล่งน้ำสาธารณะ พืชที่เป็นผักในนา เช่น ผักแว่น ผักพาย สัตว์ที่เป็นอาหาร เช่น มด กิ้งก่า ฯลฯ

๙) การลดขยะในชุมชนจากการนำเศษอาหารและขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ยอินทรีย์

๑๐) การฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ภูมิปัญญาการคัดและพัฒนาพันธุ์ข้าวพื้นบ้าน การฟื้นฟูประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการทำนา เช่น การทำขวัญข้าว งานบุญกุ่มข้าว ีต ๑๒ ครอง ๑๔ ฯลฯ

๑๑) การสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน ทั้งที่เกิดจากการมีตลาดสีเขียว การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น โรงสีข้าวชุมชน กลุ่มเห็ด ฯลฯ และการส่งผลผลิตทางการเกษตรให้กับหน่วยงานหรือองค์กรในชุมชน เช่น โรงเรียน รพ.สต. เป็นต้น

๑๒) การสร้างกองทุนและสวัสดิการทั้งในระดับกลุ่มหรือมีการเชื่อมโยงกับกลุ่มทางการเงินในพื้นที่เพื่อสนับสนุนงานหรือกิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนระบบเกษตรกรรมยั่งยืน

๑๓) การเพิ่มพื้นที่และกิจกรรมทางสังคมของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การใช้พื้นที่สาธารณะปลูกผักสวนครัวร่วมกัน การจัดตลาดนัดในวันตรวสุขภาพของผู้สูงอายุ การลงแขกช่วยงานในแปลง เป็นต้น

๑๔) การเพิ่มกลุ่มทางสังคมกลุ่มช่วยเหลือกัน เช่น หมอдинอาสา อาสาพัฒนาเกษตรกรรมยั่งยืน การแบ่งปันผลผลิตจากแปลงให้คนยากจน การแบ่งพื้นที่ให้คนไร้ที่ดินทำกินทำการเกษตร เป็นต้น

๑๕) การเพิ่มกลุ่มอาชีพในชุมชน เช่น กลุ่มแปรรูปขนมจีนจากข้าวพื้นบ้าน กลุ่มน้ำพริกสมุนไพร

๑๖) การเชื่อมโยงงานเกษตรกรรมยั่งยืนกับกิจกรรมของระบบอื่น ๆ ในตำบล เช่น การดูแลสุขภาพของชุมชน สวัสดิการสังคมโดยชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบการศึกษา ระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของ อปท. ฯลฯ เพื่อการสนับสนุนและบูรณาการให้เกิดประโยชน์เพิ่มมากขึ้น หรือเพิ่มกลุ่มคนที่ได้รับประโยชน์หลากหลายขึ้น

๑๗) การสนับสนุนทางนโยบายหรืองบประมาณในรูปแบบต่างๆ อย่างต่อเนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น สนับสนุนปัจจัยการผลิต สมทบงบประมาณเพื่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม สนับสนุนความรู้และการศึกษาดูงาน ออกข้อบัญญัติ กฎ หรือระเบียบ สนับสนุนระบบเกษตรกรรมยั่งยืน ฯลฯ

๑๘) การเชื่อมประสานกับหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา หรือองค์กรพัฒนาเอกชน สนับสนุนการขับเคลื่อนระบบเกษตรกรรมยั่งยืนในพื้นที่อย่างบูรณาการทั้งกับงานของชุมชน หรือบูรณาการระหว่างหน่วยงาน

ดังนั้นการดำเนินงานพัฒนาด้านการเกษตรในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ จึงมีการดำเนินงานแบบบูรณาการทุกภาคส่วนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ เพื่อให้การทำการเกษตรในพื้นที่ตำบลอุโมงค์เกิดความยั่งยืน โดยเกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมที่มีการคำนึงถึงการผลิตไปพร้อม ๆ กับการให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ทั้งนี้ได้มีการรับรองความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ให้ผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลอุโมงค์ คำนึงถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป

๕) มิติด้านการศึกษาและการเรียนรู้

นโยบายการพัฒนาการศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ การให้ความรู้การศึกษาการพัฒนาเด็กในก่อนวัยเรียน ถ้ามีการพัฒนาให้มีคุณภาพครบทุกด้านก็จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต ขณะเดียวกันได้ให้ความสำคัญกับการมีภูมิความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะให้เกิดความตระหนักและสร้างสำนึกรักท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นได้ในที่สุด โดยกระบวนการจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของระบบการศึกษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เน้นการพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานการศึกษา มีการจัดกิจกรรมด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่เด็กและเยาวชน โดยการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีหลากหลายและมีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของวัฒนธรรมล้านนาผ่านปราชญ์ชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วยจิตอาสา ชุมชนและโรงเรียนให้ความร่วมมือโดยการส่งตัวแทนเด็ก และเยาวชนในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรม ขณะที่เทศบาลให้การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ทำให้เด็กเล็กมีพัฒนาการที่สมวัยและมีสุขภาพดี เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบรรลุตามเกณฑ์ เด็กและเยาวชน ได้เรียนรู้ตามหลักกาที่ถูกต้อง ผ่านกิจกรรมที่มีความหลากหลาย

เทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านการศึกษา โดยเห็นความสำคัญของการเตรียมพร้อมของเด็กก่อนวัยเรียน (อายุ ๓-๔ ปี) และโรงเรียนประถมที่ได้รับโอนคือ โรงเรียนเทศบาลอุโมงค์ ๑ ให้ความพร้อมในทุกด้านสามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต และต้องการให้การศึกษาเป็นเรื่องของการพัฒนาคนในชุมชน เพราะเชื่อว่าถ้าคนในชุมชนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตั้งแต่เริ่มแรกก็จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนไปได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งเน้นการบูรณาการการเรียนการสอนจากหลากหลายส่วน เช่น หลักของเศรษฐกิจพอเพียง การสืบทอดภูมิปัญญาจากปราชญ์ชาวบ้านที่มีอยู่ในตำบล และการมีส่วนร่วมของทั้งผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งผลจากการจัดกิจกรรมดังกล่าวทำให้เด็กมีพัฒนาการที่สมวัยและมีสุขภาพที่ดี เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบรรลุตามเกณฑ์ เกิดความผูกพันที่ดีระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

ไม่เพียงแต่งบประมาณด้านการศึกษาที่เทศบาลได้สนับสนุน เทศบาลตำบลอุโมงค์ยังได้จัดให้มีกิจกรรมให้เด็ก เยาวชน ได้เรียนรู้ถึงการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดประสบการณ์

ชีวิตจึงได้จัดโครงการเข้าค่ายเยาวชนหัวใจพอเพียง ณ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลอุโมงค์ ซึ่งรับสมัครเยาวชนที่อยู่ภายในตำบลอุโมงค์ เข้าร่วมโครงการเพื่อศึกษาและเรียนรู้การดำเนินชีวิต เป็นการกระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดความรักและความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกัน แบบวิถีธรรมชาติอีกด้วย

๖) มิติด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองถือเป็นความท้าทายในการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแก้ปัญหาในระดับโลก ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยหลาย ๆ มาตรการประกอบกัน และที่สำคัญคือ การที่ประชาชนได้รับการปลูกจิตสำนึก และสร้างความตระหนักต่อปัญหาที่กำลังคุกคามโลกในขณะนี้ และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและเยาวชนในการร่วมดำเนินกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และร่วมรักษาสภาพภูมิอากาศเพื่อคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อไป ตามหลักแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้ตระหนักถึงเรื่องที่ว่าทำให้วันนี้ชาวตำบลอุโมงค์กลับมามีสุขภาพดี ห่างไกลโรคได้อย่างยั่งยืน ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พื้นที่อาศัยของประชากร ๑๓,๕๔๕ คน สัดส่วนของพื้นที่สีเขียวต่อพื้นที่ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ ๗๔.๖๖ แต่เดิมเคยเป็นพื้นที่ ที่ชุกไปด้วยโรคมะเร็งปอด ซึ่งคร่าชีวิตประชากรในพื้นที่ไปไม่ต่ำกว่า ๗ รายต่อปี นอกจากนี้ยังพบการระบาดของโรคไข้เลือดออก มีอัตราสูงเกินเกณฑ์ปกติถึง ๓ เท่า สาเหตุทั้งหมดเกิดจากการจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ที่ขาดระบบจัดการอย่างสิ้นเชิง ประชาชนมักทิ้งขยะตามที่ว่างต่างๆ กลายเป็นแหล่งน้ำขังเกิดลูกน้ำยุงลาย บ้างก็สุขขะเป็นกองแล้วจุดไฟเผารวม ทำให้เกิดควันไฟ ฝุ่นละออง จนกลายเป็นพื้นที่ที่ประสบวิกฤติสิ่งแวดล้อมอย่างหนัก โดยเฉพาะมลภาวะทางอากาศ ที่เป็นเหตุให้ประชาชนทยอยล้มป่วยเป็นจำนวนมาก เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้จัดกิจกรรมในรูปแบบที่เข้ากับวิถีความเป็นอยู่ และปัญหาในแต่ละท้องที่ ซึ่งเทศบาลตำบลอุโมงค์เอง ก็ได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องประชุมเพื่อออกข้อบัญญัติของท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลรักษาและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นข้อบัญญัติการติดตั้งบ่อดักไขมัน การกำจัดปฏิกูลและมูลฝอย และการควบคุมการเลี้ยงหรือปล่อยสัตว์ ซึ่งปัญหาที่สำคัญอันดับแรกที่ทำให้เกิดการสูญเสียเป็นอย่างมาก คือ ปัญหาขยะ ด้วยการสร้างระบบการจัดการขยะ ทั้งรีไซเคิล วัสดุที่ยังใช้ได้ และนำเศษขยะที่ไม่อาจรีไซเคิลได้อีกมาทำเป็นปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ในการเกษตร ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในการจัดการขยะ ทำให้ประชาชนเกิดความร่วมมือและยังสร้างความภูมิใจที่ชาวบ้านให้ความสนใจและร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง นอกจากจะทำให้ผู้ป่วยมะเร็งปอดในพื้นที่มีจำนวนน้อยลงแล้ว ยังทำให้พื้นที่กลายเป็นพื้นที่ปลอดโรคไข้เลือดออกได้ การหันมาช่วยกันจัดการขยะของชาวชุมชน นอกจากจะนำภาพสุขภาพดีมาให้ประชาชนแล้ว ยังทำให้เทศบาลตำบลอุโมงค์ สามารถคว้ารางวัลชนะเลิศ จากการประกวดชุมชนปลอดขยะ ซึ่งถือว่าเป็นระดับตำบลแห่งเพียงเดียว ที่ได้รับรางวัลมาตรฐานเดียวกับเทศบาลนคร

เทศบาลเมือง ถือเป็นของขวัญ ตอบแทนการทำงานของชุมชนและเทศบาล ให้หายเหนื่อย มีแรงที่จะผลักดันกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป

๗) มิติด้านการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

ตำบลอุโมงค์ มีลักษณะเป็นชนบทกึ่งเมือง มีการใช้การประชุมประจำเดือนของเทศบาล ตำบลอุโมงค์เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการทำงานของตำบลซึ่งเป็นเวทีกลางในการพูดคุยปรึกษาหารือ ระหว่างผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำองค์กรในพื้นที่ ภาคประชาชน และหน่วยงานภาครัฐ นอกจากนี้ยังมีเวทีอื่น ๆ ในการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เช่น เวทีประชาคมแผนชุมชน คือเวทีที่ให้ประชาชนได้นำเสนอข้อมูล ปัญหา ข้อเสนอแนะ โครงการต่าง ๆ เพื่อให้เป็นของหมู่บ้านและเกิดจากความต้องการอย่างแท้จริง เพื่อนำเข้าบรรจุในแผนของเทศบาลให้ได้ตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ การรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ การจัดกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น ประเพณีปอยหลวง ประเพณีสงกรานต์ เป็นตัวประสานร้อยเรียงความเป็นชุมชนเข้าด้วยกันอย่างแน่น เช่น ในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาสภาพพื้นที่ทางการเกษตรให้คงไว้ท่ามกลางการถาโถมของระบบอุตสาหกรรมเหล่านี้เกิดจากการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชน

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แนวคิดหลักของผู้บริหารและผู้นำคือ การเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ถึงแม้ว่าลักษณะการปกครองและลักษณะของชุมชนจะเป็นแบบชนบท กึ่งเมือง แต่การรักษาความเป็นพื้นบ้านของตำบลอุโมงค์ยังคงสภาพไว้อย่างเหนียวแน่น เช่นในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรักษาสภาพพื้นที่ทางการเกษตรให้คงไว้ท่ามกลางการถาโถมของระบบอุตสาหกรรม เหล่านี้เกิดจากการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชน โดยการบริหารจัดการองค์กร เทศบาลตำบลอุโมงค์ ยึดประชาชนเป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินงานโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมการบริหารจัดการตามช่องทางรูปคณะกรรมการ ทั้งเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ในกระบวนการบริหารจัดการมีคณะบริหารเทศบาลเป็นฝ่ายควบคุม ทั้งนี้เป้าหมายของการดำเนินงานอยู่ที่ประชาชน ทำอย่างไรที่จะให้ประชาชนกินดี อยู่ดีมีคุณภาพชีวิตที่ดี การทำงานของเทศบาลจึงสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อที่จะให้ไปถึงเป้าหมายโดยส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งได้อย่างไร ต้องริเริ่มขยายผลไปสู่แนวทางที่ถูกต้อง และต้องใช้เวลาบางทีก็อาจใช้เวลาถึง ๗ เดือน ๗ ปี หรือหลาย ๆ ปี ถือเป็นหน้าที่หรือภารกิจหลักของเทศบาลที่จะต้องเข้าไปส่งเสริมหรือสนับสนุน

๘) มิติด้านเศรษฐกิจ

แนวคิดที่ว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ในการดำเนินกิจกรรมทั้งด้านเกษตรกรรม ด้านการผลิต การบริโภคจากการใช้ "ทุนของชุมชน" และมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบโดยกลุ่ม สร้างความเข้มแข็งปลูกฝัง

จิตสำนึกให้ ชุมชนเป็นเจ้าของและดำเนินการเองผลผลิตมาจากกระบวนการชุมชน ริเริ่มสร้างสรรค์จากชุมชน ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ระดับสากล เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ บูรณาการ กระบวนการเรียนรู้ วิเคราะห์ปัญหา สู้การแก้ไขการพึ่งพาตนเองทำโดยการศึกษา เรียนรู้ แบ่งปันความรู้ เทคนิค และทรัพยากรของเกษตรกร ต่อเกษตรกรด้วยกันเองทั้งภายในและภายนอก ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และมีความขยันหมั่นเพียร การดำรงชีวิตอย่างสมดุล ทั้งภายในครอบครัวและการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายเกื้อกูลกัน

โดยเทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้สะท้อนแนวคิดในการเสริมสร้างการทำงาน โดยมีแนวคิด อันประกอบด้วย ๔ แนวทางคือ ๑ ยึดหลักการจัดการธรรมาภิบาล บูรณาการและการสร้างเครือข่ายการทำงาน ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง สร้างดุลยภาพแบบองค์รวม เพื่อสร้างสุขให้ประชาชนในตำบล^๔

การยึดหลักธรรมาภิบาล มุ่งเน้นหลักการบริหารจัดการตำบลบนหลักธรรมาภิบาล ๖ หลัก โดยในกระบวนการทำงานแบบธรรมาภิบาลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในตำบลได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกกระบวนการ ผ่านระบบสื่อสารเพื่อชุมชน ที่เป็นเครื่องมือการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลอย่าโปร่งใสภายใต้พุดที่ว่า “การทำงานต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเราจะทำงานที่เดินไปพร้อมกับประชาชน” การทำงานที่ก้าวหน้าไปพร้อมกัน แสดงให้เห็นว่าก่อนที่จะเราจะเดินไปพร้อมกัน ทุกอย่างต้องโปร่งใส ทุกคนต้องเข้าใจกัน ต้องวางแผนร่วมกัน ต้องปรึกษากัน ต้องร่วมกันทำและแก้ไขปัญหาถึงจะสร้างความรู้สึกร่วมและความเป็นเจ้าของตำบลร่วมกัน ซึ่งทั้งนี้เป็นแนวคิดในการบริหารจัดการตำบลเพื่อสร้างดุลยภาพแบบองค์รวมที่สมดุลให้เกิดขึ้นกับตำบลอุโมงค์ที่นำพาไปสู่วิสัยทัศน์ที่ว่า ““อุโมงค์ เมืองของคนสุขภาพดี ทุกภาคมีส่วนร่วม ศูนย์รวมแห่งภูมิปัญญา”

การบูรณาการและสร้างเครือข่ายการทำงาน เทศบาลตำบลอุโมงค์ มีการบูรณาการการทำงานร่วมกับเครือข่ายพร้อมทั้งการสร้างเครือข่ายในการร่วมสร้างตำบลตามวิสัยทัศน์ของตำบลที่ว่า “อุโมงค์ เมืองของคนสุขภาพดี ทุกภาคมีส่วนร่วม ศูนย์รวมแห่งภูมิปัญญา” ที่มาจากการเกื้อกูลการช่วยเหลือกันและกันของประชาชนในตำบล เช่น การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยมาจากการบูรณาการความร่วมมือของ ภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฝ่ายปกครอง เพื่อจัดตั้งกองทุนในการช่วยเหลือประชาชนในตำบลอุโมงค์ บนแนวคิด “ช่วยเหลือเกื้อกูล มีส่วนร่วมสร้างหลักประกัน” รวมถึงการจัดทำเวทีประชาคมประจำตำบลที่ร่วมกันหาแนวทางร่วมในการช่วยเหลือการดำเนินการพื้นที่ในการสร้างโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลอุโมงค์ ผลที่เกิดขึ้นคือ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ในการจัดหาพื้นที่ จากการระดมทุนของประชาชนทั้งในชุมชนและนอกชุมชนในการซื้อที่ดินในการสร้างโรงพยาบาลประจำตำบล รวมทั้ง

^๔ ดิณ นิติกวินกุล, **อุโมงค์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), ๒๕๕๔), หน้า ๗-๙.

บริจาคอุปกรณ์และเครื่องมือทางการแพทย์ เพื่อให้ชุมชนมีโรงพยาบาลประจำตำบลที่คอยให้บริการด้านสาธารณสุขอย่างเท่าเทียมรวดเร็วและทั่วถึง

การดำเนินชีวิตแบบพอเพียงบนวิถีพุทธ เทศบาลตำบลอุโมงค์ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ประชาชนในชุมชน ได้นำมาয়หลักปฏิบัติและนำมาประยุกต์ในการดำรงชีวิต เช่น กลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียง ที่นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตในครัวเรือน โดยการปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ ตามคำกล่าวที่ว่า “กินที่ปลูก ปลูกที่กิน” พร้อมทั้งการเผยแพร่ความรู้ตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับเพื่อนบ้านและประชาชนในตำบลอุโมงค์ อีกทั้งในการดำเนินชีวิตที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงยังได้นำหลักการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักวิถีพุทธ คือ การนำหลักพระพุทธศาสนาเข้ามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมกัน โดยคนในตำบลอุโมงค์ ได้ยึดหลักการดำเนินชีวิต “วิถีพุทธกับคนอุโมงค์”

การสร้างดุลยภาพ แบบองค์รวมเพื่อสร้างสุขให้ประชาชนในตำบล เทศบาลตำบลอุโมงค์ มุ่งเน้นการสร้างสมดุลให้เกิดขึ้นกับทุกเรื่อง บนความเชื่อที่ว่า เมื่อทุกอย่างในตำบลเกิดความสมดุลหรือมีดุลยภาพ ก็จะทำให้ประชาชนในตำบลอุโมงค์ มีความสุขบนความพอเพียงได้อย่างสมดุล อีกทั้งการพัฒนาตำบลอุโมงค์มีเป้าหมายที่ต้องการให้ประชาชนในตำบลอุโมงค์มีความสุข ครอบคลุมอบอุ่น ตำบลเข้มแข็ง และๆได้รับการจัดสวัสดิการ อย่างทั่วถึงในทุกเพศ ทุกวัย ดังเช่น การจัดตั้งกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ เพื่อการพึ่งตนเองในด้านการออมสู่การสร้างสวัสดิการภาคประชาชนจึงเป็นรูปแบบในการสร้างความเข้มแข็งแกร่งแกท้องถิ่นอย่างดียิ่ง การจัดสวัสดิการโดยภาครัฐมีการทำงานโดยคณะกรรมการ ซึ่งเป็นการจัดสวัสดิการให้กับประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้ประชาชนเลี้ยงดูตนเองได้อย่างต่อเนื่อง จึงถือเป็นแนวทางการพัฒนาตำบลที่จะร่วมสร้างตำบลเข้มแข็งนำไปสู่ตำบลน่าอยู่และพัฒนาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ตำบลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

๔.๑.๒ การก่อเกิด และพัฒนาการของกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม

กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมเป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตามมาตรา ๒๔ ของพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.๒๕๔๖ และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อเป็นทุนใช้จ่ายในการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัตินี้ โดยคณะกรรมการบริหารส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ ได้ออกระเบียบและหลักเกณฑ์ เพื่อให้คณะกรรมการบริหารกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งมีปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นประธาน กรรมการมาจากผู้แทนส่วนราชการและผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้มาจากการสรรหา มีผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติเป็นกรรมการและเลขานุการ เป็นกลไกในการดำเนินงาน องค์การสวัสดิการสังคมที่มีสิทธิเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากกองทุน ได้แก่

หน่วยงานของรัฐรวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรสาธารณประโยชน์และองค์กรสวัสดิการชุมชนที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม^๕ และได้รับการจัดสรรงบประมาณตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นต้นมา กลไกในการบริหารจัดการกองทุนมีการดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการ ทั้งนี้ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ กรมบัญชีกลางเห็นชอบให้กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมเข้าสู่ระบบการประเมินกองทุนหมุนเวียน และกำหนดให้มีแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานของกองทุน

๑) สวัสดิการสังคมในประเทศไทย^๖

สวัสดิการสังคมในสังคมไทยในอดีต เป็นสวัสดิการที่ดำเนินการโดยชุมชนเกิดจากการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของคนในชุมชนเดียวกัน ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ของเครือญาติ เพื่อนบ้าน มีความเป็นพี่น้องของคนในชุมชน จากฐานศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และจากฐานทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้เป็นตัวเชื่อมร้อยคนในชุมชน คนกับธรรมชาติ ทำให้เกิดการดูแลซึ่งกันและกัน ตั้งแต่เกิดจนตาย คนในหมู่บ้านได้รับรู้ถึงความสุข ความทุกข์ของกันและกันและมั่นใจว่าจะได้รับการดูแลจากคนในหมู่บ้านเมื่อมีเรื่องเดือดร้อน นอกจากนี้ยังรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า อันอุดมสมบูรณ์ เป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตที่คนในชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทำให้เกิดระบบการดูแลรักษาให้เกิดมรดกตกทอดสู่คนรุ่นลูกและหลาน ตัวอย่างของวัฒนธรรมชุมชนที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว การซ่อมแซมเหมืองฝาย การสร้างบ้านเรือน เป็นต้น ส่วนสวัสดิการที่มาจากฐานศาสนา ตัวอย่าง งานบุญประเพณีต่างๆ

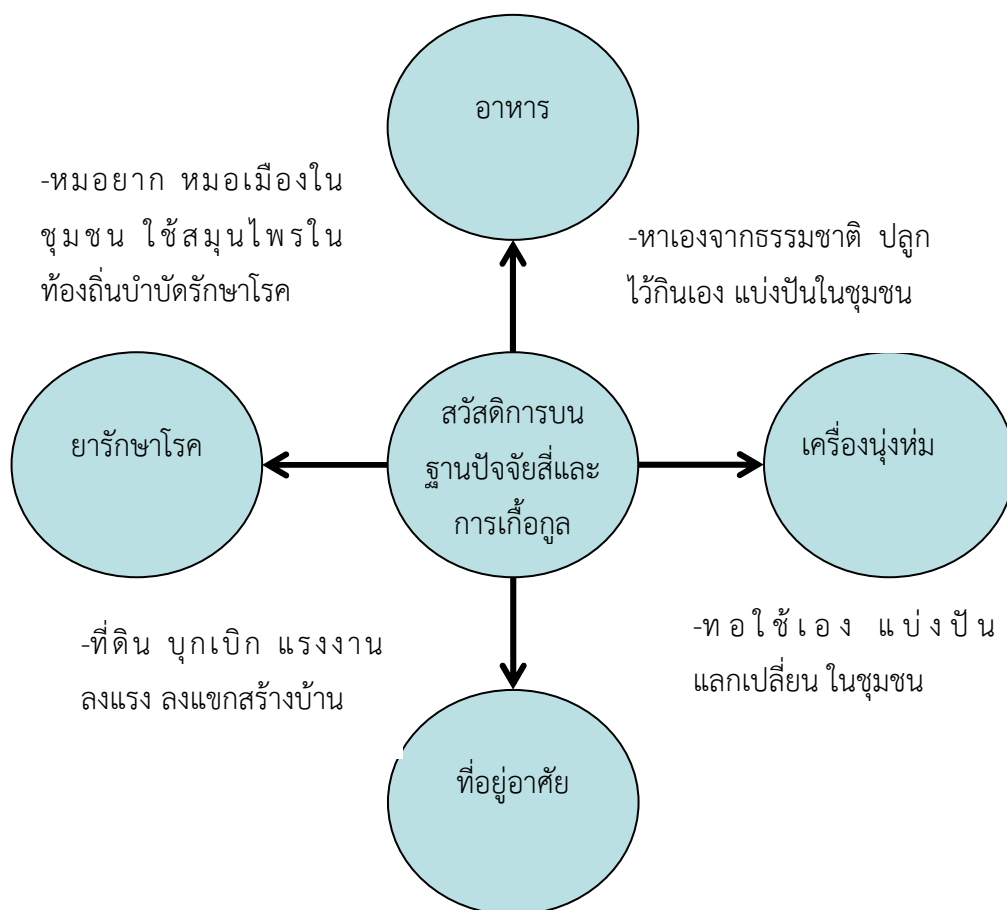
รากฐานของสวัสดิการสังคมไทย^๗ มีรากฐานมาจากสวัสดิการชุมชน หรือสวัสดิการแบบประชาสวัสดิการ โดยชุมชนมีฐานปัจจัยสี่ อาหาร ที่สามารถหาจากธรรมชาติ ปลูก/เลี้ยงไว้กินเอง แบ่งปันกันในชุมชน **เครื่องนุ่งห่ม** ที่สามารถทอผ้าใช้เองหรือแลกเปลี่ยนกันในชุมชน **ที่อยู่อาศัย** มีที่ดินที่จะบุกเบิกเป็นที่ทำกิน/ที่อยู่อาศัย มีแรงงานที่จะลงแขกช่วยกันปลูกสร้างบ้าน ส่วน **การรักษาโรค** ก็มี หมอยา/หมอเมือง ที่ใช้สมุนไพรในท้องถิ่นในการบำบัดรักษาโรค เด็กเล็ก คนเฒ่าคนแก่ ผู้ตกทุกข์ได้ยาก มีบ้านและวัดคอยดูแลช่วยเหลืองานบวช งานแต่ง งานศพ นอกจากนี้ในยามที่เกิดภัยพิบัติต่างๆ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ฝนแล้ง คนในชุมชนต่างก็ดูแลซึ่งกันและกันเสมอมา ในหมู่บ้านที่พี่น้องและเพื่อนบ้าน

^๕ แผนยุทธศาสตร์ กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๗, หน้า ๑.

^๖ วันทนี วาสิกะสิน และคณะ, **ความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์, พิมพ์ครั้งที่ ๗** (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.), หน้า ๖๗-๗๑.

^๗ พิทยา ว่องกุล บรรณาธิการ, **ยุทธศาสตร์ประเทศไทย๑๙๙๙-๒๐๐๐**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๑), หน้า๑๗๑-๑๘๘.

แผนภาพ ๔.๑ รูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชนในอดีต

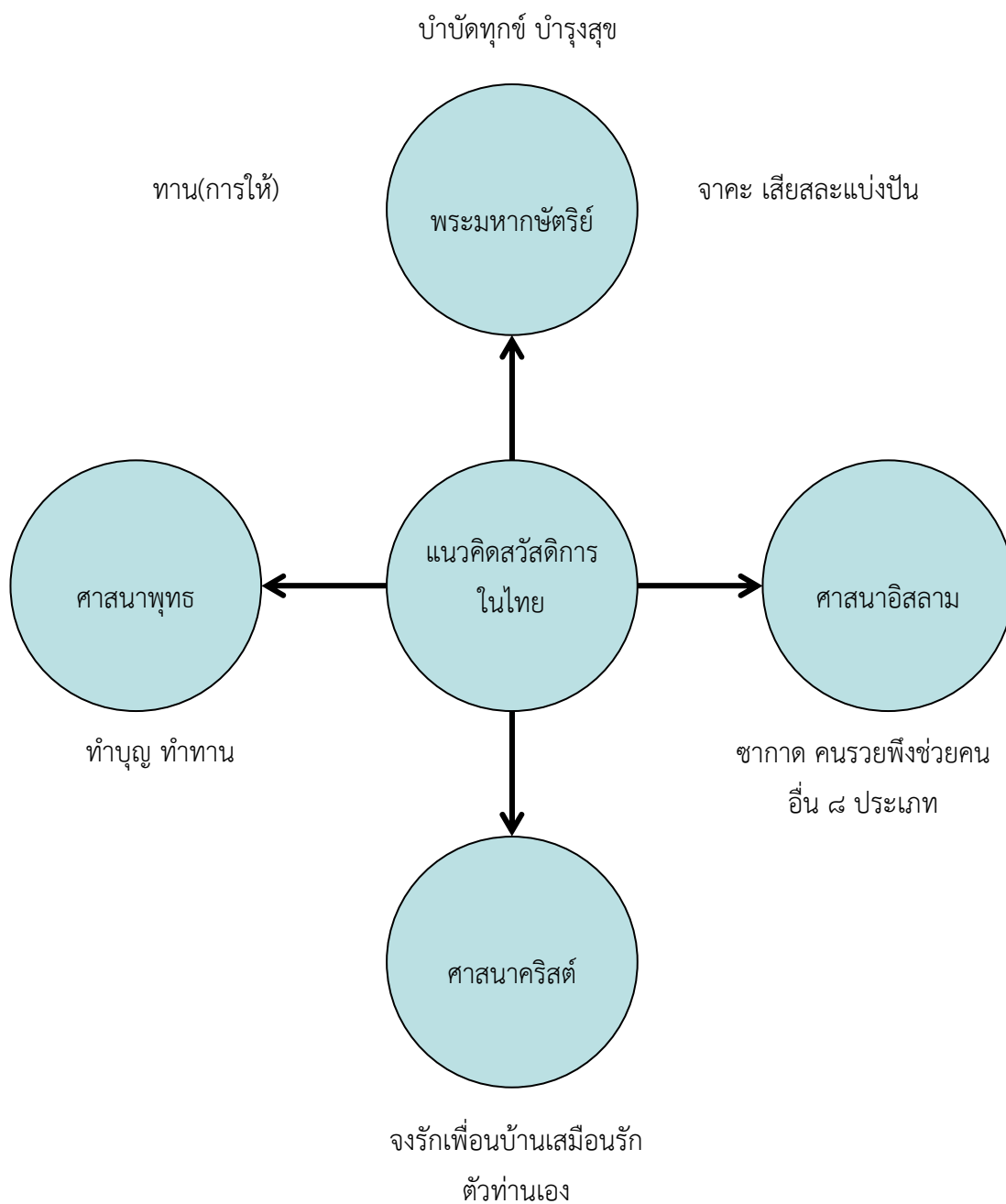
แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงรูปแบบของการจัดสวัสดิการชุมชนในอดีต

นอกจากระบบสวัสดิการโดยชุมชนดังที่กล่าวมาแล้ว สวัสดิการสังคมในประเทศไทยเป็นแนวคิด “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ของกษัตริย์ผู้มีทศพิธราชธรรม ซึ่งในพระราชจริยวัตรตามทศพิธราชธรรมมี “ทาน” คือ การให้ เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้ตกทุกข์ได้ยาก และ “จาคะ” คือการเสียสละ การแบ่งปัน เจือจุน เพื่อยังประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคม ศาสนาก็มีส่วนสำคัญยิ่งต่อสวัสดิการสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นคำสอนจากศาสนาหรือสถาบันศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ อิสลามหรือคริสต์ “การทำบุญทำทาน” เป็นคำสอนที่พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปยึดถือ และยังมีคำสอนทางพุทธศาสนาอีกหลายต่อหลายเรื่องที่ช่วยเกื้อหนุนให้เกิดสวัสดิการสังคม รวมทั้งวัดซึ่งเป็นสถาบันทางศาสนาที่มีบทบาทสำคัญมากที่ช่วยดูแลสวัสดิการของสังคมไทย ในทางศาสนาอิสลามก็เช่นเดียวกันในคัมภีร์มีบทบัญญัติเรื่อง “ซากาต”^๔ ที่พึงได้รับจากคนรวยเพื่อประกันความจำเป็นพื้นฐานของกลุ่มคนหนึ่งในสังคม ซึ่งซากาตนั้นเป็นสิทธิของสังคมที่เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคล ๘ ประเภท คือ คนยากจน ผู้ที่ขัดสน ผู้ทำหน้าที่ในการจัดเก็บ ผู้ที่เข้ารับอิสลามในช่วงแรกๆ ทาสที่ต้องการไถ่ตัวเป็นอิสระ ผู้มีหนี้สิน ผู้เผยแพร่อิสลามและผู้เดินทาง

^๔ ทรงวิทย์ แก้วศรี, **ทศพิธราชธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐), หน้า ๕.

^๕ Anis, Ibrahim, et al. n.d. al-Majmua al - Wasit. s.l. : s.n. p : ๓๙๘

แผนภาพที่ ๔.๒ แสดงฐานการจัดสวัสดิการโดยรัฐ

แผนภาพที่ ๔.๒ แผนภาพแสดงฐานการจัดสวัสดิการโดยรัฐ

นับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา ที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคการจัดสวัสดิการโดยรัฐ^{๑๐} โดยมีปัจจัยอันเนื่องมาจาก มีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศและการเข้ามาของลัทธิการค้าอาณานิคมทำให้มีการปฏิรูประบบการปกครองเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับประเทศ จึงมีการยกเลิกทาส มีการรวมอำนาจการปกครองเข้าสู่ส่วนกลางและมีการพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้ามีการพัฒนาระบบการเก็บภาษี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศทั้งทางด้านการสร้างถนน การคมนาคมขนส่ง และการติดต่อสื่อสาร และด้านอื่นๆ อีกนานับประการ ซึ่งในด้านการดูแลและการช่วยเหลือประชาชน มีการจัดตั้งสภาอุณาโลมแดง ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ เพื่อให้ความช่วยเหลือรักษาพยาบาลทหารในสนามรบระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ซึ่งต่อมาได้กลายมาเป็นสภากาชาดไทย นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งโรงเรียนอนาถาสำหรับเด็กกำพร้า ในปี พ.ศ. ๒๔๕๓ เกิดองค์กรการกุศลที่ดำเนินการโดยชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยทั่วไป ชื่อว่า “มูลนิธิฮั่วเคี้ยวปอเต็กเซี่ยงตึ้ง” ดำเนินการด้านการบรรเทาสาธารณภัย ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นโรงพยาบาลหัวเฉียวในปัจจุบัน สืบเนื่องต่อมาจวบจนถึงรัชกาลที่ ๖ มีการตั้งองค์กรเสือป่าเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมจิตใจและความสามัคคี เสียสละและการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม และมีการออกพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ กำหนดให้ฝ่ายปกครองดูแลทุกข์สุขของประชาชนและให้มีการช่วยเหลือให้ประชาชนมีงานทำ

ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าสู่ยุคประชาธิปไตยของไทย มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นยุคที่เริ่มมีการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมโดยรัฐ ซึ่งคณะราษฎรหรือรัฐบาล มีการนำเอารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมตามแนวทางของสังคมตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในประเทศ มีการตั้งกรมประชาสงเคราะห์ใน พ.ศ. ๒๔๘๓ เพื่อทำหน้าที่ในการช่วยเหลือประชาชนทั้งการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ การแต่งกายและการใช้ชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยหากทบทวนพัฒนาการของการจัดสวัสดิการสังคมโดยภาครัฐ ตามแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินับตั้งแต่ฉบับที่ ๑ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน พบว่านับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑ - ๓ (พ.ศ. ๒๕๐๔ - ๒๕๑๙) รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคม ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจโดยมีพื้นฐานความเชื่อว่า เมื่อเศรษฐกิจดีจะนำไปสู่การพัฒนาชีวิตด้านอื่นๆ ตามไปด้วย ซึ่งเป็น การจัดสวัสดิการตามรูปแบบทุนนิยมหรือเสรีนิยม เป็นการจัดสวัสดิการรัฐหรือภาคเอกชน ซึ่งเป็นไปตามกลไกการตลาด กลุ่มผู้รับผลประโยชน์คือกลุ่มแรงงานที่อยู่ในระบบ ซึ่งยังไม่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนโดยทั่วไป รูปแบบของการจัดสวัสดิการสังคมในช่วงแรกจึงเป็นการให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้าแก่ผู้ที่ประสบปัญหาความ

^{๑๐} สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, **สวัสดิการชาวบ้าน**, (กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนองค์การมหาชน, ๒๕๕๒)

เดือดร้อนและเป็นการสงเคราะห์ในรูปตัวเงินหรือสิ่งของแก่ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนดำเนินการโดยกรมประชาสงเคราะห์

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔-๗ (พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๓๙) การพัฒนาประเทศที่เน้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและความทันสมัย โดยการพัฒนาอุตสาหกรรม ผลจากการพัฒนาทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้และปัญหาความยากจนเกิดขึ้นในสังคมไทยมากขึ้น ส่งผลให้เกิดการทบทวนทิศทางการพัฒนาและนโยบายสังคมเข้าสู่สังคมสวัสดิการที่เน้นให้ความสำคัญของการพัฒนาคน สังคม วัฒนธรรม และการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในเมืองและชนบทตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้กลุ่ม บุคคล จากภาคส่วนต่างๆ เข้าร่วมในการวางแผนพัฒนาประเทศ และมีการจัดทำแผนพัฒนาสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ ๑(พ.ศ. ๒๕๓๐-๒๕๓๕) นับตั้งแต่ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นต้นมา นอกจากนี้ภาครัฐ โดยกรมประชาสงเคราะห์ มีการปรับปรุงแบบของการจัดสวัสดิการของกรมประชาสงเคราะห์จากการให้เพื่อการแก้ไขเฉพาะหน้ามาสู่การพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสู่ **สวัสดิการสังคมเชิงรุก** ที่สามารถดูแลช่วยเหลือประชาชนได้อย่างครอบคลุมพื้นที่ กลุ่มผู้เดือดร้อน เข้าถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริง และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมโดยการสร้างเครือข่ายการทำงานทั้งภาครัฐและภาคประชาชน มีการปรับบทบาทและการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ

การจัดสวัสดิการสังคม และการผลักดันด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคม จนกระทั่งเข้าสู่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๘ - ๑๐ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นต้นมา การขับเคลื่อนงานสวัสดิการสังคมในประเทศไทย ที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ.๒๕๔๐ มีสาระสำคัญในการให้สิทธิแก่ประชาชนในด้านการจัดสวัสดิการสังคม ทางด้านการศึกษา การสาธารณสุข การคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ และให้การคุ้มครองแรงงาน นอกจากนี้ยังมีการออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพและสวัสดิการของประชาชน ได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติสิทธิเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐขึ้นมาทำหน้าที่ในการดูแลและจัดสวัสดิการสังคมโดยตรง เป็นการปรับหน่วยงานภาครัฐจากกรมประชาสงเคราะห์ มาเป็นกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อเป็นกลไกในภาครัฐที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาสังคมและสร้างความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้ประชาชนได้รับหลักประกัน ความปลอดภัย การตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างเท่าเทียมกัน และมีความมั่นคงด้านต่างๆ ประกอบด้วย การมีรายได้และมีงานทำ ครอบครัว สุขภาพอนามัย การศึกษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงด้านสิทธิและความเป็นธรรม อันนำไปสู่การพัฒนาระบบสวัสดิการ

สังคมไทยเรียกว่า ๔ เสาหลักของระบบสวัสดิการสังคม^{๑๑} (๔ Pillars of Welfare System) ประกอบด้วย

๑) **การให้บริการสังคม (Social Service)** หมายถึง หน้าที่อย่างหนึ่งของรัฐและเอกชน ที่มีต่อประชาชนในการ จัดสรรบริการเพื่อเสริมสร้างชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อป้องกันและ บำบัดความเดือดร้อนให้กับภาคประชาชน ตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานให้กับประชาชนในประเทศ เช่น ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษาการบริการขั้นพื้นฐาน ด้านระบบบริการสาธารณะและด้าน สาธารณูปโภค ถนนหนทาง ไฟฟ้า ฯ น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค การให้การศึกษาฟรี ๑๕ กองทุน กยศ. การให้ประกันสุขภาพกับทุกคน การให้บริการฝึกฝีมือแรงงาน โครงการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค การสร้างสวนสาธารณะ สนามกีฬา การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยรวมทั้งสวัสดิการ ที่จัดโดยรัฐให้การอุดหนุน ลดค่าใช้จ่ายให้กลุ่มคนยากจน ผู้เดือดร้อน เช่น รถเมล์ฟรี รถไฟฟ้าฟรี ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ พักชำระหนี้ ฯลฯ

๒) **ระบบประกันสังคม (Social Security หรือ Safety Net)** หมายถึง มาตรการในการ จัดบริการสวัสดิการสังคม เพื่อคุ้มครองป้องกันประชาชน เป็นระบบสวัสดิการที่ช่วยเหลือประชาชนใน กรณีที่ประสบปัญหาเป็นครั้งคราว เช่น ตกงาน พืชผลเสียหาย ราคาพืชตกต่ำ สิทธิประโยชน์จาก องค์กรประกอบนี้มีลักษณะชั่วคราว แต่อาจมีบางโครงการที่มีลักษณะถาวร เช่น สิทธิได้รับประโยชน์ จากการว่างงาน ในระบบประกันสังคม การได้ประโยชน์จะเกิดก็ต่อเมื่อผู้ประกันตนว่างงานลง แต่สิทธิในการได้รับการประกันมีลักษณะถาวรตราบเท่าที่ผู้ประกันตนยังอยู่ในระบบ การให้ความรู้ และส่งเสริมเรื่องการประกอบอาชีพแก่ประชาชน การช่วยเหลือกรณีประสบปัญหาภัยพิบัติ ภัยแล้ง น้ำท่วม ฯลฯ รูปแบบของระบบประกันสังคมในสังคมไทย ได้แก่ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสงเคราะห์ครู กองทุนประกันสังคม กองทุนเงินทดแทน กองทุนสวัสดิการชุมชน

๓) **ระบบการช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance)** หมายถึง ระบบสวัสดิการที่มุ่ง ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาเดือดร้อน ความทุกข์ยาก และผู้ด้อยโอกาสในสังคม เช่น คนพิการ ผู้ป่วยเรื้อรังที่ทำงานไม่ได้ เป็นต้น สิทธิประโยชน์ในระบบนี้มีลักษณะชั่วคราวถึงถาวร เนื่องจากผู้มี สิทธิก็มีลักษณะถาวร เช่น พิการถาวรป่วยถาวร เป็นต้น รูปแบบของระบบสวัสดิการช่วยเหลือทาง สังคม อาทิเช่น เบี้ยผู้สูงอายุ เบี้ยผู้พิการ กองทุนหมู่บ้านนอกจากนี้ยังมีระเบียบกระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมฉุกเฉิน และการสงเคราะห์ ครอบครัวผู้มีรายได้น้อยและผู้ไร้ที่พึ่ง เป็นต้น

^{๑๑} สมชัย จิตสุชน และ จิราภรณ์ แผลงประพันธ์ “มาตรการการคลังเพื่อความเป็นธรรมทาง เศรษฐกิจและสังคม : การขยายฐานภาษี” , (กรุงเทพ : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ๒๕๕๔), หน้า ๔.

๔) ระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม เป็นการบริหารจัดการเพิ่มเติมเพื่อให้ระบบสวัสดิการสังคมทำงานได้ดียิ่งขึ้น เช่น การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมความเท่าเทียมกันในการมีชีวิตในสังคม เป็นต้น รูปแบบของการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม ได้แก่ ส่งเสริมให้จิตอาสาและการให้ความช่วยเหลือสังคม การส่งเสริมธุรกิจเพื่อสังคม CSR

ภาพแสดงระบบสวัสดิการสังคม

แผนภาพที่ ๔.๓ แสดงระบบสวัสดิการสังคม

ระบบสวัสดิการสังคม^{๑๒} มีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนในสังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและควรได้รับการดูแลจากสังคมอย่างครอบคลุม ๗ ด้าน ได้แก่ ๑) การมีสุขภาพที่ดี ๒) การได้รับการศึกษาที่ดี ๓) การมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและสภาพแวดล้อมที่ดี ๔) การมีงานทำ มีรายได้พอเลี้ยงตนเองและครอบครัว ๕) การได้รับความมั่นคงทางสังคม ได้แก่ การประกันสังคมและการสงเคราะห์สังคม ๖) การได้รับบริการทางสังคม ๗) นันทนาการอันเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เจริญงอกงามโดยกลุ่มเป้าหมายในงานสวัสดิการสังคม แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะคือ ๑) ประชาชนทั่วไป ๒) กลุ่มเป้าหมายพิเศษ ประกอบด้วย เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส (คนจน คนเร่ร่อนไร้ที่อยู่อาศัย คนไร้สัญชาติ) ผู้พิการ และผู้ติดเชื้อเอชไอวี คนพิการ และผู้สูงอายุ และในด้านการขับเคลื่อนระบบสวัสดิการสังคมดังที่กล่าวข้างต้นมีกลไกที่สำคัญในการดำเนินงานด้านจัดสวัสดิการสังคมคือ

^{๑๒} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, วารสารเศรษฐกิจและสังคม, (๒๕๔๘), หน้า ๔.

การจัดสวัสดิการสังคมกระแสหลัก คือ การจัดสวัสดิการสังคมโดยภาครัฐ มีหลักการพื้นฐานคือการจัดให้บริการแก่ประชาชน อย่างครอบคลุม ครอบคลุม ทั้งถึงและเป็นธรรม โดยการผ่านกลไกการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

การจัดสวัสดิการกระแสรอง คือ การจัดสวัสดิการโดยชุมชน ซึ่งทางเลือกที่เกิดขึ้นจากศักยภาพและความเข้มแข็งของภาคประชาชนและชุมชน เป็นการจัดระบบการดูแลและช่วยเหลือกันโดยชุมชน จากฐานศาสนา สังคม วัฒนธรรม ทูทางสังคม คน เงิน และทรัพยากรชุมชน มาเป็นฐานในการจัดระบบสวัสดิการเพื่อดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ

การจัดสวัสดิการพหุลักษณะ คือ รูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมที่มีบริการ ความหลากหลายตามวิถีแห่งวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อทางศาสนา ค่านิยม โดยการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมนับตั้งแต่ ภาคประชาชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชนและภาครัฐ ร่วมมือกันในการจัดสวัสดิการสังคม

ภาพรวมระบบสวัสดิการโดยชุมชนในประเทศไทย^๓

รูปแบบการจัดสวัสดิการโดยชุมชนนั้นอาจสรุปได้เป็น ๓ ลักษณะจำแนกตามลักษณะการจัดตั้งองค์กร คือ กองทุนสวัสดิการชุมชนภายใต้แนวคิดสัจจะลดรายจ่ายวันละบาทของครูชบ ยอดแก้ว การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนของครูอัมพร ดั่งวงปาน กลุ่มการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนของครูประยงค์ วรรณรงค์

จุดเด่นและความแตกต่างของรูปแบบการจัดสวัสดิการทั้ง ๓ ลักษณะนั้นขึ้นอยู่กับว่าที่มาของการสร้างสวัสดิการมาจากฐานคิดใด ซึ่งแนวคิดแรก “สัจจะลดรายจ่ายวันละบาท” นั้นเป็นแนวคิดที่อาศัยร่วมมือระหว่างภาครัฐ ประชาชน และท้องถิ่นในการจัดสรรทรัพยากร และระดมทุนในการสร้างสวัสดิการต่างๆ ออกแบบตามความต้องการของชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงต่าง ๆ ยังคงปรากฏให้เห็นได้เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวยังคงต้องพึ่งพาหน่วยงานภายนอก ทั้งรัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องให้การสนับสนุนทางการเงินอย่างต่อเนื่องแก่กองทุนฯ จึงจะสามารถสร้างความมั่นคงในระยะยาวแก่กองทุนได้ แต่ทั้งนี้ เพราะรูปแบบดังกล่าวมีลักษณะที่ก่อขึ้นได้ง่ายและไม่จำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์หรือการลงทุนเพิ่มเติม จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสวัสดิการที่ง่ายและดำเนินการได้ในทุกพื้นที่

แนวคิดที่สอง “แนวคิดกลุ่มออมทรัพย์” นั้นเป็นการสร้างสวัสดิการขึ้นบนฐานความต้องการของชุมชนแต่ทั้งนี้เริ่มต้นมาจากความมั่นคงทางการเงินภายในชุมชน และศักยภาพของผู้นำชุมชนในการวางแผนการลงทุน หรือการแสวงหาผู้กู้ยืมเงินมาเพื่อสนับสนุนให้กองทุนมีการเติบโต

^๓ สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ,รายงานการถอดบทเรียนการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ, (สิงหาคม ๒๕๕๗), หน้า ๓๒.

ได้อย่างมั่นคง จากนั้นดอกผลต่าง ๆ จึงนำมาสร้างเป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิกที่ออมเงินด้วยฐานเงินออมในแนวคิดที่สองนี้จะสูงกว่าการออมวันละบาทค่อนข้างมาก จึงส่งผลให้งบประมาณของกองทุนมีขนาดใหญ่กว่ากองทุนสวัสดิการชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินโครงการดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยวินัยทางการเงินของชุมชนที่สูง รวมถึงระเบียบปฏิบัติในการควบคุมให้มีการชำระคืนหนี้หรือเงินกู้ครบตามกำหนด เพื่อไม่ก่อให้เกิดหนี้เสียของกลุ่มออมทรัพย์ ลักษณะการควบคุมดังกล่าวเป็นไปเฉพาะตัวตามศรัทธาที่มีต่อผู้นำชุมชน จึงเป็นแนวคิดที่เสี่ยงมากกว่าแนวคิดแรก แต่ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าหากกองทุนมีวินัยทางการเงินที่ดี

แนวคิดที่สาม “วิสาหกิจชุมชน” เป็นการสนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่มกันสร้างรายได้ที่มั่นคงในชุมชนแล้ว รายได้ที่มั่นคงจึงเป็นผลดีต่อสวัสดิการประชาชนหรือสมาชิกในชุมชนจะได้รับ แนวคิดที่สำคัญคือ การประยุกต์องค์ความรู้การสร้างเศรษฐกิจที่ประชาชนหรือสมาชิกในชุมชนจะได้รับ แนวคิดที่สำคัญ คือ การประยุกต์องค์ความรู้การสร้างเศรษฐกิจแบบใหม่ที่เฉพาะตัวของพื้นที่ การรวมสหกรณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันและสร้างผลผลิตที่เป็นจุดเด่น สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน ลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยทุนมนุษย์ที่มาจากความรู้และประสบการณ์ของผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้านเป็นสำคัญ ไม่มีความเสี่ยงในลักษณะการปล่อยกู้ แต่เป็นความเสี่ยงด้านการประกอบธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ ผลประโยชน์โดยรวมไม่เพียงตกแก่สมาชิก แต่ยังตกระดับรายได้ทั้งท้องถิ่นขึ้นด้วย

ตารางที่ ๔.๑ เปรียบเทียบแนวคิดการจัดสวัสดิการชุมชนโดย ๓ ปราชญ์ชาวบ้าน

ประเด็น พื้นที่จังหวัด	พระคณะของปราชญ์ชาวบ้านต่อการจัดสวัสดิการชุมชน		
	ครูชบ ยอดแก้ว สงขลา	ครูอัมพร ด้วงปาน สงขลา	ครูประยงค์ รัตนรงค์ นครศรีธรรมราช
ประเภท	สัจจะลดรายจ่ายวันละบาท	กลุ่มออมทรัพย์บ้านคลองเปี้ยะ	วิสาหกิจเพื่อชุมชน
จำนวนเงินออม/สมาชิก/เดือน	เดือนละ ๓๐ บาท	ออมได้ไม่เกิน ๑,๐๐๐ บาท	(ระดมเงินทุนตามกำลังสมาชิก)
หัวใจสำคัญของสวัสดิการ	เริ่มต้นจากการสนับสนุนให้ประชาชนลดรายจ่ายลงวันละ ๑ บาท เพื่อรวมเงินดังกล่าวนำไปจัดสวัสดิการเพื่อชุมชน โดยให้รัฐบาลและท้องถิ่นให้การสนับสนุน สมทบเงินเป็น ๓ ขา สำคัญ	เริ่มต้นจากการสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งจากภายในและสามารถเข้าถึงแหล่งการเงินได้โดยไม่ติดเงื่อนไขสถาบันการเงินขนาดใหญ่ ผลตอบแทนจากการจัดสรรเงินกู้ให้สมาชิกถูกนำมาจัดเป็นสวัสดิการให้สมาชิกในชุมชน	สนับสนุนให้นำปัญญาและภูมิความรู้มาสร้างเป็นวิสาหกิจสำหรับชุมชนโดยอยู่ในรูปบริษัทที่ให้สมาชิกถือหุ้นได้ ดอกผลที่ได้จากบริษัทและถูกจัดสรรเป็นเงินปันผลแก่สมาชิกทุกคน นอกจากนี้ยังสามารถจัดสวัสดิการอื่น ๆ เพิ่มเติมได้
แนวคิด	อาศัยการเมืองเป็นแรงผลักดันในการสนับสนุนความยั่งยืนของการจัดสวัสดิการ	อาศัยแรงประชาชนในชุมชนร่วมกันออมและนำดอกผลมาจัดสวัสดิการต่าง ๆ	อาศัยความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชนสร้างรายได้ และนำรายได้นั้นมาสร้างอยู่ดีมีสุขภายในชุมชน
	นโยบายการเมืองและนักการเมืองจากท้องถิ่น	ประชาชน ประชาชนและดอกผลจากเงินกู้	ปราชญ์ชาวบ้าน/ผู้นำชุมชน ผลกำไรจากการจัดวิสาหกิจชุมชน

ประเด็น พื้นที่จังหวัด	พรรณนะของปราชญ์ชาวบ้านต่อการจัดสวัสดิการชุมชน		
	ครูชบ ยอดแก้ว สงขลา	ครูอัมพร ดั่งปาน สงขลา	ครูประยงค์ รณรงค์ นครศรีธรรมราช
ตัวอย่างรายการสวัสดิการ	จัดสวัสดิการ ๙ หัวข้อสำคัญ คือ ๑. เกิด ๒. แก่ ๓. เจ็บป่วย ๔. ตาย ๕. ทุนการศึกษา ๖. คนด้อยโอกาส ๗. คนทำงานเพื่อกองทุน ๘. เงินกู้ ๙. เงินฝาก (เฉพาะกรณีสมาชิกที่เสียชีวิต แล้วมีเงินฝากจ่ายให้ ๕๐% แต่ไม่เกิน ๑๕,๐๐๐ บาท)	ปัจจุบันมีการจัดสวัสดิการรวมทั้งสิ้น ๑๙ กองทุน ซึ่งกลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ ๑. การรักษาพยาบาล ๒.ช่วยเหลือภัยพิบัติ ๓.ปลูกต้นไม้ให้ลูกหลาน ๔.การศึกษาสำหรับเยาวชน ๕.กลุ่มแม่บ้าน ๖.ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง	มองว่าเมื่อประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถนำรายได้นั้นซื้อความอยู่ดีมีสุข ดูแลสุขภาพของตนเองให้ได้ดีขึ้น ดังนั้น สวัสดิการที่วิสาหกิจให้โดยตรงในที่นี่จะมี รายการน้อยกว่า ๑. ทุนการศึกษาสำหรับบุตรหลานสมาชิก วิสาหกิจ

ประเด็น พื้นที่จังหวัด	พรรณนะของปราชญ์ชาวบ้านต่อการจัดสวัสดิการชุมชน		
	ครูชบ ยอดแก้ว สงขลา	ครูอัมพร ด้วงปาน สงขลา	ครูประยงค์ รัตนรงค์ นครศรีธรรมราช
ความเสี่ยงของระบบสวัสดิการ	๑. กองทุนฯ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความยั่งยืน จากรายงานศึกษาพบว่าหากรัฐบาลไม่ให้การสนับสนุนกองทุนอาจดำรงอยู่ได้ไม่เกิน ๑๕ ปี* *ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและกฎเกณฑ์การให้ผลประโยชน์ของแต่ละกองทุนที่อาจกำหนดไว้แตกต่างกัน ๒. การกำหนดอัตราผลตอบแทนของสวัสดิการยังไม่อยู่บนฐานวิเคราะห์ของวิชาคณิตศาสตร์ประกันภัย ทำให้เสี่ยงต่อความยั่งยืนของกองทุน ๓. กองทุนจำเป็นต้องวางแผนการลงทุนเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินและจำเป็นต้องมีบุคลากรทางการเงินการลงทุนให้คำปรึกษา	๑. กลุ่มออมทรัพย์จำเป็นต้องหาแหล่งปล่อยเงินกู้เพื่อให้เกิดดอกผลมาจัดสวัสดิการ ๒. กองทุนฯ จำเป็นต้องมีวิธีการควบคุมการใช้คืนเงินกู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันปัญหาหนี้สูญ	๑. กลุ่มจำเป็นต้องมีปราชญ์ชาวบ้านที่มีประสบการณ์และทั้งนี้ปราชญ์ชาวบ้านดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการยอมรับจากสมาชิกในท้องถิ่นด้วยจึงจะประสบความสำเร็จ ๒. ผู้นำชุมชนจำเป็นต้องสามารถวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน (Swot) ของชุมชนเพื่อสร้างวิสาหกิจที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนได้

แนวคิดด้านสวัสดิการสังคม^{๑๔}

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคม ตั้งแต่สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์จะต้องได้รับ และสิ่งที่มนุษย์ควรจะได้รับเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความอยู่ดีกินดีรวมทั้งแนวคิดของอาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับขนานนามว่า เป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิดสำหรับเรื่องสวัสดิการในประเทศไทย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑. สิทธิมนุษยชน (Human Rights) สิทธิขั้นพื้นฐานที่มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความเท่าเทียมกันในแง่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิเพื่อดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติสีผิว เพศอายุ ภาษาศาสนา และสถานภาพทางกายและสุขภาพ รวมทั้งความเชื่อทางการเมือง หรือความเชื่ออื่น ๆ ที่ขัดกับ พื้นฐานทางสังคม สิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถถ่ายทอดหรือโอนให้แก่ผู้อื่นได้ ปญญานาสากลด้วยสิทธิมนุษยชน กล่าวว่า “ มนุษย์ทั้งหลายเกิดมา มีอิสรเสรีเท่าเทียม กัน ทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิทุกคนได้รับการประสิทธิ์ประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอย่างฉันท์พี่น้อง” ปญญานาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จ สำหรับประชาชนทั้งหลายและประชาชาติทั้งปวงด้วยจุดประสงค์ที่จะให้ปัจเจกบุคคลทุกผู้ทุกนาม และองค์กรของสังคมทุกหน่วยโดยการระลึกเสมอ ๆ ถึงปญญานาฐ์พยายามสั่งสอนและให้การศึกษา เพื่อส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้และด้วยมาตรการที่เจริญก้าวหน้าไปข้างหน้า ทั้งในและระหว่างประเทศเพื่อให้ได้การยอมรับและการถือปฏิบัติต่อสิทธิเหล่านั้น สากลและ ได้ผลทั้งในหมู่ประชาชนของรัฐสมาชิกเองและหมู่ประชาชนแห่งดินแดนที่อยู่ภายใต้ตุลของรัฐสมาชิكدังกล่าว

๒. รัฐสวัสดิการ (Welfare State) รัฐสวัสดิการ (Welfare State) หรือสวัสดิการถ้วนหน้านั้นกำเนิดมาจากแนวคิดของ ลัทธิสังคมนิยม ซึ่งหมายถึง รัฐหรือประเทศที่มีการจัดระบบสวัสดิการสังคมอย่างทั่วให้แก่ทุกคน ในสังคมอย่างถ้วนหน้า (Welfare for All) สวัสดิการต่าง ๆ ที่จัดขึ้นนั้นดำเนินงานโดยรัฐทั้งหมด รัฐสวัสดิการมีลักษณะทั่วไป ๓ ประการคือ ๑) รัฐประกันรายได้ขั้นต่ำ ของทุกคนในสังคม โดยไม่คำนึงว่า คน ๆ นั้น จะเป็นใคร ทำงานอะไร มีทรัพย์สินมากน้อยเพียงไร ๒) สร้างความมั่นคงในชีวิต ให้แก่ทุกคน ทุกครัวเรือน โดยให้มีหลักประกัน ทางรายได้และอยู่รอดปลอดภัยจากภาวะวิกฤติต่าง ๆ และ ๓) ให้พลเมืองทุกคน โดยไม่เลือกกลุ่มคน ชนชั้น และสถานภาพ ได้รับบริการสังคมอย่างเสมอ ทั่วกันด้วยมาตรฐานที่ดีที่สุดเท่าเทียมกันรัฐสวัสดิการที่ถูกยอมรับกันทั่วโลกว่า มีความสมบูรณ์แบบที่สุดคือรัฐสวัสดิการของ กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียได้แก่ สวีเดน นอร์เวย์ เดนมาร์ก และฟินแลนด์ประเทศเหล่านี้ถือว่า รัฐจะต้องส่งเสริมบริการประชาชนทุกกลุ่มคน และชนชั้น ในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านรายได้ การศึกษา สาธารณสุข สิ่งอา นวยความสะดวก สิทธิเสรีภาพ

^{๑๔} สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย , *สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายใน ปี พ.ศ. ๒๕๖๐*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, ๒๕๕๔), หน้า๑๘.

ความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อให้ประชาชนทุกคนมีความกินดีอยู่ดีมีคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคมที่ไม่แตกต่างกัน การสร้างสวัสดิการของกลุ่มสแกนดิเนเวีย นับเป็นแนวทางในการสลายความแตกต่างทางชนชั้นอย่าง ขบวนการเคลื่อนไหวแรงงานสหกรณ์กลุ่มศาสนา และกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้สังคมมีการจัดสรร ปันส่วนปัจจัยการผลิตและผลประโยชน์อื่น ๆ ทางสังคมอย่างยุติธรรมและเสมอภาคโดยการสถาปนา รัฐสวัสดิการ (Welfare State) ขึ้นมาจัดการแนวคิดเช่นนั้นในสวีเดนเรียกกันว่า “การปฏิบัติทางชนชั้นอย่างสันติ”

๒.๓.๓ สังคมสวัสดิการ (Welfare Society) สังคมสวัสดิการเป็นสังคมที่มีสวัสดิการหลากหลายแต่ไม่ได้จัดโดยรัฐเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น สังคมสวัสดิการจึงหมายถึง สังคมที่มีสวัสดิการหลายรูปแบบ จัดการโดยหลายสถาบัน แต่ละ ประเทศสถาบัน มีความเป็นอิสระต่อกัน สร้างสรรค์สวัสดิการบนพื้นฐานของความสามารถและความเหมาะสมของสถาบัน นั้น ๆ โดยจะเป็นการจัดสวัสดิการสังคมเท่าที่จำเป็นสำหรับคนจนบางกลุ่ม ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยสวัสดิการระดับโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม หรือ Social Safety Net โดยแปรรูปสวัสดิการต่าง ๆ ให้ไปอยู่ ภายใต้ความรับผิดชอบของภาคเอกชน และภาคชุมชนมากขึ้น

จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน^{๑๕}

การจัดสวัสดิการในรูปแบบของครอบครัว ยอดแก้ว ซึ่งการจัดสวัสดิการชุมชนลักษณะนี้สามารถแบ่งเกณฑ์การให้สวัสดิการออกเป็น ๒ ระดับ ระดับที่ ๑ เป็นสวัสดิการขั้นพื้นฐาน ที่สมาชิกของกลุ่มจะได้รับ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงเสียชีวิต และระดับที่ ๒ เป็นการจัดสวัสดิการตามกำลังของแต่ละกลุ่มสวัสดิการที่สามารถกระทำได้ ซึ่งจำแนกตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การศึกษา การประกอบอาชีพ การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การทำบุญ เป็นต้น

^{๑๕} จุมพล สายหยุด, “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน กับ ข้อเสนอ หลักประกันชีวิตคนไทย ๑๐ ข้อ”, กรุงเทพฯธุรกิจ, (๒๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๖), หน้า ๖

แผนภาพที่ ๔.๔ รูปแบบกิจกรรมการจัดสวัสดิการ

สวัสดิการขั้นพื้นฐานที่ชุมชนจัดให้แก่สมาชิก ได้แก่ การจัดสวัสดิการรับขวัญเด็กแรกเกิดใหม่ ตั้งแต่ ๕๐๐-๑,๐๐๐ บาท สำหรับแม่คลอดบุตรจะได้รับสวัสดิการนอนพักรักษาตัวที่โรงพยาบาล คืนละ ๑๐๐-๕๐๐ บาท บางชุมชนกำหนดเป็นจำนวนครั้ง สำหรับผู้ที่เจ็บป่วยและนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลกรณีอื่น ๆ กำหนดให้ครั้งละ ๓๐๐-๕๐๐ บาท มีเพดานไม่เกินปีละ ๒ ครั้ง หรือบางชุมชนกำหนดเป็นจำนวนคืน คืนละ ๑๐๐-๓๐๐ บาท ปีละไม่เกิน ๑๐-๑๒ คืน เป็นต้น สำหรับผู้สูงอายุหรือสวัสดิการกรณีการชราภาพจะกำหนดในรูปแบบของเบี้ยยังชีพหรือบำนาญผู้สูงอายุ โดยจำนวนเงินเบิกจ่ายสวัสดิการขึ้นอยู่กับระยะเวลาการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม บางแห่งมีการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุในรูปของบริการ/กิจกรรม บางแห่งมีการเบิกจ่ายพร้อมกับกรณีเบี้ยผู้สูงอายุ หรือบางแห่งที่พิจารณาว่าเข้าซ้อนกับการเบิกจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุก็อาจใช้วิธีคัดเลือกผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนและขาดผู้ดูแล สำหรับสวัสดิการกรณีการเสียชีวิตนั้นจะมีการจ่ายผลประโยชน์ทดแทนให้ตามระยะเวลาที่เข้าเป็นสมาชิก ตั้งแต่ ๑๘๐ วันเป็นต้นไปและเบิกจ่ายเป็นขั้นบันไดเริ่มต้นแตกต่างกันตามพื้นที่ชุมชน

นอกจากสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่กำหนดแล้ว ยังมีการจัดสวัสดิการเพิ่มเติม/เสริมตามกำลังทุนหรือความต้องการของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ส่วนใหญ่ที่พบยกตัวอย่างเช่น สวัสดิการด้านการศึกษา โดนมีการจัดให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชนตามระดับชั้นต่าง ๆ ตั้งแต่ชั้นอนุบาล-มหาวิทยาลัย โดยกำหนดทุนให้ตั้งแต่ ๓๐๐-๑,๕๐๐ บาท แตกต่างกันไปตามแต่ละชุมชน บางชุมชนกำหนดให้ทุน

แก่เด็กที่เรียนดีแต่ยากจน บางกลุ่มให้โดยไม่จำกัดประเภท บางกลุ่มจัดสรรในรูปแบบเงินสนับสนุน กิจกรรมของโรงเรียน การจัดซื้อคอมพิวเตอร์ให้แก่โรงเรียน เป็นต้น สำหรับสวัสดิการที่พบเป็นลำดับ รองลงมาได้แก่ สวัสดิการการเงินกู้ให้แก่สมาชิก โดยเฉพาะกลุ่มกองทุนที่มีการออมทรัพย์เป็นหลัก จะมีการจัดสรรเงินกำไร/ดอกผลมาเป็นสวัสดิการแก่สมาชิก บางแห่งกำหนดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าท้องตลาด บางแห่งไม่มีการเรียกเก็บดอกเบี้ยใด ๆ เลย สำหรับสมาชิกที่มีฐานะยากจน บางแห่งกำหนดให้ตอบแทนคืนแก่สังคมในลักษณะการจำหน่ายสินค้าในราคาต่ำกว่าท้องตลาด เป็นต้น

สำหรับกรณีแกนนำหรืออาสาสมัครที่เข้ามาเป็นหลักในการดำเนินการกองทุนพบว่าจะมีการจัดสวัสดิการคนทำงานให้เป็นค่าใช้จ่ายในการประชุมภายนอกบ้างครั้งละ ๑๐๐-๒๐๐ บาท หรือในบางกรณีจะมีการจัดสรรเงินสวัสดิการดังกล่าวเข้าเป็นเงินสะสมในกองทุนสวัสดิการอีกแห่งหนึ่ง ดังจะเห็น เช่นในกรณีขบวนการสวัสดิการในจังหวัดสงขลา เป็นต้น หรือสำหรับกรณีผู้ที่ยากไร้ ในชุมชนชาตผู้ดูแล บางกองทุนจะมีการจัดสรรเงินจำนวนหนึ่งเป็นเงินออมแทนให้แก่บุคคลเหล่านั้นเพื่อให้ผู้ยากไร้ได้รับสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ ไม่แตกต่างสมาชิกปกติ ซึ่งจะมีการคัดเลือกผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือโดยกลุ่มคณะกรรมการกองทุน นอกจากนี้ยังมีรูปแบบการจัดสวัสดิการอื่น ๆ อีกมากแตกต่างกันไปตามชุมชนหรือตามสถานะความเร่งด่วน เช่น สวัสดิการเกิดภัยพิบัติ

การบริหารจัดการกองทุน /ระบบสวัสดิการชุมชน^{๑๖}

สำหรับรูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหรือระบบสวัสดิการชุมชนนั้นจะมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละชุมชนจะเป็นผู้พิจารณา สำหรับการจัดสรรเงินกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลนั้น พบว่าจากข้อมูลของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มีการจำแนกประเภทรายจ่ายกองทุนออกเป็น ๑๓ หมวดสำคัญ ซึ่งเงินกองทุนส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๓ ถูกใช้จ่ายไปสำหรับสวัสดิการกรณีการเสียชีวิต รองลงมาร้อยละ ๒๐ อยู่ในกลุ่มสวัสดิการกรณีการเจ็บป่วยและรักษาตัวในโรงพยาบาล และตามมาด้วยร้อยละ ๑๐ ที่อยู่ในรูปสวัสดิการในการพัฒนาอาชีพ ขณะที่สวัสดิการหมวดอื่น ๆ เช่น สวัสดิการกรณีแรกเกิด สวัสดิการกรณีชราภาพ สวัสดิการด้านการศึกษายังจัดว่าอยู่ในสัดส่วนที่น้อย

ดังนั้นในอนาคตสัดส่วนความรับผิดชอบของกองทุนแต่ละแห่งจะมีแนวโน้มสูงขึ้นทั้งในด้าน ค่ารักษาพยาบาล ด้านผลประโยชน์ ทดแทนกรณีการเสียชีวิต และยิ่งเป็นที่น่ากังวลมากสำหรับกองทุนที่มีการจัดตั้งและกำหนดเงินบำนาญหรือเงินชราภาพแก่สมาชิกเป็นรายเดือน ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ กองทุนเหล่านี้ยังมีแนวโน้มจะเผชิญกับความเสี่ยงมากหากไม่มีการวางระบบกฎเกณฑ์การเข้าเป็นสมาชิกหรือเงื่อนไขการเบิกจ่ายสวัสดิการ หรือแสวงหาช่องทางการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนเพียงพอสำหรับจ่ายสวัสดิการดังกล่าวในอนาคต

^{๑๖} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, รายงานการถอดบทเรียนการดำเนินงานกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ, หน้า ๙-๑๕

ยุทธศาสตร์การพัฒนาสวัสดิการชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๑^{๑๗}

วิสัยทัศน์

สวัสดิการชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำสู่ความเจริญ
สันติสุขสังคมไทยอย่างยั่งยืน

พันธกิจ

เครือข่ายสวัสดิการชุมชน มีพันธกิจในการขยายพื้นที่และพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กร
สวัสดิการชุมชนเสริมสร้างขบวนการสวัสดิการชุมชนและเชื่อมโยงเครือข่ายการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในทุก
ระดับ พัฒนาระบบข้อมูล การจัดการความรู้และเครือข่ายการเรียนรู้สวัสดิการชุมชน และพัฒนา
นโยบายสาธารณะสวัสดิการชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่น จังหวัด และระดับชาติ^{๑๘}

ตารางที่ ๔.๒ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสวัสดิการชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๑

ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น	กลยุทธ์
ยุทธศาสตร์ที่ ๑			
๑.การเสริมสร้างความ เข้มแข็งระบบ สวัสดิการชุมชน	๑. คนส่วนใหญ่ใน ชุมชนได้รับการ คุ้มครอง ๒.กองทุนสวัสดิการ ชุมชนมีระบบการ บริหารจัดการที่ดี ๓.กองทุนสวัสดิการ ชุมชนสามารถ พึ่งตนเองได้	๑. เกิดแกนนำที่ เข้าใจหลักคิดและ อุดมการณ์สวัสดิการ ชุมชน ๕๐,๐๐๐ คน ๒. สมาชิกสวัสดิการ ชุมชนทั่วประเทศไม่ น้อยกว่า ๑๐ ล้านคน ๓.มีกองทุนสวัสดิการ ชุมชนครอบคลุมพื้นที่ ๙๕% ของ อบท. ๔. กองทุนสวัสดิการ ชุมชนร้อยละ ๘๐ มี ระบบบริหารจัดการที่ ดี ๕. ๕๐ % ของ กองทุนสวัสดิการ สามารถพึ่งตนเองได้	๑. สร้างอุดมการณ์ และพัฒนาแกนนำ ๒. ขยายสมาชิกให้ ครอบคลุมในพื้นที่ ๓. ขยายกองทุน สวัสดิการให้ ครอบคลุมพื้นที่ อบท. ทั่วประเทศ ๔. พัฒนาระบบ บริหารจัดการที่ดี ๕. ขยายประเภ สวัสดิการให้ สอดคล้องกับปัญหา ความต้องการ ๖. บูรณาการทุน ภายในชุมชนท้องถิ่น สู่การพึ่งตนเอง

^{๑๗} แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๑), (กรุงเทพ : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและ
ราชกิจจานุเบกษา ๒๕๕๖,)หน้า ๖๐

^{๑๘} ดร.สมชัยจิตสุชนและคณะ, สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี พ.ศ. ๒๕๖๐,
(กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ๒๕๕๔)

ยุทธศาสตร์ที่ ๒			
ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น	กลยุทธ์
๒. การเสริมสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย	๑. ขบวนการสวัสดิการชุมชนเข้มแข็ง ๒. สวัสดิการชุมชนเป็นฐานของยุทธศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง	๑. มีระบบเครือข่ายสวัสดิการชุมชนที่ทำงานต่อเนื่องทุกจังหวัด ทุกภาคและระดับประเทศ ๒. ร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่สวัสดิการเป็นฐานเชื่อมโยงสู่งานพัฒนาอื่น	๑. สร้างความเข้มแข็งเครือข่ายสวัสดิการชุมชนให้เป็นขบวนการในทุกระดับ ๒. เชื่อมโยงกองทุนสวัสดิการชุมชนกับงานพัฒนาด้านต่าง ๆ ไปชุมชนท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ ๓			
ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น	กลยุทธ์
๓. การพัฒนาระบบข้อมูล	๑. สวัสดิการชุมชนใช้เป็นข้อมูลและองค์ความรู้ในการพัฒนา	๑. กองทุนสวัสดิการชุมชนร้อยละ ๘๐ มีฐานข้อมูลสมาชิกและรายงานสถานะการเงินที่เป็นปัจจุบัน ๒. เกิดชุดความรู้นวัตกรรมสวัสดิการชุมชน ๓๐๐ เรื่อง	๑. ส่งเสริมการใช้ฐานข้อมูลเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการ ๒. ส่งเสริมการจัดการความรู้และพัฒนานวัตกรรม ๓. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔			
ประเด็นยุทธศาสตร์	เป้าประสงค์	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น	กลยุทธ์
๔. พัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสนับสนุนระบบสวัสดิการชุมชน	๑. อบท. หน่วยงานรัฐทุกระดับสนับสนุนสวัสดิการชุมชน ๒. สวัสดิการชุมชนเป็นฐานรากสำคัญของสังคมสวัสดิการ ๓. เกิด พรบ. สวัสดิการชุมชน	๑. ผนึกพลังความร่วมมือกับท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการชุมชนท้องถิ่น ๒. ผลักดันให้สวัสดิการชุมชนเป็นยุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัดและยุทธศาสตร์ชาติ ๓. สวัสดิการชุมชนเชื่อมโยงระบบสวัสดิการสังคมอื่น ๆ ๔. ผลักดันให้เกิดพรบ. สวัสดิการชุมชน	๑. ผนึกพลังความร่วมมือกับท้องถิ่นในการจัดการชุมชนท้องถิ่น ๒. ผลักดันให้สวัสดิการชุมชนเป็นยุทธศาสตร์จังหวัดและยุทธศาสตร์ชาติ ๓. สวัสดิการชุมชนเชื่อมโยงกับระบบสวัสดิการอื่น

๔.๑.๒ การก่อเกิดกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

แนวคิดการจัดตั้งกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์^{๑๙}

เทศบาลตำบลอุโมงค์ร่วมกับชุมชนต่าง ๆ ในเขตเทศบาล รวมทั้งสิ้น ๑๑ ชุมชน ได้มีแนวความคิดร่วมกันที่จะให้มีการออมทรัพย์ขึ้นในหมู่พี่น้องประชาชน เป็นการออมในลักษณะการให้สัจจะต่อตัวเอง ต่อชุมชน ต่อเพื่อ ๆ ในสังคม โดยไม่ต้องออมมากหรือฝากมาก ขอเพียงประหยัดลดค่าใช้จ่ายของบุคคลลง วันละบาท แล้วนำมาฝากไว้เป็นสัจจะที่จะต้องออมไว้ได้วันละ ๑ บาท หรือเดือนละ ๓๐ บาท การออมสัจจะจะเป็นพลังความสามัคคีที่ไม่ควรมองข้าม ร่วมกันออกช่วยกันออมแม้จะวันละบาท ถ้าหลาย ๆ วัน หลาย ๆ คน ก็จะเป็นเงินมหาศาล ที่ผู้ออมหรือสมาชิกของชุมชนจะได้รับประโยชน์จากการออม เพื่อนำมาใช้จ่ายเป็นสวัสดิการชุมชน เป็นการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทรซึ่งกันและกันของผู้คนที่เป็สมาชิกของชุมชน ได้ใช้ประโยชน์ที่เกิดจากการออมร่วมกันอย่างผาสุก ภายใต้หลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงและเราคิดว่าสิ่งที่เราร่วมกันนี้เป็สิ่งที่ดี การนำสิ่งที่ตีมอบให้ผู้ที่เรารับและเทิดทูลเป็นการทำความดีที่เรียกได้ว่า เป็มหาความดี เป็ความดีที่คนส่วนใหญ่หรือสมาชิกชุมชนดั่งนั้นโครงการนี้จึงได้ชื่อว่า “ออมวันละบาทเพื่อพ่อ” ซึ่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็แนวพระราชดำริของในหลวง หรือ “พ่อ” ที่ทรงห่วงใยลูก

^{๑๙} ทวีช จตุรพฤกษ์ และคณะ, รายงานการศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชาวบ้านให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่, (กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๐, ๒๕๕๓), หน้า ๗๒-๘๓.

หรือพสกนิกรของพระองค์ท่าน ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ถือเป็นปีมหามงคลของ พสกนิกรชาวไทยที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระชนพรรษาครบ ๘๐ ปี เราจึงขอตั้งสัจจะอธิฐานทำความดีของ โครงการ”ออมวันละบาทเพื่อพ่อ”น้อมเกล้าถวายเป็นพระราชกุศล แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เทศบาลตำบลอุโมงค์จึงได้มองเห็นความสำคัญของการร่วมกลุ่มพลังชุมชนผ่านการออม โดยในขั้นต้น มุ่งเป้าเพียงต้องการให้คนในตำบลอุโมงค์ มาออมเงินกันให้มากที่สุด แต่ในขณะเดียวกันก็คิดต่อว่าจะ ใช้เงินที่ชาวบ้านออมเพื่อนำไปทำอะไร ต่อมาได้รู้จักกับครูชบ ยอดแก้ว และได้พูดคุยเกี่ยวกับการ จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน หลังจากนั้นจึงได้เข้ารับการอบรมเพื่อรับแนวคิดการจัดตั้งกองทุน และนำมาถ่ายทอดให้กับสมาชิกสภาเทศบาล และได้เชิญครูชบ มาเพื่อบรรยายเพื่อเป็นการจุด ประกายให้กลุ่มแกนนำชุมชนในตำบลอุโมงค์ ได้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นของการจัดสวัสดิการวัน ละบาทได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการก่อตั้งกองทุนดังนี้

วัตถุประสงค์กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน ตำบลอุโมงค์ ดังนี้

๑. ส่งเสริมให้สมาชิกลดรายจ่ายเพื่อการออมวันละ ๑ บาท ตามวิสัยทัศน์ รู้จักใช้ รู้จัก เก็บ รู้จักออมคนตำบลอุโมงค์ ชีวิตมั่นคง
๒. ประชาชนนำแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสู่การปฏิบัติ โดยนำ ผลประโยชน์ที่ได้จากการตั้งสัจหรือความจริงใจมาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
๓. จัดสวัสดิการช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก ให้การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส จำนวน ๒๔ ข้อ ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนถึงตาย
๔. เป็นค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนกิจกรรม พัฒนาบุคลากร เพื่อประโยชน์สาธารณะ และการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตำบลอุโมงค์ เช่น การมอบทุนการศึกษา การสมทบกองทุนอาสาป็น สุขตำบลอุโมงค์
๕. เป็นแหล่งการเรียนรู้ ต้นแบบในการศึกษาดูงานให้กับชุมชนหรือหน่วยงานที่สนใจ

๔.๑.๓ เส้นทางพัฒนากองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์^{๒๐}

พ.ศ. ๒๕๔๙ แนวคิดจากนายชยัน วิพรหมชัย อดีตนายก เทศบาลตำบลอุโมงค์ เรื่องการออม เพื่อเป็นการถวายเป็นความดีแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์ครบ ๖๐ ปี และให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้รับสวัสดิการอื่นใดเลยให้มีสวัสดิการ เชิญข้าราชการ แกนนำ ผู้นำมาประชุมเพื่อหาข้อสรุปข้อดีข้อเสีย และความเป็นไปได้ที่จะจัดตั้งกองทุน มีการก่อตั้งกองทุน ของบ้านชัยสถาน หมู่ที่ ๑๐ เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙ โดยมีสมาชิก ๕๓๗ รายโดยมีการนำเอา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้คือการใช้หลักของการมีเหตุผล

พ.ศ. ๒๕๕๐ เชิญพ่อครูชบ ยอดแก้ว จากจังหวัดสงขลา ได้เข้ามาให้ความรู้เรื่อง แนวคิดหลักการบริหารด้านกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการ สำนักงานพัฒนาองค์กรชุมชน กระทรวง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้เข้ามาสนับสนุนในการจัดตั้งกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการ

^{๒๐} คู่มือแหล่งเรียนรู้ตำบลสุภาวะเทศบาลตำบลอุโมงค์ (๒๕๕๕), หน้า ๕๐-๕๖.

พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณ จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท และผู้นำชุมชนที่เข้าร่วมประชุมกลับไประดมคนในชุมชนและรณรงค์เชิญชวนสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนออมทรัพย์ ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านแต่ละชุมชน รวม ๑๑ ชุมชน ๑๓ กลุ่ม มีการแต่งตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน ๆ ละ ๒ คน เพื่อเป็นตัวแทนระดับตำบล ได้เกิดกองทุนใน ๑๑ หมู่บ้าน ๑๓ กลุ่ม กลายเป็นกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ มีตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการระดับตำบลเริ่มมีการจ่ายสวัสดิการตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐ เกิดคณะกรรมการของกองทุนที่มีจิตอาสาทำงานด้วยความโปร่งใสได้มีการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้คือ เงื่อนไขความรู้

พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๒ กองทุนออมทรัพย์แต่ละชุมชนมีการเปิดรับสมัครสมาชิก และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับของกองทุน ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดลำพูน มีการเชิญผู้นำแกนนำ สมาชิกในกลุ่มเดินขบวนการทำงานกิจกรรมร่วมกันทั้งตำบล รณรงค์ส่งเสริมการออม “รวมพลคนออม” เพื่อเชิญชวนประชาชนในพื้นที่ ตำบลอุโมงค์ สมัครเป็นสมาชิกของกองทุนออมทรัพย์ พร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกองทุน เกิดเป็นศูนย์เรียนรู้เริ่มมีการเข้ามาศึกษาดูงานของเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานของภาครัฐ เช่น พมจ. และ อบท. อื่น ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนออมทรัพย์ การดำเนินงานของกองทุนมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุน มีการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้คือมีภูมิคุ้มกันและเงื่อนไขความรู้

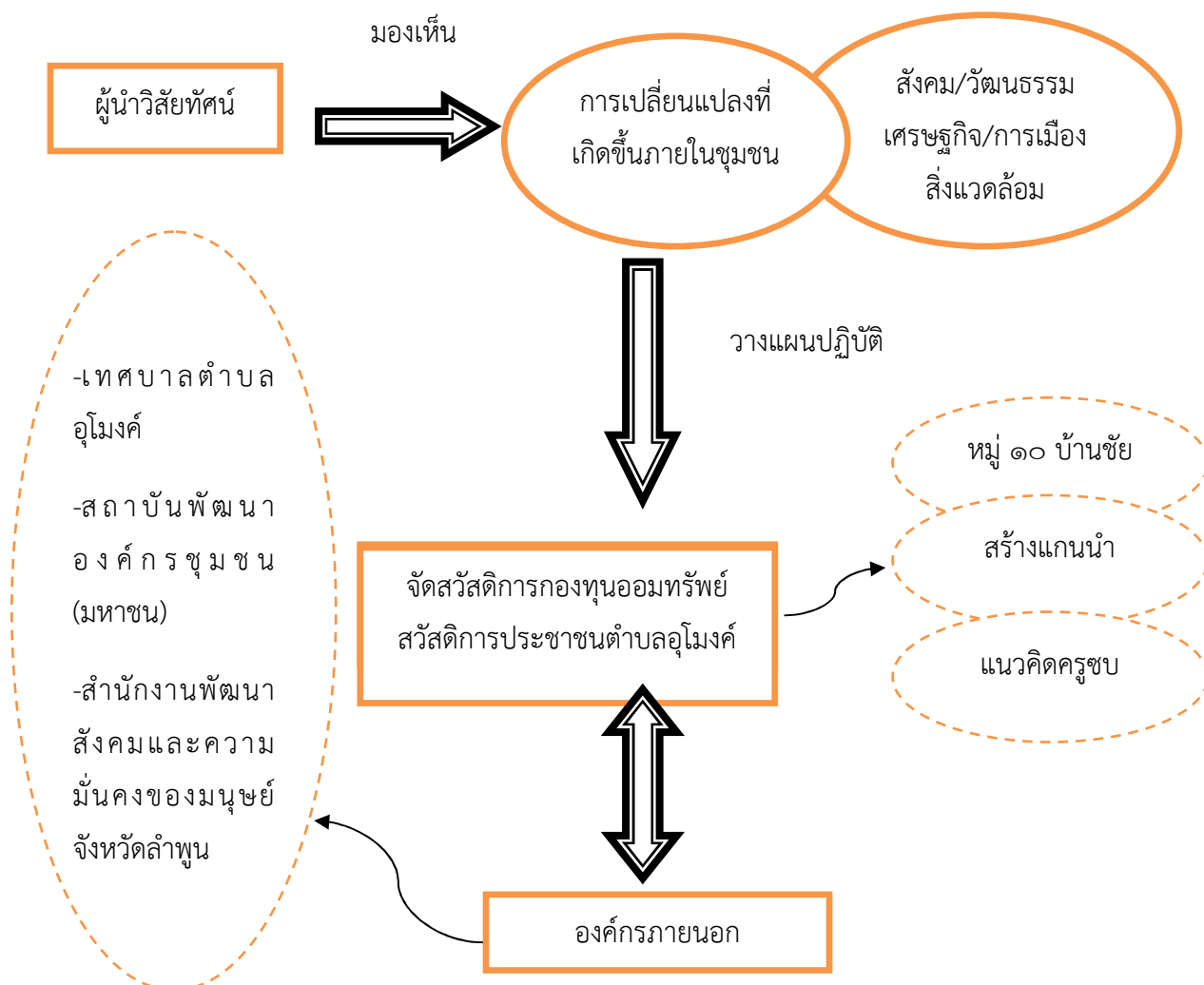
พ.ศ. ๒๕๕๓-๒๕๕๔ มีระเบียบจากกระทรวงมหาดไทยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถอุดหนุนกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการชุมชนได้ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วม รวมทั้งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น และใช้หลักการให้ประชาชนออม ๑ ส่วน อบท. ๑ ส่วน และรัฐบาล ๑ ส่วน เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้สนับสนุนงบประมาณปีละ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยให้นำไปจ่ายเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการ จาก ๒๕ ช้อ เป็น ๒๖ ช้อ เปิดรับสมัครเพิ่มทุกปี สมาชิกของกองทุนได้รับสวัสดิการ และรู้จักการออมมากยิ่งขึ้น เป็นแหล่งศึกษาดูงานของเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกองทุนอื่น ๆ ได้รับรางวัลโครงการสนับสนุนจากการจัดการสวัสดิการชุมชน ปี ๒๕๓ และรางวัลอื่น ๆ มีการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้คือเงื่อนไขคุณธรรม

พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๖ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล และเทศบาลตำบลอุโมงค์ปีละ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ได้รับรางวัลการดำเนินงานกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนที่มีผลการดำเนินงานระดับดีเด่น และมีสมาชิกในปัจจุบัน ๗,๑๖๒ คน และจะรณรงค์รับสมัครสมาชิกให้ได้ครบ ๘,๐๐๐ คน ในปี ๒๕๕๕ และมีเป้าหมายที่จะรับสมัครให้ครบ ๑๐,๐๐๐ คน ในปี ๒๕๕๙ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ สถานที่ และบุคลากรจากทางเทศบาลเป็นอย่างดี คณะกรรมการกองทุนได้รับเชิญเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ อบท.และหน่วยงานราชการ เอกชน มีการคัดเลือกคณะกรรมการที่ครบวาระ ๔ ปี และมีการประชุมใหญ่ ผลการคัดเลือกคณะกรรมการโดยประธานเป็นคนเดิม (นายขยัน วิพรหมชัย) และคณะกรรมการระดับตำบลชุดเดิม มีคณะกรรมการหมู่บ้านได้ลาออก และรับสมัครเพิ่ม มีสมาชิกทั้งสิ้น ๗,๑๖๒ คน มีการจ่ายสวัสดิการให้กับสมาชิกทุกเดือน และ

มีการระดมเงินออมของแต่ละหมู่บ้าน จัดส่งให้คณะกรรมการระดับตำบลตรวจสอบ ไม่เกินวันที่ ๑๐ ของทุกเดือน มีการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้คือเงื่อนไขความรู้

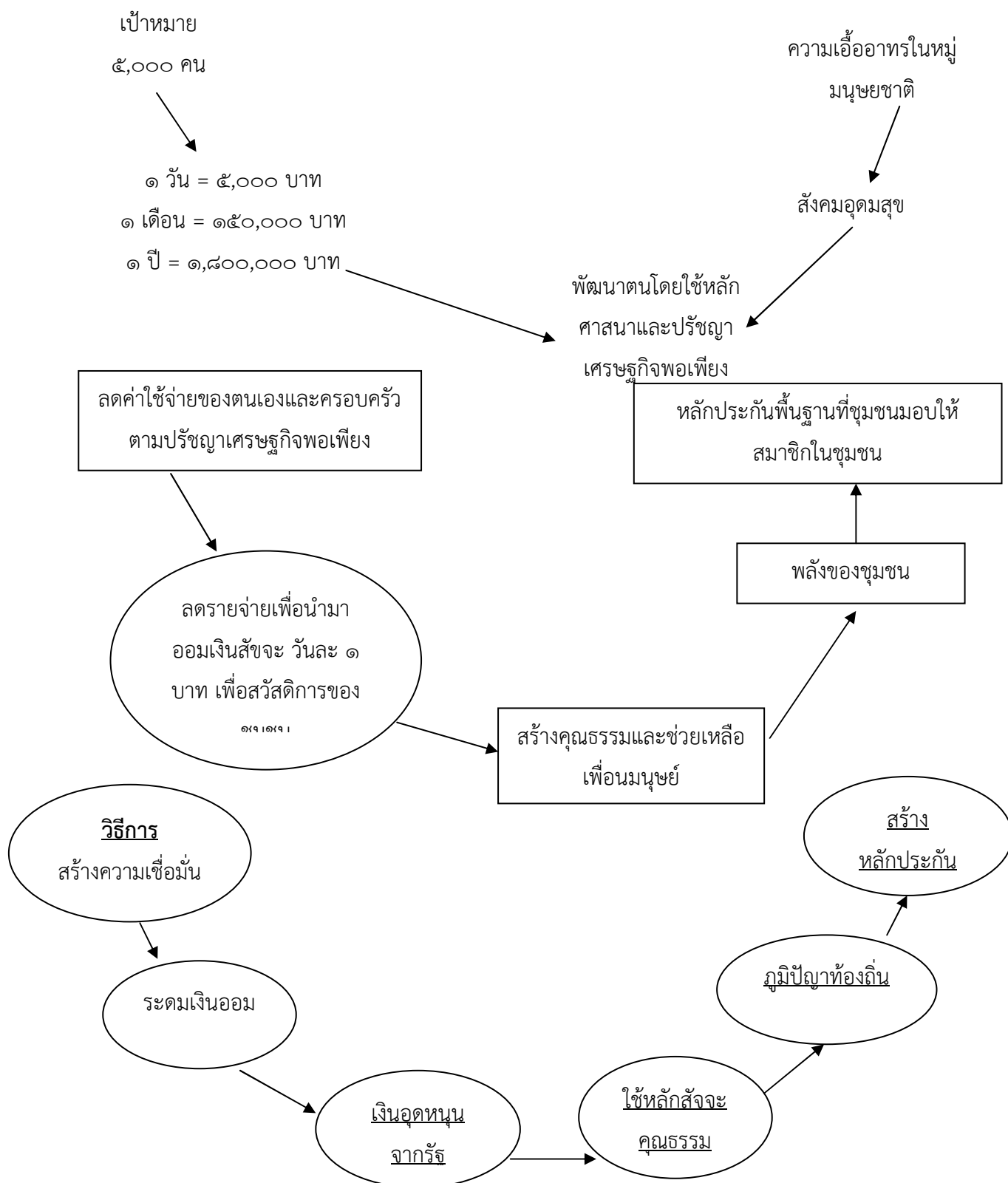
จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้กล่าวถึงพัฒนาการกองทุนสวัสดิการออมทรัพย์ประชาชนตำบลอุโมงค์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ จนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ. ๒๕๕๗-ปัจจุบัน^{๒๑} จากการประชุมใหญ่คณะกรรมการประจำปี ๒๕๕๖ และการประชุมขับเคลื่อนสมัชชากองทุนสวัสดิการชุมชน จึงต้องมีการวิเคราะห์ความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลอุโมงค์ โดยสถาบันสำนักนโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยเสนอให้มีการปรับในการจ่ายสวัสดิการ กองทุนได้นำเสนอจึงมีมติให้ปรับสวัสดิการเหลือจำนวน ๒๔ ข้อ และเปลี่ยนชื่อจากกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

แผนภาพที่ ๔.๕ พัฒนาการกระบวนการจัดสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลอุโมงค์

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางอรรณ ขว้างจิตต์, เลขานุการกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๗.

แผนภาพที่ ๔.๖ ผังความคิดการดำเนินการจัดตั้งกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์

หลักคิดและวิธีการดำเนินงานของกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

การออมของกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ ใช้หลัก Corporate Governance เป็นหลักในการจัดตั้งกลุ่ม ซึ่งเป็นการสนองนโยบาย โดยมีหลักคิดดังนี้

๑. ด้านการบริหารจัดการ ปรับแนวการบริหารเน้น

- ๑) ความโปร่งใส (Transparency)
- ๒) ความยุติธรรม (Fairness)
- ๓) ความรับผิดชอบ (Accountability)
- ๔) การควบคุมที่ดี (Check and Balance)
- ๕) ความอิสระ (Independence)
- ๖) การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับ (Compliance with law and Regulation)

๗) การมีจริยธรรมทางธุรกิจ (Ethics)

๒. คณะกรรมการตรวจสอบ

- ๑) มีกระบวนการคัดเลือกสรรหากรรมการที่ดี
- ๒) เป็นบุคคลที่ไม่มีความขัดแย้งผลการดำเนินงานของกองทุน
- ๓) เป็นบุคคลที่ไม่มีอำนาจในการบริหารกองทุน

๓. ระบบควบคุมภายในที่ดี คือ

- ๑) มีความเหมาะสม รัดกุม สะดวกต่อการปฏิบัติการ
- ๒) ส่งเสริมให้รายงานทางการเงินอย่างถูกต้องและเชื่อถือได้
- ๓) ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและเชื่อถือได้
- ๔) ส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานตามนโยบายของเทศบาลตำบลอุโมงค์
- ๕) ดำเนินการ ดูแลเอกสารทรัพย์สินค่าใช้จ่ายอย่างมีมาตรฐานและยอมรับได้

๔. การตรวจสอบภายใน

- ๑) สร้างผู้ตรวจสอบภายในให้มีความรู้อย่างมืออาชีพ
- ๒) มีจำนวนผู้ตรวจสอบภายในที่เพียงพอและเหมาะสม
- ๓) มีความอิสระในการตรวจสอบที่เพียงพอตามระเบียบว่าด้วยการตรวจสอบภายใน

๕. การตรวจสอบภายนอก

- ๑) ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ไม่เคยมีประวัติต่างพร้อยในวิชาชีพหรือเคยต้องโทษมาก่อน
- ๒) เป็นผู้สอบบัญชี สำนักงานที่มีคุณภาพ มีประสบการณ์ และปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ
- ๓) เน้นแบบผู้สอบบัญชีอย่างมืออาชีพ โดยไม่เห็นแก่สินจ้างมากกว่าจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ

การจัดการกองทุน

การสร้างความเชื่อมั่น หลังจากที่ได้แก่นำระดับคลังสมองของหมู่บ้านได้รับแนวคิดและแนวทางการจัดสวัสดิการชุมชนของครูชบ แล้วมีการประเมินความเป็นไปได้ของการจัดตั้งกลุ่มเงินออมของแต่ละหมู่บ้าน แกนนะส่วนใหญ่เห็นด้วยกับแนวคิดเรื่องสวัสดิการชุมชน จึงได้นำข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานในวงจรการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ตั้งแต่เกิดจนตายว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง ผวนวกกับรูปแบบการจัดสวัสดิการของครูชบที่มีการจัดสวัสดิการ ๙ ประเภทแก่สมาชิก ส่วนที่ตำบลอุโมงค์มีการจัดสวัสดิการ เพิ่มขึ้น ๒๕ ประเภท ส่วนเพิ่มเติมที่น่าสนใจ เช่น การบวช จัดขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ชายที่อยู่ในช่วงก่อนเกณฑ์ทหารได้บวช ศึกษาในทางพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น เนื่องจากมองว่าผู้บวชเรียนเป็นคนที่มีความวินัยศีลธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต สวัสดิการเรื่องเกณฑ์ทหาร ก็เพื่อส่งเสริมให้ผู้ชายที่เข้าเกณฑ์ช่วงคัดเลือกทหารอยากเข้ามาเป็นทหารรับใช้ชาติด้วยความสมัครใจ และมุ่งหวังให้ผู้ที่ยังบวชออกมาเข้มแข็ง เสียสละ และเป็นลูกผู้ชายที่จะสามารถเป็นผู้นำครอบครัวได้

การดำเนินการจัดตั้งกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์พบว่ามีการแบ่งออกเป็น ๓ อย่าง คือ ๑. เป้าหมายในการขยายกลุ่มสมาชิก ๒. ยึดหลักการจัดสวัสดิการภาคประชาชนที่เน้นการลดรายจ่ายวันละ ๑ บาทเพื่อการจัดสวัสดิการ ๓. กระบวนการดำเนินงานให้ความสำคัญกับการสร้างความเชื่อมั่นของคนในชุมชน โดยอาศัยการทำงานของคณะกรรมการและการขับเคลื่อนของแกนนำกองทุน มีรายละเอียดดังนี้

๑. การขยายกลุ่มสมาชิก โดยมีการวางแผนเป้าหมายขยายกลุ่มสมาชิกให้เพิ่มขึ้นทุกปี ในปี ๒๕๕๐-๒๕๕๑ วางเป้าสมาชิกไว้ ๕,๐๐๐ คน มีสมาชิกเข้าร่วมจำนวน ๕,๖๓๖ คน ในปี ๒๕๕๒ วางเป้าสมาชิกไว้ ๖,๐๐๐ คน มีสมาชิกเข้าร่วมจำนวน ๖,๓๑๗ คน และในปี ๒๕๕๓-๒๕๕๕ มีการวางแผนสมาชิกไว้ ๗,๐๐๐ คน ซึ่ง ณ วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๕ มีสมาชิก จำนวน ๗,๑๓๒ คน^{๒๒} ซึ่งจำนวนสมาชิกจะมีผลต่อจำนวนเงินออมสำหรับการจัดสวัสดิการเอื้ออาทรแก่ผู้ด้อยโอกาสในตำบล โดยเริ่มแรกการหาสมาชิกเริ่มจากการเคาะประตูบ้านเพื่อชี้แจงในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการ และชักชวนเข้าเป็นสมาชิกกองทุนซึ่งใช้เวลาพอสมควรในการให้เห็นความสำคัญ และสมัครเข้าเป็นสมาชิก และมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องให้แกนนะของแต่ละกองทุนไปชักชวนชาวบ้านในหมู่บ้านของตนเองเพื่อเข้าร่วม

๒. หลักการลดรายจ่ายวันละ ๑ บาท เพื่อการจัดสวัสดิการ เป็นการปรับประยุกต์จากคิดของครูชบ ผวนวกกับการน้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เรื่องคุณธรรม ๔ ประการ (ประการแรก การรักษาความสัตย์ จริงใจต่อตนเอง รู้จักสละประโยชน์

^{๒๒} กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์, รายงานผลการดำเนินงานกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์, วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕.

ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ ส่วนใหญ่ของบ้านเมืองที่จะประพฤติปฏิบัติ แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เป็นธรรม **ประการที่สอง** การรู้จักข่มใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในสัจจความดี **ประการที่สาม** การอดทน อดกลั้น และอดออม ไม่ประพฤติล่วงสุจริตไม่ว่าจะเป็นด้วยเหตุประการใด **ประการที่สี่** การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ ของบ้านเมือง และการลดค่าใช้จ่ายของตนเองและครอบครัวตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) เพื่อนำมาจัดสวัสดิการของชุมชนเป็นคุณธรรมประการสำคัญในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และยังประทับพื้นฐานที่ชุมชนสามารถมอบให้แก่สมาชิกในชุมชนเอง

กระบวนการดำเนินงานให้มีความสำคัญกับการสร้างความเชื่อมั่นของคนในชุมชน โดยอาศัยการทำงานของคณะกรรมการและการขับเคลื่อนของแกนนำกองทุน มีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ สร้างโอกาสให้บุคลากรที่เป็นคลังสมองได้มีความรู้เพิ่มเติมจากการไปศึกษาดูงาน ในการดำเนินงานกองทุนออมทรัพย์ ที่ประสบความสำเร็จ เช่น จังหวัดลำปาง รวมถึงการค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องการออมเพื่อสวัสดิการประชาชน

๓.๒ ประชุมคลังสมองและแกนนำของแต่ละหมู่บ้านเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการถ่ายทอดแก่ประชาชนได้อย่างชัดเจน

๓.๓ จัดทำแผนปฏิบัติการสำหรับออกไปประชุมร่วมกันผู้นำหมู่บ้านประชาชนเพื่อสร้างความมั่นใจในหลักการออมทรัพย์สวัสดิการเพื่อประชาชน

๓.๔ มอบความเป็นอิสระของแต่ละหมู่บ้านในเรื่องกำหนดวันเริ่มออก การจัดตั้งคณะกรรมการ การเลือกสถานที่ในการปฏิบัติงานด้านการออม กำหนดวันประชุมคณะกรรมการของหมู่บ้าน

๓.๕ กำหนดวันรวมกองทุนแต่ละหมู่บ้านเป็นกองทุนในระดับตำบลเมื่อมีความพร้อม

๓.๖ ตั้งคณะกรรมการระดับตำบลโดยให้แต่ละกองทุนในหมู่บ้านเสนอประธาน และเหรียญเป็นตัวแทนคณะกรรมการในระดับตำบล

๓.๗ ที่ประชุมคณะกรรมการเลือกประธาน เลขานุการ เหรียญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และกรรมการที่ปรึกษาตามความเหมาะสม

๓.๘ คณะกรรมการออกระเบียบการบริหารด้านการเงินและแนวปฏิบัติงาน

๓.๙ กำหนดวัดประชุมคณะกรรมการระดับตำบล

๓.๑๐ ดำเนินการบริการการจ่ายสวัสดิการให้กับประชาชนที่เป็นสมาชิกตามระเบียบ

๓.๑๑ ประเมินผลการติดตามการดำเนินงานของแต่ละกองทุนโดย

- คณะกรรมการตรวจสอบภายใน ๑ ครั้ง/เดือน
- คณะกรรมการตรวจสอบภายนอก

๓.๑๒ พัฒนาคณะกรรมการในระดับตำบลทุกเดือน โดยการสอดแทรกความรู้ทางบัญชี และการจัดทำบัญชี โดยความอนุเคราะห์ของเจ้าพนักงานผู้ตรวจสอบบัญชี

๓.๑๓ รายงานผลการดำเนินงานคณะกรรมการกองทุนระดับหมู่บ้านทุกเดือน

๓.๑๔ รายงานผลการดำเนินงานในรอบ ๑ ปี ให้เทศบาลตำบลอุโมงค์

การระดมเงินออม จากหลักคิดและวิธีการดำเนินงานดังกล่าว จึงได้ให้แกนนะของหมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านไปดำเนินการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้าน ซึ่งให้คำนึงว่าการเกิดหรือการจัดตั้งกลุ่ม ออมทรัพย์นั้นให้ยึดเอาวันสำคัญต่าง ๆ เป็นเกณฑ์ ทั้งนี้เพื่อง่ายต่อการจดจำและเป็นวันที่สามารถ สร้างแรงยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนได้ เช่น วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ

การรับฝากเงินออม-จ่ายสวัสดิการ สมาชิกของแต่ละทุนหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการ ของแต่ละกองทุนจะเป็นผู้กำหนดเอง เหนรัญญิกของแต่ละหมู่บ้าน โดยการมอบอำนาจจาก คณะกรรมการแต่ละหมู่บ้านนำเงินฝากในบัญชีที่ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร สาขาอุโมงค์ ไม่เกินวันที่ ๑๐ ของทุกเดือนซึ่งทางธนาคารจะแยกจำนวนเงินที่รับฝากเข้าบัญชี ของกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ จำนวน ๔ บัญชี คือ

ในแต่ละเดือนคณะกรรมการเบิกจ่ายของแต่ละกองทุนประจำหมู่บ้านจะเบิกจ่ายจาก คณะกรรมการระดับตำบล คือ กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์เพื่อจ่ายสวัสดิการ ๒๖ ข้อ ให้แก่สมาชิกที่ปฏิบัติตามระเบียบการเบิกจ่ายในเดือนนั้น ๆ

คณะกรรมการในระดับหมู่บ้านมีการประชุมในระดับหมู่บ้านทุกเดือนเพื่อจัดทำบัญชี ประเมินผลการทำงาน ตลอดจนถึงทราบปัญหาและร่วมแก้ปัญหา

คณะกรรมการในระดับตำบลมีการประชุมและแลกเปลี่ยนการตรวจสอบบัญชีพร้อมทั้ง จัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบันทุกวันที่ ๑๕ ของเดือน

แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลการดำเนินงานของแต่ละกองทุนระดับหมู่บ้านพร้อมทั้ง ตรวจสอบบัญชี ปีละ ๒ ครั้ง

จัดทำบุคลากรทางการเงินของกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ทุกปี โดยขอความอนุเคราะห์จากเจ้าพนักงานผู้ตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ลำพูน

รายงานผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการงบดุลการเงินและบัญชีให้ที่ประชุม คณะกรรมการระดับตำบล นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบเมื่อสิ้น ปีงบประมาณ

การบริหารเงินในกองทุนให้นำเงินมารวมกันเป็นกองทุนรวมของตำบลโดยกำหนดเพื่อเป็น ค่าใช้จ่ายประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๓ แสดงรายละเอียดการจัดสรรเงินทุน

รายละเอียด	สวัสดิการ	ร้อยละ
๑. หลักประกันพื้นฐานหรือสวัสดิการของชุมชน	๒๕	๗๐
๒. ทุนสำรองกองทุน	-	๒๐
๓. ทุนดำเนินการ	-	๕
๔. ทุนเพื่อการพัฒนา	-	๕

ที่ผ่านมานอกจากเงินออมของสมาชิกในกองทุนแล้ว ยังได้รับการสมทบงบประมาณจากหน่วยงาน องค์กรและรัฐที่เกี่ยวข้อง และสนับสนุนในรูปของการให้ความช่วยเหลือและความรู้ในเรื่องการเงินบัญชี ได้แก่

๑. เทศบาลตำบลอุโมงค์
๒. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(มหาชน)
๓. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดลำพูน
๔. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์
๕. โครงการวิจัยและพัฒนาาระบบสวัสดิการชุมชนและองค์การการเงินชุมชน

จำนวนกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ จำนวน ๑๓ กองทุน ดังนี้

๑. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมู่ที่ ๑ บ้านอุโมงค์
๒. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมู่ที่ ๒ บ้านกอม่วง
๓. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมู่ที่ ๓ บ้านสันกับตอง
๔. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมู่ที่ ๔ บ้านฮ่องกอก
๕. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมู่ที่ ๕ บ้านป่าเหว
๖. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมู่ที่ ๕ บ้านกอม่วง
๗. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมู่ที่ ๖ บ้านปาลาน
๘. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมู่ที่ ๗ ร่มเย็น
๙. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมู่ที่ ๗ เขตวัน
๑๐. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมู่ที่ ๘ บ้านไร่
๑๑. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมู่ที่ ๙ บ้านป่าเส้า
๑๒. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมู่ที่ ๑๐ บ้านชัยสถาน
๑๓. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน หมู่ที่ ๑๑ บ้านแม่ร่องน้อย

สิทธิและหน้าที่สมาชิกกองทุน

๑. ผู้ที่จะสมัครเป็นสมาชิกกองทุนต้องเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ หรือเป็นลูกหลาน ญาติ พี่น้องสายโลหิตของสมาชิกที่มีภูมิลำเนาในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารกองทุน

๒. เงินสัจจะของสมาชิกที่ฝากไว้ ถือเป็นการเสียสละเพื่อสมทบกองทุน จะไม่คืนให้ไม่ว่ากรณีใด ๆ เว้นแต่สมาชิกที่ลาออกโดยยังไม่เคยได้รับเงินค่าสวัสดิการใด ๆ จากกองทุน

๓. สมาชิกฝากออมสัจจะครบ ๖ เดือน ขึ้นไป มีสิทธิได้รับสวัสดิการในประเภทต่าง ๆ ตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนดตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ เป็นต้นไป หลักฐานประกอบการเบิกจ่ายเงินสวัสดิการของสมาชิก ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการบริหารกองทุนกำหนด

๔. สมาชิกกองทุนมีหน้าที่ออมและฝากเงินสัจจะเดือนละ ๓๐ บาท ไว้กับกองทุนเป็นประจำทุกเดือน ผู้ที่ขาดส่ง ๓ ครั้ง ถือเป็นผู้ไม่มีสัจจะที่ให้ไว้กับตนเอง จะขาดจากการเป็นสมาชิกกองทุน

ผู้ที่ลาออกจากสมาชิกกองทุน หรือขาดจากความเป็นสมาชิกกองทุนจะสมัครเป็นสมาชิกใหม่ ให้นับจากวันที่ลาออกหรือขาดจากกองทุน ๑ ปี และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารกองทุน^{๒๓}

แนวทางปฏิบัติ

จากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน นายขยัน วิพรหมชัย นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์ นายสมศักดิ์ สุริยะเจริญ คณะทำงานกลุ่มสวัสดิการของเทศบาลตำบลอุโมงค์ ได้กระตุ้นให้ชุมชนได้คิดกิจกรรมเพื่อชุมชน ในการนำเงินออมมาใช้เป็นสวัสดิการให้แก่สมาชิกเงินออม จะพิจารณาให้ครอบคลุมทั้ง ๔ ลักษณะ คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย แนวทางสวัสดิการเหล่านี้ สมาชิกจะเป็นผู้ร่วมกันกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ในการดูแลช่วยเหลือสวัสดิการสังคมแก่สมาชิก ซึ่งจะนำข้อมูลทั้งเงินออมและเงินรายได้ที่มีอยู่มาพิจารณาร่วมกัน ทำเป็นเกณฑ์การช่วยเหลือต่างๆ แล้วออกเป็นระเบียบปฏิบัติให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เป็นกติกาสำหรับใช้ร่วมกัน

กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้กำหนดระเบียบว่าด้วยด้วยการจ่ายเงินสวัสดิการ พ.ศ. ๒๕๕๓ ทั้ง ๒๔ ข้อ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เกิด

๑. รับขวัญ (ลูก)	รายละเอียด ๕๐๐ บาท
๒. คลอดลูก (แม่)	รายละเอียด ๕๐๐ บาท

การศึกษา

๓. นักเรียนเรียนจบชั้นอนุบาล	รายละเอียด ๓๐๐ บาท
๔. นักเรียนเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖	รายละเอียด ๕๐๐ บาท
๕. นักเรียนเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ ๓	รายละเอียด ๗๐๐ บาท
๖. นักเรียนเรียนจบชั้นมัธยมปีที่ ๖ /ปวช.	รายละเอียด ๑,๐๐๐ บาท
๗. นักศึกษาจบอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ปวส.	รายละเอียด ๑,๒๐๐ บาท
๘. นักศึกษาเรียนจบปริญญาตรี	รายละเอียด ๑,๕๐๐ บาท

การบวช

๙. บรรพชาเป็นสามเณร ๑ พรรษาขึ้นไป	รายละเอียด ๒,๐๐๐ บาท
๑๐. อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ๑ พรรษาขึ้นไป	รายละเอียด ๓,๐๐๐ บาท

การเกณฑ์ทหาร

๑๑. ได้รับคัดเลือกเป็นทหารกองประจำการ	รายละเอียด ๑,๐๐๐ บาท

^{๒๓} ทวีช จตุวรพฤกษ์ และคณะ, รายงานการศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนขององค์กรชาวบ้านให้สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ กรณีศึกษา กลุ่มกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, (เชียงใหม่ : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ๑๐, ๒๕๕๔), หน้า ๗๘-๙๒.

๔.๒. การบริหารจัดการที่ดีกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำนวน ๖ ด้าน

๔.๒.๑ รูปแบบด้านการบริหารจัดการกองทุน

๔.๒.๒ การบริหารจัดการเงินกองทุน

๔.๒.๓ การบริหารจัดการความเชื่อมั่นในกองทุน

๔.๒.๔ การบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วม

๔.๒.๕ การบริหารจัดการด้านการพัฒนา

๔.๒.๖ การบริหารจัดการด้านการสร้างเครือข่าย

๔.๒.๑ การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมืองลำพูน

การบริหารหรือการจัดการ เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานทุกระดับ โดยการบริหาร (Administration) นิยมใช้ในภาครัฐหรืองานที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย และการจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคธุรกิจเอกชน ซึ่ง The Encyclopedia Americana ได้ขยายความว่า การบริหารและการจัดการใช้ทดแทนกันได้ คำว่า “การบริหาร” เป็นการจัดการงานบริหารระดับสูง ส่วน “การจัดการ” เป็นศิลปะของการประสานองค์ประกอบหรือปัจจัยการผลิตเพื่อมุ่งความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การเป็นความสำเร็จตามวัตถุประสงค์โดยอาศัยแรงงาน วัสดุ และเครื่องจักร สำหรับคำว่า การบริหารจัดการ Lunenburg & Ornstein ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างคำดังกล่าวกับการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ว่า การบริหารจัดการจะให้ความสนใจประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการจัดโครงสร้างองค์การ โดยภาพรวม ในขณะที่การจัดการเชิงวิทยาศาสตร์จะสนใจการจัดการกับงานและคนงานซึ่งอาจสรุปได้ว่าผู้ที่ใช้ในความหมายแตกต่างกัน ส่วนใหญ่จะเห็นว่า คำว่า การบริหาร ครอบคลุมภาพรวมขององค์การในขณะที่การจัดการมุ่งไปที่การจัดการกับทรัพยากรเพื่อให้บรรลุจุดหมาย และคำว่า “การบริหาร” ในที่นี้จะใช้ในความหมายว่า เป็นความพยายามใช้ศาสตร์และศิลป์จูงใจผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกองค์การให้ร่วมมือร่วมใจดำเนินกิจกรรม เพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จทั้งในเชิงประสิทธิผลและประสิทธิภาพ สำหรับการศึกษาในครั้งนี้จะใช้ทั้งสองคำในลักษณะที่แทนกันได้เพื่อความเหมาะสมซึ่งมีผู้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารจัดการไว้มากมาย การบริหารหรือการจัดการ หมายถึง การดำเนินงานของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยอาศัยปัจจัยทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ ซึ่งนับว่าเป็นอุปกรณ์ของการจัดการนั้น ๆ รวมถึงกระบวนการจัดหน่วยงานและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้การทำงานบรรลุเป้าหมายร่วมกัน และBarnard ,Chester I ให้ความหมายของการบริหารไว้สั้น ๆ ว่าการบริหาร หมายถึงการทำงานให้สำเร็จโดยบุคคลอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ Fesler & Kettl ให้ความหมายว่า การบริหารเป็นการจัดการทำให้เกิดความสำเร็จและเห็นว่าการบริหารเป็นการระดมให้บุคคลดำเนินการให้ไปสู่เป้าหมาย ส่วน Bartol & Martin ให้ได้ความหมายว่าการจัดการเป็นกระบวนการที่ทำให้

เป้าหมายขององค์การประสบความสำเร็จโดยผ่านหน้าที่หลัก ๔ อย่าง คือ การวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำและการควบคุม

ภายใต้สวัสดิการชุมชนตำบลทั่วประเทศไทย พบว่าจังหวัดลำพูนมีการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลทั้งสิ้น ๑๒ แห่ง โดยในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ มียอดเงินกองทุนหมุนเวียนในจังหวัดทั้งสิ้น ๗.๖๕ ล้านบาท ซึ่งในจำนวนดังกล่าว กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ เป็นกองทุนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดทั้งในด้านจำนวนสมาชิกและยอดเงินกองทุน ซึ่งเฉพาะยอดเงินกองทุนของเทศบาลตำบลอุโมงค์ คิดเป็นกว่าร้อยละ ๖๕ ของยอดเงินกองทุนรวมทั้งจังหวัดลำพูนในปี พ.ศ. ๒๕๕๓

ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินของกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อระดมทรัพยากรในชุมชนสำหรับการบริการสาธารณะ สำหรับสมาชิกภายในตำบล โดยบริหารจัดการกองทุนจำนวน ๑๓ กองทุนจากจำนวนสมาชิกเริ่มแรกในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๕,๔๓๘ คน เป็น ๗,๑๓๓ คน ณ สิ้นปีงบประมาณ ๒๕๕๗ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในช่วงเวลา ๗ ปี มีอัตราการขยายตัวของสมาชิกเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๓๐ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้งกองทุนกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ ประการสำคัญคือ

๑. ส่งเสริมให้สมาชิกลดรายจ่ายเพื่อการออมวันละ ๑ บาท ตามวิสัยทัศน์ รู้จักใช้ รู้จักเก็บ รู้จักออมคนตำบลอุโมงค์ ชีวิตมั่นคง

๒. ประชาชนนำแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสู่การปฏิบัติ โดยนำผลประโยชน์ที่ได้จากการตั้งสัจหรือความจริงใจมาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

๓. จัดสวัสดิการช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก ให้การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส จำนวน ๒๔ ช้อ ครอบครัวตั้งแต่เกิดจนถึงตาย

๔. เป็นค่าใช้จ่ายในการสนับสนุนกิจกรรม พัฒนาบุคลากร เพื่อประโยชน์สาธารณะและการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตำบลอุโมงค์ เช่น การมอบทุนการศึกษา การสมทบกองทุนอาสาป็นสุขตำบลอุโมงค์

๕. เป็นแหล่งการเรียนรู้ ต้นแบบในการศึกษาดูงานให้กับชุมชนหรือหน่วยงานที่สนใจตั้งรายละเอียดดังต่อไปนี้ ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๗ โดยคณะกรรมการได้ดำเนินการร่วมกันด้วยความเอาใจใส่ เสียสละ ซื่อสัตย์ อุทิศเวลา เอาใจใส่งานในหน้าที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๔ รายละเอียดงบประมาณกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์

สินทรัพย์	บาท
เงินสด	๑๒,๘๙๔.๐๐
เงินฝากธนาคาร	๔,๘๓๗,๓๗๒.๓๓
บัตรเพิ่มทรัพย์	๓,๐๐๐,๐๐๐.๐๐
เงินสำรองจ่ายสวัสดิการ	๔๓๐,๐๐๐.๐๐
รวมสินทรัพย์	๘,๒๘๐,๒๖๖.๓๓
ทุนของกลุ่มออมทรัพย์	
ทุนสวัสดิการ ๒๔ ข้อ	๔,๗๙๑,๙๐๙.๘๓
ทุนสำรอง	๒,๖๘๔,๘๖๗.๙๒
ทุนดำเนินการ	๒๗๓,๓๓๐.๕๐
ทุนเพื่อการพัฒนา	๕๓๐,๑๕๘.๐๘
รวมทุนของกลุ่มออมทรัพย์	๘,๒๘๐,๒๖๖.๓๓

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้กล่าวถึง หลักการที่สำคัญในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ กล่าวคือ

๑. การให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี
๒. บริหารจัดการโดยชุมชน ภายใต้วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น ครอบคลุมทุกชนชั้น สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่
๓. รวดเร็ว ทันทุกสถานการณ์ มุ่งแก้ปัญหาของประชาชน ตามหลักธรรมาภิบาล
๔. การดำเนินการเป็นไปเพื่อหลักการประกันสวัสดิการพื้นฐานของประชาชนในระดับรากหญ้าอย่างครอบคลุมและทั่วถึง

“...การให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี รู้จักการคว่ำมือก่อนที่จะแบมือรับจากใคร คือหลักเบื้องต้นของกองทุนที่จะทำให้ประชาชนรู้จักการให้ ก่อนที่จะรับ...”^{๒๕}

จากคำกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า “สวัสดิการชุมชน” เป็นสัญลักษณ์ทางความดีงามของคนในตำบล ในการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันและยังเป็นจุดร่วมของความร่วมมืออันดีในการทำงานระหว่างภาครัฐทุกระดับกับประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมและประเทศชาติอย่างมหาศาล ไม่เพียงทำให้ชุมชนฐานรากมีความเข้มแข็ง ผู้คนเอื้ออาทรต่อกัน รู้จักการให้ก่อนที่จะรับ ตามวิสัยคนไทยที่ไม่เคยทิ้งกันแล้ว กองทุนสวัสดิการชุมชนยังลดภาระด้านงบประมาณให้กับรัฐบาลได้

^{๒๕} สัมภาษณ์ นางอรรณณ ขว้างจิตต์, เลขานุการกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๗.

จำนวนมหาศาล เนื่องจากรัฐลงทุนไม่มากแต่ชาวบ้านสามารถนำไปบริหารจัดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และหนุนเสริมกิจกรรมสังคมได้อย่างครบวงจร มีความมั่นคงในชีวิต และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต้องอาศัยความดีที่เกิดจากคำสอนทางศาสนาช่วยกล่อมเกลাজิตใจให้สะอาด รู้จักแบ่งปัน เอื้ออาทรต่อผู้อื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่ด้อยโอกาสมากกว่า โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนคือที่มาแห่งอุดมการณ์กองทุนสวัสดิการที่หล่อหลอมเป็นแนวคิดสำคัญที่ว่า “ให้อย่างมีคุณค่า รับอย่างมีศักดิ์ศรี”

เทศบาลตำบลอุโมงค์ เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการจัดการสวัสดิการชุมชนตำบลขึ้นเพื่อระดมทรัพยากรในชุมชนสำหรับบริการสาธารณะ สำหรับสมาชิกภายในตำบล โดยมีการก่อตั้งกองทุนขึ้นครั้งแรกในปี ๒๕๕๐ โดยมีกองทุนจำนวนทั้งสิ้น ๑๓ กองทุน จำแนกตามจำนวนหมู่บ้านทั้ง ๑๑ หมู่บ้าน จากจำนวนสมาชิกเริ่มแรกในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ ๕,๔๓๘ คน เป็นจำนวน ๗,๑๓๒ คน ณ สิ้นปีงบประมาณ ๒๕๕๕ ซึ่งแสดงถึงให้เห็นว่าอัตราการขยายตัวของสมาชิกเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๓๐ ภายในช่วงเวลา ๕ ปี ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวว่า

“..กองทุนมีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต มีโครงสร้างการดำเนินงานที่ชัดเจนสอดคล้องกับภาระงานที่ งบประมาณได้มาจาก การอุดหนุนจากรัฐบาล งบจากเทศบาลตำบลอุโมงค์และการออมเงินของสมาชิกลำมาจัดสวัสดิการให้เกิดประโยชน์และสร้างหลักประกันให้กับสมาชิก อย่างเหมาะสมกับจำนวนสมาชิกและเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่ามีการบริหารงาน ควบคุม กำกับกิจการใช้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามระเบียบข้อบังคับสมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารกองทุน..”^{๒๖}

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์มีการจัดสวัสดิการให้กับสมาชิก ครอบคลุมด้านต่างๆ มีโครงสร้างการดำเนินงานที่ชัดเจนสอดคล้องกับภาระงานที่เกิดขึ้น โดยตำแหน่งละสองคนเพื่อเป็นการช่วยเหลือในการทำงานคณะกรรมการบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการ ตามวัตถุประสงค์ของกองทุน สมาชิกส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีให้กับกองทุนปฏิบัติตามระเบียบและให้ความร่วมมือในการดำเนินงานมีการจัดประชุมกรรมการทุกเดือน มีเสนอความคิดเห็นในการบริหารงาน ตลอดจนมีการชี้แจงผลการดำเนินงานและบัญชีการเงินประจำปี ต่อสมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้อง งบประมาณได้มาจาก การอุดหนุนจากรัฐบาล งบจากเทศบาลตำบลอุโมงค์และการออมเงินของสมาชิกลำมาจัดสวัสดิการให้เกิดประโยชน์และสร้างหลักประกันให้กับสมาชิก โดยการจัดสวัสดิการ ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต มีการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสมกับจำนวนสมาชิกและเกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า มีการบริหารงาน ควบคุม กำกับกิจการใช้ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามระเบียบข้อบังคับสมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารกองทุน

^{๒๖} สัมภาษณ์ นายขยัน วิพรหมชัย, ประธานกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์, นายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์, ๑๕ กันยายน ๒๕๕๗.

“การบริหารจัดการอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการดำเนินการ ครอบคลุมการดำเนินงานทุกด้านจึงทำให้สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจในงาน..”^{๒๗}

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วยกรรมการจำนวนทั้งสิ้นไม่เกิน ๒๙ คน มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกกองทุนโดยคณะกรรมการจะมีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และมีวาระการประชุมเดือนละ ๑ ครั้ง ซึ่งอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการจะครอบคลุมตั้งแต่การเปิดรับสมาชิก การสะสมเงินกองทุน การบริหารจัดการทะเบียนบัญชี การทำงานบุคคล การลงทุน การพิจารณาปรับเปลี่ยนหรือกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ ของกองทุน ตลอดจนการรายงานผลการดำเนินงานต่อส่วนราชการให้รับทราบ ซึ่งจากข้อมูลในปีพ.ศ. ๒๕๕๕ ปัจจุบันกองทุนมีคณะกรรมการรวมทั้งสิ้น ๒๗ คน มาจากการคัดเลือกคณะกรรมการระดับกองทุนทั้ง ๑๓ กองทุน ๆ ละ ๒ คน และนายกเทศมนตรีตำบลอุโมงค์เป็นประธานโดยตำแหน่ง ๑ คน

แต่ทั้งนี้ ระเบียบกองทุน ฯ ยังไม่มีการกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติหรือคุณวุฒิที่จำเป็นของการเป็นคณะกรรมการไว้ มีเพียงการกำหนดไว้เป็นแนวทางว่ากองทุนอาจเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในด้านธุรกิจการเงิน หรือเศรษฐกิจเพื่อเป็นผู้ตรวจสอบกิจการกองทุนประจำปีได้ โดยมีหน้าที่ตรวจสอบเอกสารการเงิน งบดุล บัญชีต่าง ๆ ของกองทุนได้เพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับของที่ประชุม ซึ่งในปัจจุบันกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ ได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ลำพูนมาช่วยเหลือคณะกรรมการกองทุนในการตรวจสอบความถูกต้องของงบการเงินของกองทุนฯเป็นประจำทุกปี

“...การบริหารจัดการถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของกองทุน หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดี กองทุนอาจจะล้มอีกไม่ก็ปี... ”^{๒๘}

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการ เป็นกิจกรรมการดำเนินการที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากกองทุน มีความเกี่ยวข้องกับเงินออมที่มาจากชาวบ้าน และเงินสมทบจากภาครัฐ ซึ่งต้องอาศัยทั้งหลักของความซื่อสัตย์ สุจริต ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วม เข้าไปบริหารจัดการ รวมทั้งการนำหลัก ความรู้ ความสามารถเข้าไปบริหารจัดการ และที่ยากยิ่งไปกว่านั้นก็คือ การนำหลักคุณธรรม เข้าไปบริหารจัดการ เพื่อความยั่งยืนของกลุ่ม

การบริหารจัดการกองทุน มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้^{๒๙}

^{๒๗} สัมภาษณ์ นางอัมพร ชัยธรรม, รองประธานกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์, ๑๐ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ สุริยะเจริญ, ปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์, ๙ กันยายน ๒๕๕๗.

๑. คณะกรรมการกองทุนฯ

คณะกรรมการกองทุนฯ กำหนดให้มีการประชุมสมาชิกเพื่อทุกปี เพื่อให้ สมาชิกได้รับทราบการดำเนินงานที่ผ่านมาของ กองทุนฯ โดยจัดประชุมย่อยทั้ง ๑๓ กองทุน เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการประชุม เช่นการ ตอบข้อสงสัยของสมาชิกที่มีเกี่ยวกับการจ่ายสวัสดิการ ให้ความรู้แก่สมาชิกใน รวมถึงหาแนวทางแก้ไขในการทำงานร่วมกัน โดยรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกกองทุน

๒. คณะกรรมการกองทุนฯ มีการจัดทำ ทะเบียน เอกสารบัญชี

กองทุนฯมีการจัดทำทะเบียน เอกสารบัญชีหลักฐานออกเป็นหมวดหมู่ แยกออกเป็นแต่ละประเภท โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบจำนวน ๒ คน เป็นผู้รับผิดชอบการทำทะเบียนข้อมูลทั่วไปของสมาชิก ได้แก่เพศ อายุ วันเดือนปีเกิด จำนวนสวัสดิการที่เคยใช้ ระยะเวลาเป็นสมาชิก เพื่อสามารถคำนวณค่าใช้จ่ายคร่าวๆ ในรอบปีงบประมาณที่เกิดขึ้น และใช้ข้อมูลสมาชิกสำหรับการขอรับการสนับสนุน งบประมาณจากแหล่งทุนภายนอก ส่วนเอกสารที่ใช้สำหรับการบัญชีจะมีผู้รับผิดชอบ ในการทำบัญชีของกองทุนอีก ๒ คน ผู้มีอำนาจถอนเงินในบัญชี คือ ประธาน เภรณิก และเลขานุการกองทุน ในเงื่อนไข ๒ ใน ๓ และมีการเก็บเงินสดไว้ในมือคณะกรรมการ เพื่อเตรียมไว้ให้สมาชิกเบิกตามสิทธิสวัสดิการ เก็บไว้ได้ไม่เกิน ๕,๐๐๐ บาท สำหรับเบิกเงินฉุกเฉิน มีการจัดทำบัญชีที่เป็นระบบสมาชิกสามารถตรวจสอบได้ตลอดเวลาเมื่อมีการร้องเรียน มีทั้งการทำงานบุคลากร เงินสด แยกประเภท เป็นประจำทุกเดือนโดยมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงาน บัญชีสหกรณ์จังหวัดลำพูน เป็นผู้ฝึกสอนการทำบัญชีของกองทุนฯ และเป็นบัญชีปัจจุบัน

๓. คณะกรรมการกองทุนฯ มีการคัดเลือกสมาชิกกองทุน

มีการคัดเลือก รับสมัครบุคคล เข้าเป็นสมาชิกกองทุน โดยเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ ไม่จำกัดอายุ มีสัจจะกับตนเองที่จะลดรายจ่ายวันละ ๑ บาทมาเป็นเงินออม มีระเบียบวินัยในการออมเงินตามวัน เวลา ที่กองทุนในหมู่บ้านกำหนด โดยกองทุน ฯ ได้กำหนดไว้ตามระเบียบการรับสมาชิกดังนี้

๑. ต้องเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์
๒. ต้องปฏิบัติตามระเบียบกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์
๓. มีความเสียสละ มองเห็นประโยชน์ของกองทุนฯเป็นสำคัญ
๔. มีสัจจะต่อตนเองในการลดรายจ่ายวันละ ๑ บาทเพื่อออมและนำมาจัดทำสวัสดิการประชาชนตามระเบียบที่ได้กำหนดไว้

^{๒๔} ทศพร รุจิวัฒนพงศ์, “แนวทางการพัฒนากองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์”, รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๕) หน้า ๓๒.

๕. เงินสัจจะของสมาชิกที่ฝากไว้จะไม่คืนให้ไม่ว่ากรณีใดๆ เว้นแต่สมาชิกที่ลาออกโดยที่ยังไม่เคยรับสวัสดิการใดๆ ในกองทุนฯ

๖. สิทธิในการรับสวัสดิการมีดังนี้

๖.๑ สวัสดิการข้อ ๑ - ๑๓) การเกิด, การศึกษา, การบวช, การเกณฑ์ทหาร และการทำบุญ (สมาชิกต้องออมสัจจะครบ ๑ปีหรือ ๓๖๕วัน จึงจะมีสิทธิได้รับสวัสดิการ

๖.๒ สวัสดิการข้อ ๑๓๒ - ๔) การแก่, การเจ็บป่วย และการเสียชีวิต (สมาชิกฝากออมสัจจะครบ ๖เดือนหรือ ๑๘๐วัน มีสิทธิได้รับสวัสดิการ

๖.๓ สมาชิกต้องออมเดือนละ ๓๐ บาท เป็นประจำทุกเดือน ผู้ที่ขาดส่ง ๓ ครั้ง จะขาดจากการเป็นสมาชิกของกองทุนฯ

๔. กองทุนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กองทุนมีระบบการประสานงานเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก โดย ประธานกรรมการ คณะกรรมการ เป็นผู้ประสานงาน ทั้งที่เป็นเงินอุดหนุน และกิจกรรม หรือความรู้ โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน สนับสนุนงบประมาณการศึกษาดูงานเพื่อพัฒนาศักยภาพ บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิก

๒. สำนักงานกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพ สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำโครงการออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพ ในปี ๒๕๕๔ ที่ผ่านมา

๓. เทศบาลตำบลอุโมงค์ สนับสนุนอาคารสถานที่ทำการกองทุนระดับตำบล และได้ะเกล้า ส่วนหนึ่งสำหรับดำเนินการประชุมหรือกิจกรรมของกองทุนฯ

๔. โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์ ส่งเสริมการออกกำลังกายและให้ความรู้แก่สมาชิกและกรรมการในการดูแลรักษาสุขภาพ

๕. สำนักงานบัญชีสหกรณ์จังหวัดลำพูน ได้จัดส่งเจ้าหน้าที่มาเป็นผู้ฝึกสอนการทำบัญชีแก่คณะกรรมการ ทั้งกองทุนระดับตำบล, กองทุนในหมู่บ้าน

๖. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการจัดการความรู้ในการพัฒนาสวัสดิการชุมชน

๕. กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ มีการแต่งตั้งบุคคล ตรวจสอบ ประเมินและติดตาม

กองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์มีการแต่งตั้งคณะกรรมการของกองทุนเพื่อรับผิดชอบ เป็นผู้ตรวจสอบ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน จำนวน ๑ ชุด ประกอบด้วยคณะกรรมการและเหรียญิก จำนวน ๓ คน ซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้จ่ายสวัสดิการ ทำหน้าที่วันที่ ๑๕ ของทุกเดือนและมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จาก สำนักงานบัญชีสหกรณ์จังหวัดลำพูน

อีก ๑ คนเป็นผู้ตรวจสอบ การดำเนินงานของกองทุน และประเมินผลการดำเนินงานทุกสิ้นปีงบประมาณ

๔.๒.๒ ด้านสวัสดิการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้กล่าวถึง หลักการที่สำคัญในการจัดสวัสดิการ การบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ กล่าวคือ การจัดสวัสดิการชุมชน ซึ่งถือเป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาหมู่บ้านให้เข้มแข็ง เป็นเป้าหมายสุดท้ายที่คาดหวังให้มีขึ้น การจัดสวัสดิการชุมชน ในมุมมองนิยาม โดยชุมชน มองว่า คือ การช่วยเหลือเกื้อกูล ของคนในชุมชนในรูปแบบวิธีการต่าง ๆ ที่ทำให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นับได้ว่าเป็น การจัดสวัสดิการชุมชน นั้นเอง มุมมองของ ชุมชน และภาครัฐ ในการจัดการระบบสวัสดิการชุมชน ในปัจจุบันส่วนใหญ่มองบนพื้นฐานการจัดสวัสดิการชุมชน ที่เป็นเงินทุน ที่เป็นตัวเงินเป็นด้านหลัก ส่วนใหญ่เป็นการนำผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนากองทุนชุมชน ต่าง ๆ เช่น กองทุนที่ชุมชนดำเนินการจัดตั้งเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสตรี กลุ่มศูนย์สาธิตเพื่อการตลาด หรือกลุ่มที่เกิดจากการสนับสนุนของภาครัฐ เช่น กองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น นำผลกำไรของกองทุนเหล่านี้ มาพิจารณาจัดสรรให้สมาชิกเพื่อดูแลกัน ตั้งแต่เกิดกระทั่งตาย หรือไม่ก็จัดการโดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน สัจจะออมทรัพย์วันละ ๑ บาท เพื่อนำมาจัดสวัสดิการชุมชนสำหรับสมาชิกโดยตรง ในรูปแบบต่าง ๆ นับว่าภาคประชาชน ได้คิดค้นระบบ รูปแบบต่าง ๆ มาสร้างกลไก ของชุมชนในการดูแลกันมาอย่างดี

รูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชนว่า มีรูปแบบใดบ้างที่จะเหมาะสมกับชุมชนจึงได้ตั้งประเด็นคำถามว่า ระบบสวัสดิการชุมชนแบบเดิม ซึ่งชุมชนเคยดูแล ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน กันมาภายใต้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ นั้นเป็นอย่างไร โดยใช้กระบวนการสืบค้นข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้เล่า จัดประชุมกลุ่มย่อย ตามประเด็นคำถามหลัก คำถามรองที่ เตรียมประเด็นไว้ และมีเวทีตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลร่วมกัน การจัดให้มีสวัสดิการเพิ่มสิ่งที่ดีทั้งผู้ให้และผู้รับ ทำให้เกิดการดูแล แบ่งปัน และห่วงใยซึ่งกันและกัน ดังนั้นการจัดให้มีสวัสดิการ จำนวน ๒๖ รายการ เป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องคำนึงถึงรายรับนี้ จะนำมาจัดเป็นสวัสดิการว่ามีความเพียงพอและสมดุลกันหรือไม่ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้กล่าวถึง หลักการที่สำคัญในการจัดสวัสดิการ การบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ กล่าวคือ

“..ชุมชนแบบดั้งเดิม เขาเคยดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกันมา อย่างต่อเนื่องยาวนาน แทบจะไม่ต้องใช้เงินเป็นตัวตั้ง..”^{๓๐}

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายนิคม กันสิทธิ์, คณะกรรมการระดับตำบลกองทุนสวัสดิการฯ, ๓ กันยายน ๒๕๕๗.

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม มีแนวทางในการ จัดสวัสดิการ ชุมชนหรือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมา อย่างต่อเนื่องยาวนาน ส่วนใหญ่ซึ่งเป็นการช่วยเหลือสวัสดิการ ชุมชนที่มีใช้ตัวเงิน มาก่อนสวัสดิการที่เป็นเงินทุน ในที่นี้สวัสดิการชุมชนที่มีใช้เงินทุน ล้วนเป็นกลไกที่ ชุมชนเคยจัดการ ดูแลกันมาในสังคมยุคโบราณ ที่ระบบดังกล่าวมาล่มสลายลง ด้วยการทดแทนของ ระบบทุนนิยม และเงินตรา ที่สังคมให้คุณค่าและความหมายมากกว่า ระบบคุณค่าแบบดั้งเดิม ที่ไม่มี มูลค่า แต่มีคุณค่า มหาศาล

การจัดสวัสดิการของกองทุนครอบคลุมทุกช่วงวัย ซึ่งหากมอง ๖๐% ของคนตำบลอุโมงค์ เป็นผู้ที่ไม่มีสวัสดิการคุ้มครอง ดังนั้น อบต. จึงเห็นความสำคัญที่จะจัดสวัสดิการให้แก่คนในตำบล อย่างทั่วถึง ซึ่งหากมองเป็นสวัสดิการตั้งแต่เกิดถึงตาย สร้างวินัยในการออมให้กับตนเอง เป็นตัวอย่าง ให้กับเยาวชน รวมถึงยังเป็นโอกาสที่จะได้พบปะกันในวันที่มีการออม ศึกษาแลกเปลี่ยน

กองทุนมีการจัดสรรสวัสดิการให้แก่สมาชิก ตามระเบียบของกองทุนที่กำหนดไว้ จำนวน ๒๔ ข้อ สมาชิกต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุน โดยสวัสดิการข้อ ๑ – ๑๓ (การเกิด, การศึกษา, การบวช, การเกณฑ์ทหารและการทำบุญ) สมาชิกต้องออมสัจจะครบ ๑ ปีหรือ ๓๖๕ วัน จึงจะมีสิทธิได้รับสวัสดิการสวัสดิการ ข้อ ๑๔ – ๒๔ (การแก่, การเจ็บป่วยและการเสียชีวิต) สมาชิก ฝากออมสัจจะครบ ๖ เดือนหรือ ๑๘๐ วัน มีสิทธิได้รับสวัสดิการ ดังต่อไปนี้

- รับขวัญ (ลูก)	รายละเอียด ๕๐๐ บาท
- คลอดลูก (แม่)	รายละเอียด ๕๐๐ บาท
- เรียนจบชั้นอนุบาล	รายละเอียด ๓๐๐ บาท
- เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖	รายละเอียด ๕๐๐ บาท
- เรียนจบชั้นมัธยมปีที่ ๓	รายละเอียด ๗๐๐ บาท
- เรียนจบชั้นมัธยมปีที่ ๖ /ปวช.	รายละเอียด ๑,๐๐๐ บาท
- เรียนจบอนุปริญญา / ปวส.	รายละเอียด ๑,๒๐๐ บาท
- เรียนจบปริญญาตรี	รายละเอียด ๑,๕๐๐ บาท
- บรรพชา ๑ พรรษาขึ้นไป	รายละเอียด ๒,๐๐๐ บาท
- อุปสมบท ๑ พรรษาขึ้นไป	รายละเอียด ๓,๐๐๐ บาท
- เป็นทหารกองประจำการ	รายละเอียด ๓,๐๐๐ บาท
- แต่งงานครั้งแรก	รายละเอียด ๑,๐๐๐ บาท
- ขึ้นบ้านใหม่หลังแรก	รายละเอียด ๑,๐๐๐ บาท
- ฝากออมครบ ๑๘๐ วันอายุครบ ๗๐ ปี	รายละเอียด ๕๐ บาท : เดือน
- ฝากออมครบ ๑๘๐ วัน อายุครบ ๘๐ ปี	รายละเอียด ๑๐๐ บาท : เดือน
- ฝากออมครบ ๑๐ ปี อายุครบ ๖๐ ปี	รายละเอียด ๑๕๐ บาท : เดือน

- การจัดสวัสดิการของกองทุนมี ๘ ประเภท ๒๔ ข้อ เป็นการจัดสวัสดิการที่มากทำให้มีผลกระทบความมั่นคงและยั่งยืนของกองทุนหากในอนาคตภาครัฐไม่สนับสนุนงบประมาณให้กับกองทุน เพราะเงินออมจากสมาชิกน้อยกว่ารายจ่ายสวัสดิการ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวว่า

“..หากมีแค่เงินที่มาจากส่วนประชาชนอย่างเดียว ไม่สามารถดำเนินงานได้ในเมื่อมี ๓ ขาแบบนี้ ก็ทำให้สมาชิกเกิดความเข้าใจ ไม่ต้องกลัวว่าจะไม่มีเงินจ่ายค่าสวัสดิการให้ประชาชน..”^{๓๑}

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า เงินที่ได้มาจากการออมของประชาชนอย่างเดียวยังไม่สามารถดำเนินงานได้ ต้องมีเงินอุดหนุนที่มาจาก อปท. และรัฐบาลก็มีการช่วยเหลือ ๑ ต่อ ๑ ซึ่งเรียกว่ามี ๓ ขา ทำให้สมาชิกเกิดความเข้าใจ เกี่ยวกับสวัสดิการและประชาชนก็ยังได้รับการสนับสนุน ๑ ต่อ ๑ มาจำนวน ๔ งวด หนึ่งคนได้ ๓ งวด ถ้าครบ ๓ งวด งวดที่ ๔ จะเริ่มต้นใหม่เฉพาะสมาชิกที่ครบ ๑ ปี เพราะฉะนั้นรอบแรกได้ ๒,๐๑๐,๐๐๐ บาท รอบที่ ๒ ได้ ๒,๓๐๐,๐๐๐ บาท เพราะสมาชิกเพิ่มมาครบปี รอบที่ ๓ ได้เพิ่มขึ้นมาเป็น ๒,๔๐๐,๐๐๐ บาท เพราะสมาชิกเพิ่มมาเป็น ๗ พัน พอครบ ๓ งวด เริ่มต้นใหม่ คนที่ครบ ๑ ปี มีแค่ ๑,๐๐๐ กว่าคน ได้มาอยู่ ๔๖๐,๐๐๐ จะเหมือนนับ ๑ ใหม่ หรือหากมีวิกฤต จากกการสนับสนุนจากเทศบาลที่มีปริมาณน้อยลง เช่น จาก ๑,๐๐๐,๐๐๐ เหลือเพียง ๕๐๐,๐๐๐ บาท ก็จะมีวิธีแก้ไขปัญหาโดยการไม่ลดข้อแต่อาจจะลดตัวเลขของการจ่ายสวัสดิการ ในอนาคตคิดว่าหากไม่มีความยั่งยืน หรือไม่มีการอุดหนุนจากภาครัฐนั้น กองทุนจะต้องมีการบริหารจัดการที่สามารถหาเงินทุนเพื่อจะทำให้กองทุนเกิดความยั่งยืนได้

๓๑) สัมภาษณ์ นายประยูร บุญธรรม, คณะกรรมการระดับตำบลกองทุนสวัสดิการฯ, ๔ กันยายน ๒๕๕๗.

๔.๒.๓ ด้านความเชื่อมั่นในกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้กล่าวถึง หลักการที่สำคัญในด้านความเชื่อมั่น การบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ กล่าวคือ ความเชื่อมั่นของ กองทุนสวัสดิการชุมชนคือ สามารถให้การช่วยเหลือสมาชิกได้อย่างกว้างขวาง ต่อเนื่อง ครบถ้วน สมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินการและสามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน เป็นเครื่องมือสร้างหลักประกันทางสังคมที่สำคัญของชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชนจะประสบความสำเร็จเพราะความ เข้าใจความเชื่อมั่นในแนวคิดอุดมการณ์สวัสดิการชุมชนที่เน้นเรื่องการพึ่งตนเองและช่วยเหลือเกื้อกูล กันดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวว่า

“สวัสดิการสังคมไม่ใช่คำตอบทั้งหมด การให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงในด้านต่าง ๆ เงินสมทบมากความเสี่ยงก็จะน้อยลง ต้องมีการสร้างความเข้าใจให้สมาชิก ซึ่งก็เป็นการแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะหนึ่ง”^{๓๒}

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงทุนภายในจัดสวัสดิการ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และปัญหาความต้องการของชุมชน ทั้งสวัสดิการที่ใช้เงินกองทุนและสวัสดิการ ที่เป็นการดูแลช่วยเหลือกันโดยไม่ต้องใช้เงินจำนวนสมาชิก สมาชิกที่เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอจน ครอบคลุมประชากรทั้งตำบล กระจายทุกช่วงวัย เพราะยังมีสมาชิกมาก เงินสมทบจะมีมาก ความเสี่ยงในการที่จ่ายเงินสวัสดิการจะยิ่งน้อยลงเพราะมีการกระจายความเสี่ยงออกไปมากขึ้นกองทุนที่มี สมาชิกน้อยจะมีความเสี่ยงมากกว่ากองทุนที่มีสมาชิกมากมีความมั่นคงทางการเงิน เพราะสมาชิก จ่ายเงินสมทบครบถ้วน สม่าเสมอ มีการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นๆ มีรายรับจากแหล่งอื่นๆ ของ กองทุนอย่างต่อเนื่อง สัดส่วนการจ่ายสวัสดิการให้สมาชิกและค่าใช้จ่ายบริหารจัดการสัมพันธ์กับ รายรับ เน้นการพึ่งพาทุนภายในชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญการบริหารจัดการเปิดเผยโปร่งใส ระบบ บัญชีการเงินถูกต้องทันเวลาและสมาชิกมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ผลการ ดำเนินงานสู่สมาชิก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณะอย่างต่อเนื่อง

หากกองทุน ต้องการให้เกิดความยั่งยืนต้องมีองค์ประกอบหลายส่วน เช่น สัจจะการออม ของสมาชิก ความทุ่มเทของคณะกรรมการ และการสนับสนุนจากภาครัฐ ดังกล่าวว่า ความยั่งยืนอยู่ที่ สมาชิกมีสัจจะในการออมอย่างสม่ำเสมอ คณะกรรมการตั้งใจทำงาน อย่างเต็มความสามารถ เทศบาลเข้ามาหนุนเสริม และยังได้ยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ดังมี ๓ องค์ประกอบคือ พังงัรรมชาติ พังงัรรัฐ พังงัรตนเอง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวว่า

“พังงัรรมชาติ วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเข้ามาประยุกต์ใช้ อยู่กันแบบพี่น้อง เครือญาติ มีความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกัน -พังงัรรัฐ ต้องคิดอย่างวิทยาศาสตร์ ใช้หลักเหตุและผลมาตัดสินใจเพื่อจะ

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ สุริยะเจริญ, ปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์, ๙ กันยายน ๒๕๕๗.

สร้างความน่าเชื่อถือ -พึ่งตนเอง ต้องเรียนรู้ ค้นหาและพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่ตลอดเวลา และสร้างขบวนการที่มีอุดมการณ์คล้ายคลึงกัน”^{๓๓}

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การพึ่งธรรมชาติ นั้นคือการนำวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเข้ามาประยุกต์ใช้ อยู่กันแบบพี่น้อง เครือญาติ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกัน การพึ่งรัฐ คือ การใช้เหตุผลเพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจในวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความมั่นคง ความน่าเชื่อถือ โดยการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างถูกต้องเคร่งครัด การพึ่งตนเอง คือ การพัฒนา ทักษะ การเรียนรู้ของคณะกรรมการและของสมาชิก เพื่อให้เกิดต้นแบบและเครือข่ายในการดำเนินงาน ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคตถ้าหากมีการเปลี่ยนแปลง

“..ความเชื่อมั่นในตัวกองทุน มี ๒ ลักษณะ ที่คณะกรรมการกองทุนจะต้องให้ความสำคัญ จะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ่อยครั้งที่ทำให้เกิดความสับสน..”^{๓๔}

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อมั่นในกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการอาจจะดูได้ ๒ ลักษณะ คือ

๑. ดูจากบุคคลหรือคณะกรรมการที่รับผิดชอบในการดำเนินงานซึ่งจะต้องมีความน่าเชื่อถือ ซื่อสัตย์ สุจริต ไว้วางใจได้

๒. การยึดหลักเหตุผลในการบริหารกองทุน ต้องมีหลักการไม่บริหารตามความเห็นส่วนบุคคล เช่น มีการทบทวนข้อมูล จำนวนสมาชิกที่ได้รับสวัสดิการทั้ง ๒๕ รายการมาคำนวณกับจำนวนรายรับที่มีอยู่ในปัจจุบันและวางแผนไว้ล่วงหน้าในอีก ๒๕ ปีจะต้องมีเงินทุนสำรองจำนวนเท่าใดในการจัดสวัสดิการตามที่กำหนดไว้ จะไม่มีเปลี่ยนแปลงรายการบ่อยตามความเห็นของกรรมการ เนื่องจากเป็นสัญญาข้อผูกพันในระยะยาวซึ่งจะทำให้เกิดความเชื่อมั่น อีกประการ การดำรงอยู่ได้ของกองทุนต้องอาศัยเงินอุดหนุนจากรัฐถึงร้อยละ ๔๐

“...ความเชื่อมั่นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ ความเชื่อในตัวบุคคล การสร้างความศรัทธาให้แก่สมาชิก ความมั่นใจในการทำงานของคณะกรรมการ ที่มีความรู้ความสามารถ ทำงานโปร่งใส...”^{๓๕}

ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวว่า ในปัจจุบันมีการสมัครเข้าเป็นสมาชิกอย่างต่อเนื่อง และมีการแนะนำให้ประชาชนสมัครเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยจากการให้คำแนะนำเกี่ยวกับสวัสดิการที่จะได้รับ การรับ-จ่ายเงินมีความโปร่งใส มีความปลอดภัยสำหรับตนในการทำงาน มีการจัดสรรคนในการทำงานอย่างเป็นระบบในด้านความเชื่อมั่นและความศรัทธาของกองทุนที่มีต่อสมาชิก

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายขยัน วิพรหมชัย, ประธานกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์, ๑๕ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ สุริยะเจริญ, ปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์, ๙ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นางประภาพรณ ตีอุโมงค์, คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ ๑ บ้านอุโมงค์, ๑๘ กันยายน ๒๕๕๗.

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถยืนยันได้ว่ากองทุนมีระบบการบริหารจัดการ ระบบการบัญชี ทำได้
 อย่างเป็นปัจจุบัน โปร่งใสและตรวจสอบได้ ผู้ที่เข้ามาทำงานต้องมีความรู้ ความสามารถ และต้องการ
 ให้เยาวชนรุ่นหลังได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน ซึ่งในการออมหนึ่งครั้ง จะต้องมีการดำเนินงานอยู่
 ๓ ขั้นตอน คือ ๑.เริ่มจากการออม ๒.การตรวจสอบเอกสาร ๓. การจ่ายสวัสดิการ

“...ในขณะนี้จะมีการผลักดันให้เป็น พระราชบัญญัติของกองทุน ซึ่งอยากให้รัฐบาลที่เข้ามา
 ทุกชุดมีการสนับสนุนอย่างตลอด...”^{๓๖}

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า หากกองทุนไม่มีการอุดหนุนเงินจากภาครัฐ จะนำเงิน
 ส่วนไหนมาบริหารจัดการ หรือมีช่องทางอื่นหรือไม่ ซึ่งจากการเข้าร่วมอบรมเครือข่ายกองทุน
 สวัสดิการของจังหวัดลำพูน ในขณะนี้จะมีการผลักดันให้เป็น พรบ. ของกองทุน ซึ่งจะมีการบัญญัติใน
 รัฐธรรมนูญ เกี่ยวกับการให้รัฐบาลทุกชุดที่เข้ามาบริหารจะต้องมี พรบ. ของกองทุนและจะตั้งเป็น
 กองทุนสวัสดิการรัฐโดยต้องมีการอุดหนุนเงินเข้า ตรงยอดหัว และต่อไปจะมีการให้รายละเอียดใน
 พรบ. เกี่ยวกับการจ่ายเงินอุดหนุน โดยจะต้องมีการอุดหนุนตลอด และไม่ต้องจ่ายเป็นงวดเหมือนที่
 ผ่านมาและจะร่างข้อดีต่างๆของสวัสดิการเป็นข้อย่อยของ พรบ. มาตราต่างๆ ซึ่งในอนาคตจะไม่มีคำ
 ว่ารัฐบาลไม่อุดหนุน เพราะจะมีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับตำบลจัดการตนเอง เนื่องจากการ
 ดำเนินงานต่างๆเป็นการดำเนินงานของคนในชุมชน ซึ่งถือเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร
 จัดการของประชาชน

๔.๒.๔ ด้านการมีส่วนร่วมของกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้กล่าวถึง หลักการที่สำคัญในด้านมีส่วนร่วมใน
 การบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ กล่าวคือ การมีส่วนร่วม
 ก่อให้เกิดผลต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ
 ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟัง
 และนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ
 เครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

หลักการมีส่วนร่วม^{๓๗}

หลักของการมีส่วนร่วม ในความหมายของการบริหารจัดการจะมีความเชื่อมโยงอย่าง
 ใกล้ชิดกับ “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วม จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบ
 ธรรม และต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (meaningful participations) ไม่ว่าระบบไว้ให้ดู
 เหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้วเท่านั้น

^{๓๖} สัมภาษณ์ นางนราภรณ์ สิทธิวัฒน์, คณะกรรมการระดับตำบลกองทุนสวัสดิการฯ, ๓ กันยายน
 ๒๕๕๗.

^{๓๗} อคิน รพีพัฒน์, . การมีส่วนร่วมของชุมชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วม ของ
 ประชาชนในการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : ศักดิ์โสการพิมพ์, ๒๕๒๗)

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญและจำเป็น ในสังคมประชาธิปไตย กฎหมาย รัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกติกาสูงสุดของประเทศสะท้อนเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างชัดเจน รวมถึงการปฏิบัติการ บริหารงานภาครัฐภายใต้แนวคิดการบริหารภาครัฐแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) และแนวคิรรมาภิบาล (Good Governance) ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม ประชาชนปกครองตนเอง ส่งผลให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีขอบเขตกว้างขวางขึ้น

ถ้าการตัดสินใจที่เกิดจากการมีส่วนร่วมมีความสมเหตุสมผลและชอบธรรมก็ต้องนำไปปฏิบัติ แต่ถ้าผู้มีอำนาจเห็นว่าการตัดสินใจนั้นไม่เหมาะสม ขัดกับการตัดสินใจของการมีส่วนร่วม ก็จะต้องอธิบายได้โดยมีมาตรฐานแห่งความชอบธรรมที่จะเลือกตัดสินใจเช่นนั้น โดยที่สังคมส่วนใหญ่ยอมรับได้คณะกรรมการมีส่วนร่วม โดยการจัดการประชุมรับฟังปัญหาในด้านต่างๆเพื่อหาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน โดยการจัดประชุมทุกเดือน เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนแก้ปัญหาลุพรรค ที่ได้รับการทำงานกองทุนในด้านการทำงานของคณะกรรมการกองทุนด้านสมาชิก หรือปัญหาการรับฝากเงินออมที่เกิดขึ้น เพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการดำเนินงานกองทุน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา ร่วมบริหารจัดการ ทั้งภาคประชาชน (สมาชิก) ภาครัฐ กองทุนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ของการพัฒนาชุมชนเพื่อให้มีการกระจายความช่วยเหลืออย่างทั่วพื้นที่

“การมีส่วนร่วมของกองทุนควรดำเนินการทั้งภายในและภายนอก สร้างความตระหนักในการเป็นเจ้าของ สามารถร่วมแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ร่วมกัน”^{๓๘}

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของกองทุนทั้ง ภายใน และภายนอก หมายถึงกองทุนได้ดำเนินกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกกิจกรรมอีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของกองทุนร่วมกันซึ่งกองทุนปัจจุบันเสียงพอสมควร เนื่องจากมีการเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก คณะกรรมการมีคุณภาพ เพราะเกิดจากการมีจิตอาสาเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ อีกทั้งปัจจุบันคนในชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมทั้ง ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส จะหันมาสนใจในกองทุนในการเข้าเป็นสมาชิกกองทุน ๑๐๐% ซึ่งจะทำให้ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสนอกจากจะได้รับสวัสดิการจากกองทุนแล้วยังได้รับเงินสวัสดิการในฐานะสมาชิกจากกองทุนอีกด้วย ทำให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมกองทุนด้วย

“กองทุนจะต้องพยายามให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการซึ่งจะทำให้สมาชิกจะต้องไม่เกิดความรู้สึกว่าเป็นฝ่ายรับสวัสดิการเพียงฝ่ายเดียว จะต้องเป็นผู้ให้บ้าง ซึ่งที่ผ่านมากองทุนทำเรื่องการมีส่วนร่วมได้ดียู่แล้ว”^{๓๙}

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายราวี ไชยวรรณ, คณะกรรมการระดับตำบลกองทุนสวัสดิการฯ, ๕ กันยายน ๒๕๕๗.

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของกองทุนเป็นการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งจะทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ในกองทุนและไม่รับแต่เพียงอย่างเดียวการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกและกรรมการทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบลนั้น จากการประชุม ได้รับข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข หรือหาแนวทางร่วมกันเพื่อการดำเนินกิจกรรมที่ยั่งยืนของกองทุนต่อไป เช่น การเสนอให้เกิดแพทย์ทางเลือก ด้านสุขภาพ (หมอเขียว) ให้แก่สมาชิก เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพ เพราะบางสวัสดิการ จะทำให้มีค่าใช้จ่ายสูง จึงต้องมีการเฉลี่ยรายจ่ายให้เกิดความสมดุล

๔.๒.๕ ด้านการพัฒนากองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้กล่าวถึง หลักการที่สำคัญในด้านการพัฒนาในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ กล่าวคือการพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้มีโอกาสในการที่จะปรับปรุงตนเองและพัฒนาศักยภาพให้สามารถมีชีวิตที่มีคุณภาพ สร้างสรรค์ เสรีภาพและมีศักดิ์ศรี การพัฒนาจะต้องมีความยั่งยืน เสมอภาค และใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยความระมัดระวัง การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเกิดจากกระบวนการที่ค่อยไปค่อยไปทีละขั้นตอนต้องเป็นการระเบิดมาจากภายใน

ดังนั้นการพัฒนาและการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการเชื่อมระหว่างสภาวะของการพัฒนาที่หมายถึงการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ร่วมกันกับการทำให้การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอยู่ให้ยาวนาน การพัฒนาเป็นกระบวนการของการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เกิดความก้าวหน้าไปในทางที่ดีขึ้น กระบวนการนี้จะต้องค่อยเป็น ค่อยไป และเกิดจากความต้องการสร เชื่อมโยงทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมและดำเนินการพัฒนาไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาแบบองค์รวม ซึ่งเป็นการพัฒนา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกล่าวว่า

“การพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมสร้างสรรค์ ร่วมใจ ร่วมกำหนดนโยบายพัฒนา”^{๔๐}

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาที่ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมสร้างสรรค์ ร่วมใจ ร่วมกำหนดนโยบายพัฒนา เป็นการพัฒนาที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางถือว่าเป็นการพัฒนาโดยประชาชน ของประชาชน เพื่อประชาชน โดยใช้วิธีการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนให้มีโอกาสได้ปรับปรุงและแสดงศักยภาพออกมาให้ได้มากที่สุด และการพัฒนาที่ยั่งยืน

^{๓๙} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ สุริยะเจริญ, ปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์, ๙ กันยายน ๒๕๕๗.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นางอรรณณ ขว้างจิตต์, เลขานุการกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์, ๓๐ สิงหาคม ๒๕๕๗.

จะต้องมีการกระจายอำนาจให้ชุมชนได้มากที่สุดเพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเอง ตอบสนองความต้องการ และก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีแก่คนรุ่นปัจจุบันโดยไม่ส่งผลกระทบต่อคนรุ่นหลัง

“การพัฒนาในเชิงรุกเข้าถึงทุกกลุ่ม ทุกวัย ทุกอาชีพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับการทำงานของกองทุน เพิ่มประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง”^{๔๑}

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ซึ่งหัวใจสำคัญของการพัฒนากองทุนเนื่องจากกองทุนมีสมาชิกเป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้มีจำนวนคน จำนวนเงินมาก กองทุนต้องพัฒนา คือ ตัวของคณะกรรมการ การเพิ่มจำนวนสมาชิก ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ ด้านการบริหารจัดการโดยใช้ยุคเทคโนโลยีเข้ามาช่วยดำเนินการ ถ้าหากพัฒนาสิ่งเหล่านี้กองทุนจะมีความพร้อมที่จะทำงานในทุก ๆ ด้าน จะมีการพัฒนาในเชิงรุกเข้าถึงทุกกลุ่ม ทุกวัย ทุกอาชีพ คณะกรรมการในการจัดระบบบัญชี อบรมการจัดทำบัญชี และระบบโปรแกรมมาใช้ในการดำเนินงานกองทุน

“การพัฒนาของกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน ตำบลอุโมงค์”^{๔๒}

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาของกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน ตำบลอุโมงค์ ควรมีดังนี้

๑) คณะกรรมการกองทุนฯ

ควรพัฒนามีการให้ความรู้ ฝึกอบรมคณะกรรมการกองทุน ในบทบาทหน้าที่ ความรู้ในเรื่องกฎระเบียบและระบบการบริหารกองทุนฯ ที่เป็นรูปแบบและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม ฝึกอบรมเพิ่มศักยภาพให้กับคณะกรรมการบริหารกองทุนให้มีความสามารถมากกว่าที่เป็นอยู่ และสามารถทำงานทดแทนกันได้ เสริมสร้างการทำงานเป็นทีมการหาคน ที่มีความสนใจมาเป็นกรรมการ อาจเป็นเยาวชน หรือคนในวัยทำงานซึ่งจะมีความเหมาะสมในการจัดการด้านเอกสาร หรือทำบัญชี

พัฒนาสมาชิกโดย เสริมสร้างจัดกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจ ในวัตถุประสงค์และหลักการของกองทุนให้มีส่วนร่วม และปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ เปิดโอกาสให้ตรวจสอบ การดำเนินงานของคณะกรรมการ และต้องฝากเงินออมสัจจะเบิกสวัสดิการตามความจำเป็นอย่างแท้จริง ตรงตามกำหนดเวลา

^{๔๑} สัมภาษณ์ นางพัชรินทร์ ดอนไพรักษ์, คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ ๓ บ้านสันกับตอง, ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๗.

^{๔๒} สัมภาษณ์ นางอัมพร ชัยธรรม, รองประธานกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์, ๑๐ กันยายน ๒๕๕๗.

๒) งบประมาณในการจัดสวัสดิการของกองทุนฯ

ส่งเสริมสังคมที่เอื้ออาทรซึ่งกันและกันโดยที่หาสมาชิกเพิ่ม จากผู้ที่อยากช่วยเหลือสังคม อาจเป็น คนในวัยทำงาน เยาวชน ซึ่งเป็นการเพิ่มจำนวนเงินออมและเงินอุดหนุนจากหน่วยงานราชการ และหน่วยงานราชการ ต้องสมทบอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินงานเกิดความมั่นคง

๓) ด้านเครื่องมืออุปกรณ์สนับสนุนกองทุนฯ

ควรมีการจัดตั้งสำนักงานถาวรในหมู่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกในกาดำเนินงานให้กับ คณะกรรมการและสมาชิกอาจใช้บ้านของคณะกรรมการตามความเหมาะสมปรับปรุงระเบียบและสวัสดิการเพิ่มระยะเวลาการรับสมัครสมาชิก ได้ตลอดทั้งปีโดยไม่ต้องกำหนดระยะเวลาสมัครใหม่ ให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน น่าสนใจ และครอบคลุมทุกช่วงวัย จัดแผนการประชาสัมพันธ์ให้มีความทันสมัยรวดเร็ว เช่น การจัดทำแผ่นพับเสียตามสาย วิทยุชุมชน การจัดทำเว็บไซต์เผยแพร่ข่าวสารกองทุนฯ

๔) ด้านการสารสนเทศกองทุน

ใช้สื่อและเทคโนโลยีต่างๆให้เกิดให้เกิดประโยชน์ และสร้างเครือข่ายทางสังคมอันส่งผลให้ทุกครัวเรือนเข้าใจและรับทราบความก้าวหน้าของกองทุนและเข้าใจการดำเนินงานกองทุนอย่างทั่วถึงและรวดเร็วมากยิ่งขึ้นวางแผนงานรับสมัครเพิ่ม เพื่อระดมเงินออมจากสมาชิก อีกทั้งเป็นการขยายฐานจำนวนสมาชิก และเป็นการเพิ่มงบอุดหนุนจากหน่วยงานรัฐ รองรับค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการที่จะเกิดในอนาคต เพิ่มการจัดประชุมสมาชิกเป็น ๒ ครั้งต่อ หนึ่งปี ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุน จัดกิจกรรมทางสังคมที่หลากหลาย เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่สนใจ

๔.๒.๖ ด้านการสร้างเครือข่ายกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้กล่าวถึง หลักการที่สำคัญในด้านการสร้างเครือข่ายในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ การสร้างหลักประกันความมั่นคงทางด้านการสร้างเครือข่ายของกองทุน เพื่อดูแลช่วยเหลือกันและกัน เน้นการสร้างเครือข่ายและกระบวนการมีส่วนร่วมของ ๓ ภาคส่วน ได้แก่ รัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ และเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายเสนอผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาสวัสดิการชุมชนให้มีความยั่งยืน เป็นรากฐานการพัฒนาสวัสดิการชุมชนต่อไป

“การสร้างเครือข่ายมีความจำเป็นต่อดำเนินงานกองทุน ซึ่งจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย หรือผู้มีความสนใจในการก่อตั้งกองทุน “^{๔๓}

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายนฤสิทธิ์ ไคร์กระโทก, คณะกรรมการระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ ๑๑ บ้านแม่ร่องน้อย, ๘ กันยายน ๒๕๕๗.

จากคำกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การสร้างเครือข่ายมีความจำเป็นต่อกระบวนการดำเนินงานกองทุน เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นการฝึกกำลังเพื่อเป็นการสำรอง ต่อรัฐบาล เพื่อหาทางในการให้ความช่วยเหลือ ในด้านวิชาการและด้านงบประมาณ ดังนั้นควรมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายในพื้นที่และนอกพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่กองทุนการสร้างเครือข่ายจะต้องมีศักยภาพ ในการสร้างความเชื่อมั่นของคนในชุมชนและองค์กร ทั้งคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่ม จะต้องมีความรับผิดชอบ การสร้างเครือข่ายนับเป็นเรื่องสำคัญ เพราะนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการนำข้อดี ข้อเสีย ของแต่ละเครือข่าย มาปรับปรุงในกองทุนของเราที่น่าจะเป็นประโยชน์มากทีเดียว

๔.๓ แนวทางการบริหารจัดการที่ดีในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

๔.๓.๑ การบริการจัดการโดยยึดหลักความโปร่งใส

ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ทั้งในองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ได้ให้ความสำคัญ และนำแนวคิดนี้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารองค์การซึ่งได้มีนักวิชาการและองค์กรต่าง ๆ กำหนดองค์ประกอบของธรรมาภิบาลในหลากหลายแง่มุม ดังนี้

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี^{๔๔} ว่าด้วยการสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒ ระเบียบนี้มีผลบังคับกับหน่วยงานของรัฐตั้งแต่วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๒ เป็นต้น โดยระเบียบนี้กำหนดให้ทุกหน่วยงานของรัฐดำเนินการบริหารจัดการโดยยึดหลักการ ๖ หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า โดยมีสาระสำคัญดังนี้

๑) **หลักนิติธรรม** ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจ หรืออำนาจของบุคคล

๒) **หลักคุณธรรม** ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม โดยธรรมาภิบาลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกันเพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริตใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบวิชาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

^{๔๔} สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี: ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒ เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๖๓ ง ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๒, หน้า ๒๖.

๓) **หลักความโปร่งใส** ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

๔) **หลักความมีส่วนร่วม** ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความเห็น การไต่สวน การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ

๕) **หลักความรับผิดชอบ** ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบ ต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของคน

๖) **หลักความคุ้มค่า** ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยธรรมคติให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์ สินค้าบริหารที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

การบริหารจัดการกองทุนเน้นการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล^{๔๕}

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้กล่าวถึง หลักการที่สำคัญในด้านการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล ในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่รับผิดชอบที่คัดเลือกมาจากตัวแทนที่มาจากทุกหมู่บ้าน ทุกชุมชนในตำบล มีการจัดโครงสร้างแบ่งออกเป็นฝ่ายต่างๆ รับผิดชอบ โดยให้ความสำคัญกับคุณสมบัติของผู้รับผิดชอบในแต่ละหน้าที่ ดังนี้

คณะที่ปรึกษา เป็นบุคคลที่ชาวบ้านทุกคนยอมรับและให้ความเชื่อถือประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้นำในชุมชน เช่น หัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่ ข้าราชการที่เกษียณ ร่วมเป็นคณะกรรมการและที่ปรึกษากองทุนฯ

ประธานกองทุน นับว่าเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารกองทุนให้ประสบผลสำเร็จ โดยประธานจะต้องเป็นบุคคลที่มีจิตสาธารณะพร้อมที่จะทำงานบริหารกองทุนด้วยความเสียสละ และจากการศึกษา พบว่า จะเป็นผู้ที่ไม่มีภาระในครอบครัวและไม่มีความเดือดร้อนทางเศรษฐกิจ

คณะกรรมการฝ่ายสนับสนุนการบริหาร ได้แก่ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายตรวจสอบ และฝ่ายส่งเสริมพัฒนา การทำงานของคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ จะต้องเน้นการประสานงานกับแกนนำของแต่ละหมู่บ้าน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาแกนนำ การเรียนรู้ขยาย

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ สุริยะเจริญ, ปลัดเทศบาลตำบลอุโมงค์, ๙ กันยายน ๒๕๕๗.

ผล การดูแลผู้ด้อยโอกาส การขยายสมาชิกให้ครอบคลุมกว้างขวาง และการบูรณาการทุนทางสังคม และทุนทางธรรมชาติ เพื่อให้เกิดระบบสวัสดิการแบบองค์รวมขึ้นในชุมชน โดยจะมีการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานองค์กรกองทุนสวัสดิการชุมชน อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง และมีระบบการบริหารงานระบบคุณภาพ PDCA มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน มีการวางระบบงาน การประชุม การพิจารณาผู้นำการประชาสัมพันธ์กองทุนฯ มีระเบียบข้อบังคับกองทุน สมาชิกและการเงิน มีเงินออมสมทบจากสมาชิกสามารถตรวจสอบระบบบัญชีได้ทุกขั้นตอน อาทิ การเบิก-จ่าย ถอนเงิน

การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลอุโมงค์ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิก ยึดหยุ่น คล่องตัวเปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงยั่งยืน กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นกองทุนที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในพื้นที่หนึ่งๆ ด้วยความสมัครใจ ที่ประสงค์จะดูแลซึ่งกันและกัน บนพื้นฐานของความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นกองทุนที่ “ทุกคนร่วมกันเป็นเจ้าของ” เน้นการบริหารจัดการที่ดีตามหลัก ธรรมมาภิบาล ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิก ยึดหยุ่น คล่องตัว เปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงยั่งยืนและดูแลชาวบ้านด้วยกันได้ทุกเพศ ทุกวัย ทุกประเภท ตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมีแนวทางในการดำเนินงานอย่างน้อยๆ ๘ ขั้นตอน ดังนี้

๑) การจุดประกายความคิดทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย โดยกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้อาวุโสในชุมชนจะค้นหาคณะกรรมการกองทุนซึ่งประกอบด้วยผู้ที่ชาวบ้านทุกคนในชุมชนให้ความเชื่อถือ ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิของชุมชน ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวจะหาหน้าที่เป็นผู้จัดเวทีประชาคมชาวบ้านประชาสัมพันธ์และพูดคุยกับชาวบ้านทุกหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ให้ชาวบ้านมีความเชื่อมั่น เข้าใจวัตถุประสงค์ของกองทุนและเห็นประโยชน์เชิงประจักษ์ โดยคนที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนทั้งเรื่องการบริหารและสวัสดิการที่ได้จากกองทุนจะต้องเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ การทำความเข้าใจจะรวมถึงการชักชวนกันไปดูงานกองทุนสวัสดิการชุมชนอื่นๆ ที่ประสบผลสำเร็จ แล้วกลับมาพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทาความเข้าใจกันเกี่ยวกับการมอบสวัสดิการกับสมาชิกที่เห็นตัวอย่างจริง เช่น การผูกแขนเด็กแรกเกิด การมอบเงินกับสมาชิกที่ป่วย การมอบเงินค่าจัดการศพ การสร้างความมั่นใจให้สมาชิกและชาวบ้านได้เห็นอย่างจริงจัง การจุดประกายความคิด ทำควบคู่ไปกับการ “กระตุ้น” ให้ชาวบ้านเข้าใจถึงเหตุผลสำคัญและสวัสดิการที่ได้รับอย่างเป็นรูปธรรม ๒ ประการ คือ ๑) การร่วมเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการจะทำให้เขาได้รับการดูแลตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งชาวบ้านธรรมดาไม่เคยได้รับมาก่อน ๒) ทำให้เกิดความรู้สึกว่าได้สร้างกุศลหรือทำบุญร่วมกันในการดูแลทุกข์สุขซึ่งกันและกันไม่ว่ายากดีมีจน และยังช่วยกันดูแลเพื่อนบ้านที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เช่น เด็ก คนแก่ คนพิการ เป็นการสร้างความรักความเอื้ออาทร ต่อกันในชุมชน

๒) การค้นหาศักยภาพและทุนในท้องถิ่น หลังจากได้จัดประกายความคิด และสร้างความเข้าใจเรื่องการจัดการสวัสดิการให้ชาวบ้านเข้าใจระดับหนึ่งแล้ว คณะกรรมการกองทุนจะร่วมกันค้นหาศักยภาพและทุนในชุมชน โดยค้นหาว่าในหมู่บ้านหรือตำบลมีทุนด้านใดบ้าง เช่น มีกลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ กลุ่มเด็กเยาวชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ จัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุ คนพิการ เป็นต้น และเรียนรู้การดำเนินการของแต่ละกลุ่มว่ามีวิธีการการทำงานอย่างไร จำนวนสมาชิกเท่าไร ทุนมากน้อยแค่ไหน มีการจัดสวัสดิการหรือไม่อย่างไร เป็นต้น รวมทั้งสำรวจทุนด้านอื่นๆ เช่น ทุนทางธรรมชาติ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางภูมิปัญญา ฯลฯ

หลังจากทำฐานข้อมูลจนครบแล้ว ก็จะร่วมกันวิเคราะห์ให้เป็นหมวดหมู่ ทำให้มองเห็นศักยภาพของชุมชนได้ชัดเจน จากนั้นก็นำข้อมูลไปชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้าน โดยจัดเวทีประชาคม ทั้งนี้เพื่อให้ทุกคนมองเห็นและเข้าใจเหมือนกันว่า ทุนที่มีอยู่นี้สามารถนำไปสู่การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชาวบ้านได้อย่างไร ทุนแต่ละอย่างสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อบูรณาการทุนที่มีอยู่เข้าด้วยกัน

๓) การขยายแกนนำให้ครอบคลุมทุกชุมชน การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการประชาชน ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในระยะเริ่มต้นก็คือ แกนนำ ซึ่งจะต้องมีในทุกพื้นที่ของหมู่บ้าน อาจแบ่งเป็น คุ่มบ้าน หรืออาจเป็นแกนนำจากกลุ่มกิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานของกองทุนเกิดการบูรณาการทุนจากกลุ่มต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถดูแลสมาชิกได้อย่างทั่วถึง

๔) การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น เทศบาล พัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์จังหวัด และ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ให้เข้ามาเป็นส่วนร่วมในการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน โดยประสานงานตั้งแต่ต้น ซึ่งทำโดยส่งแกนนำไปขอรับการสนับสนุน และแสดงข้อมูลที่ชัดเจนแสดงให้เห็นว่าการตั้งกองทุนสวัสดิการเป็นการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน ผลสำเร็จจะเป็นประโยชน์โดยตรงที่เกิดขึ้นกับชาวบ้านอย่างแท้จริง และช่วยประหยัดงบประมาณของท้องถิ่น เป็นต้น อย่างไรก็ตามการประสานงานจะใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวก่อนแล้วค่อยๆ ขยายไปสู่ความร่วมมือที่เป็นทางการ ทำให้การขอสนับสนุนเฉพาะเรื่อง เช่น การขอใช้ห้องประชุม ขอสนับสนุนข้อมูล ฯลฯ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี จนในที่สุดก็จะพัฒนาความร่วมมือดังกล่าวเป็นแผนงานร่วมหรือจัดระบบงบประมาณเข้ามาร่วมสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชนอย่างเป็นทางการ

๕) การตั้งกองทุนสวัสดิการชาวบ้าน แยกเป็นกระบวนการดังนี้

๕.๑) การจัดทำระเบียบกองทุน ซึ่งประกอบด้วยประเด็นหลักๆ คือ การรับสมัครและการสิ้นสุดสมาชิกภาพ การจ่ายเงินสมทบ ประเภทของสวัสดิการ การจ่ายเงินสวัสดิการ เป็นต้น โดยเริ่มจากการตั้งคณะกรรมการยกร่างเพื่อทำหน้าที่รวบรวมความต้องการของสมาชิก นำมากำหนดเป็นหลักเกณฑ์กองทุนภายใต้ขีดความสามารถของกองทุนในการบริหารจัดการ ซึ่งคณะกรรมการประกอบด้วยตัวแทน กลุ่มคนที่หลากหลาย ทั้งตัวแทนกลุ่มกิจกรรม แกนนำที่เป็นทางการและไม่เป็น

ทางการ ฯลฯ โดยนาระเบียบกองทุนที่อื่นมาประกอบการยกร่าง เมื่อ ยกร่างระเบียบกองทุนเสร็จแล้ว จะนำร่างระเบียบดังกล่าวไปชี้แจงในเวทีประชาคมทั้งตำบล เพื่อแสดงความเห็นเพิ่มเติม จนได้ข้อยุติ เป็นที่ยอมรับร่วมกัน

๕.๒) การเปิดรับสมาชิกและระดมเงินกองทุน โดยสมาชิกเป็นรายบุคคล สถานที่รับสมัคร รับตามหมู่บ้าน โดยมอบหมายให้ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นกรรมการโดยตำแหน่งทำหน้าที่รับสมัคร และเก็บรวบรวมเงินเข้ากองทุน

๕.๓) การระดมเงินทุนจากแหล่งอื่นๆ โดยมาจากการจัดงานต่างๆ เพื่อจัดหาทุน การสมทบจากองค์กรท้องถิ่น การสมทบจากหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการกองทุนฯ จะดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

๖) **การจัดระบบข้อมูลสนับสนุนกองทุน** ให้เป็นระบบ ปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยเป็นปัจจุบัน เปิดเผยโปร่งใส เช่น ข้อมูลสมาชิก ข้อมูลเงินกองทุน การจ่ายเงินสวัสดิการ เป็นต้น นอกจากนี้ จัดทำไว้ ณ ที่ทำการแล้ว ยังมีการประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกรับทราบอย่างต่อเนื่อง โดยการติดประกาศไว้ ณ ที่ศาลากลางบ้าน และประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายในหมู่บ้าน

๗) **การติดตามประเมินผล** คณะกรรมการมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องในทุกระดับ เช่น การประเมินการสมทบของสมาชิก การขยายสมาชิกของระดับกลุ่ม ตลอดจนประเมินการทำงานในทุกๆ เรื่องของคณะกรรมการกองทุน โดยกองทุนมีคณะกรรมการตรวจสอบที่เป็นอิสระ เพื่อให้เกิดการตรวจสอบที่เป็นกลางและเที่ยงธรรม รวมทั้งการประเมินในแต่ละระดับจะนำไปสู่การทบทวนที่ประชาคมอย่างเปิดเผย

๘) **การขยายผล** จะต้องทำอย่างต่อเนื่องในทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับกองทุนอย่างเป็นระบบ ได้แก่

๘.๑) **ขยายและพัฒนาความสามารถของแกนนำ** ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพให้ทั่วถึงทุกพื้นที่และทุกกลุ่มกิจกรรม เพื่อให้เกิดการขยายผลและสามารถดูแลสมาชิกได้ทั่วถึง

๘.๒) **ขยายสมาชิก** โดยกำหนดเป้าหมายจำนวนสมาชิกอย่างชัดเจน เพื่อให้กองทุนสามารถระดมทุนได้อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การตั้งเป้าหมายจำนวนสมาชิกให้มีสัดส่วน ร้อยละ ๕๐ ของจำนวนประชากรใน ๓ ปีข้างหน้า ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกประมาณร้อยละ ๓๐ ของจำนวนประชากร การขยายสมาชิกทำโดยเงื่อนไขกองทุน หากสมาชิกเสียชีวิตผู้รับประโยชน์หรือบุคคลในครอบครัวต้องสมัครเป็นสมาชิกทดแทน และการใช้วิธีให้ชาวบ้านเห็นถึงประโยชน์ที่ได้จากการเป็นสมาชิกเชิงประจักษ์ ทำให้ชาวบ้านให้ความสนใจสมัครเป็นสมาชิกกองทุน ซึ่งปัจจุบันเกือบทุกหลังคาเรือนเป็นสมาชิกกองทุน ขณะนี้กองทุนกำลังขยายสมาชิกสู่กลุ่มวัยรุ่นหนุ่มสาวและเด็ก ให้ครอบคลุมทุกคน หรือน้อยๆ ทุกครอบครัวในตำบล และครอบคลุมผู้ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถดูแลตนเองได้ให้ครบทุกคน ภายใต้หลักการในการสร้างจิตสำนึกของการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้เกิดขึ้นในหมู่สมาชิก

๘.๓) ขยายแหล่งทุน ที่จะมาหมุนเวียนให้กองทุนมีปริมาณมากขึ้น เช่น การสมทบจากหน่วยงานในท้องถิ่น เป็นต้น

๘.๔) ขยายประเภทและผลประโยชน์ของสมาชิก ให้ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย ตลอดจนการสนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกพึ่งตนเองได้ เช่น การเพิ่มสวัสดิการด้านประกอบอาชีพที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ด้อยโอกาส การให้สวัสดิการกรณีเกิดพิบัติภัยต่างๆ เป็นต้น

๘.๕) ขยายการให้สวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส ที่ไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกได้ เช่น คนพิการ คนชราที่ถูกละทิ้ง

๘.๖) การพัฒนาสู่สวัสดิการที่ยั่งยืน โดยการบูรณาการเข้ากับกลุ่ม/กองทุนอื่นๆ ในท้องถิ่น เพื่อสร้างนวัตกรรมงานพัฒนาร่วมกันในท้องถิ่นอย่างเป็นองค์รวม เช่น การฟื้นฟูภูมิปัญญา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกษตรกรรมยั่งยืน ฯลฯ ซึ่งเป็นสวัสดิการที่ครบวงจร ไม่เฉพาะแต่เพียงตัวเงิน ทำให้สมาชิกรู้สึกมีความมั่นคงในชีวิตอย่างแท้จริง

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ผลการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ นับว่าเป็นที่ยอมรับว่าประสบความสำเร็จสามารถให้บริการดูแลชาวบ้านในการบรรเทาความเดือดร้อนอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นที่พอใจของชาวบ้าน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

๑. การให้บริการดูแลชาวบ้านในการบรรเทาความเดือดร้อนได้อย่างเป็นรูปธรรม คือ บรรเทาปัญหาได้จริง จับต้องได้ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

๒. คณะกรรมการกองทุนมีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ ในกระบวนการคิดร่วมกันอย่างเป็นระบบโดยมีเป้าหมายเดียวกันในการให้บริการสมาชิกและผู้ยากไร้ในชุมชนด้วยความเต็มใจ

๓. มีวิธีการดำเนินงานที่โปร่งใส การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ โดยมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการด้านต่างๆอย่างชัดเจน และมีการกำหนดวิธีการตรวจสอบการทำงาน of คณะกรรมการในลักษณะของการถ่วงดุลที่สามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน เช่น ในการเบิกจ่ายเงินสวัสดิการจะดำเนินการในลักษณะคณะกรรมการไม่ให้ผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการเบิกจ่ายเงิน

๔. การจ่ายเงินสวัสดิการจะดำเนินการในลักษณะเปิดเผย โดยการจ่ายค่ามาปณกิจศพ ในงานพิธีโดยคณะกรรมการเดินทางไปร่วมพิธีและมอบเงินสวัสดิการให้ญาติผู้เสียชีวิตทุกราย

๕. การได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนภาคเหนือ จากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอุโมงค์ แพทย์วิถีไทย ซึ่งช่วยเหลือด้านการให้ความรู้ การรักษา แก่ผู้สูงอายุในชุมชน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนด้านการวางแผนและการบริหารจัดการจากข้าราชการที่เกษียณอายุ

เป็นผู้มีประสบการณ์และความรู้ เพื่อทำหน้าที่บริหารกองทุนฯ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน รวมทั้งการประชาสัมพันธ์สวัสดิการกองทุนฯ และได้นำเอากระบวนการบริหารหน่วยงานท้องถิ่น มาใช้ในการวางแผนประจำปี มีการติดตาม ประมวลผล และประเมินผลทุกปี

๔.๓.๒ การบริหารจัดการโดยใช้หลักตามทางพระพุทธศาสนา

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้กล่าวถึง หลักการที่สำคัญในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ กล่าวคือการบูรณาการ หลักสังคหวัตถุ ^{๔๖} เพื่อการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน คือ

- ๑) ทาน
- ๒) ปิยวาจา
- ๓) อุตตถจริยา
- ๔) สมานัตตตา

ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงหลักธรรมที่มีส่วนส่งเสริมในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน คือ หลักสังคหวัตถุ ^{๔๗} เป็นสำคัญ นอกจากนั้นก็จะได้พูดถึงหลักธรรมอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือส่งเสริมการบริหารจัดการกองทุนฯ ให้มีความมั่นคง เข้มแข็งและยั่งยืน

ความหมายของสังคหวัตถุ ๔

สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักคุณธรรมในศาสนาพุทธ โดยเป็นภาษาบาลีแยกออกเป็น ๒ ศัพท์ คือ สังคห ๑ วัตถุ ๑ สังคหแปลเป็นภาษาไทยว่าสงเคราะห์ มีความหมายว่า ช่วยเหลืออุดหนุน วัตถุในที่นี้หมายความว่าเรื่อง รวมทั้ง ๒ ศัพท์ มีความหมายว่า เรื่องความช่วยเหลือจะช่วยเหลือกันด้วยวิธีอย่างไรบ้าง ท่านได้วางไว้เป็น ๔ อย่าง จึงจะถือว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นได้

สังคหวัตถุ แปลว่า หลักการสงเคราะห์ หรือหลักสังคมสงเคราะห์ หมายความว่าเมื่อนุชนอยู่รวมกันเป็นหมู่ เป็นสังคม คนในสังคมจะต้องรู้จักสงเคราะห์ อนุเคราะห์กันตามฐานะ คนในสังคมจึงจะมีความรักใคร่ปรองดองกัน ซึ่งจะทำให้สังคมราบรื่น มีความสงบธรรมที่เป็นหลักการสงเคราะห์นี้ มีอยู่ ๔ อย่าง คือ

๑. ทาน เป็นการให้สิ่งของแก่คนที่ควรให้ หมายความว่า คนเราเกิดมามีชีวิตอยู่ได้ก็เพราะอาศัยการให้จะเห็นได้ชัดก็คือ บิดา มารดา ให้ปัจจัยดำรงชีพทุกอย่างแก่บุตรธิดา ครู อาจารย์ ให้วิชาความรู้แก่ลูกศิษย์ ซึ่งการให้ของมีอยู่ ๒ อย่าง คือ อามิสทาน ให้วัตถุสิ่งของ กับ ธรรมทาน ให้ธรรมหรือวิชาความรู้แก่ผู้อื่น ซึ่งการแบ่งปันวัตถุ เพื่อเป็นปัจจัยร่วมกัน

^{๔๖} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๖๗; ๒๖๗/๒๔๔.

^{๔๗} สุทธิพงศ์ ปานเพ็ชร, “การประยุกต์หลักพุทธธรรมกับวิถีชีวิตชุมชน”, รายงานการวิจัยอิสระ, (มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๐), บทคัดย่อ

๒. ปิยวาจา เจรจาด้วยถ้อยคำน่ารัก ไพเราะอ่อนหวาน หมายความว่า การพูดจากน่ารัก พูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ การพูดนอกจากจะเป็นวาจาที่ไพเราะอ่อนหวานแล้วต้องเป็นวาจาที่เป็น สัจจะและมีประโยชน์แก่ผู้ฟังแล้ว ยังจะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวน้ำใจได้มั่นคง

๓. อัตถจริยา ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น หมายความว่า การทำประโยชน์แก่คน อื่นเช่น การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

๔. สมานัตตตา ความเป็นคนเสมอดันเสมอปลาย ไม่ถือตัว หมายความว่า ความเป็นคน เสมอดันเสมอปลาย คือ จิตใจคงเส้นคงวาต่อคนทั่วไป รู้จักร่วมสุขร่วมทุกข์กับคนอื่น เห็นคนอื่นได้รับ ทุกข์ต้องไม่ทอดทิ้ง หรือรังเกียจ เห็นคนอื่นได้ดีมีความสุขก็ไม่ริษยาแค้นเป็นอย่างไร ต่อไปก็เป็น อย่างนั้น ไม่เปลี่ยนแปลง การวางตัวอย่างนี้ ย่อมเป็นที่รักใคร่นับถือของคนทั่วไป

ความสำคัญของสังคหวัตถุ ๔ ที่เป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์ สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน ดังนี้

๑. สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคม หรือในหมู่คณะจำเป็นต้องมีสิ่งที่จะมายึดเหนี่ยวจิตใจและประสานหมู่คณะไว้ให้เกิดความสามัคคีและ เพื่อให้อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ได้แก่ หลักสังคหวัตถุ ๔ ดังต่อไปนี้

๑.๑ ทาน คือ การให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ คือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ แบ่งปันเฉลี่ยให้ ไม่ใช่ให้จนร่ำรวยหรือให้จนหมดเนื้อหมดตัว แต่เป็นการแบ่งปันให้เพื่อแสดงอัธยาศัยไมตรี ผู้ให้ไม่จำเป็นต้องร่ำรวยหรือมีฐานะดีกว่าผู้รับเสมอไป และยังรวมถึงการช่วยเหลือสงเคราะห์ ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ

๑.๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกันคือกล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟังชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็น ประโยชน์มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงามหรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจรู้จักพูด ให้เกิดความเข้าใจดีสมานสามัคคีเกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือเกื้อกูลกันซึ่งแต่ละกลุ่มที่ได้ จัดตั้งขึ้นมาจะมีการแบ่งหน้าที่กันและสิ่งที่ขาดเสียไม่ได้คือฝ่ายประชาสัมพันธ์ หากฝ่าย ประชาสัมพันธ์พูดจาไม่ดี ถึงโครงการหรือกิจกรรมจะดีแค่ไหนก็ไม่สามารถที่จะโน้มน้าวจิตใจของ สมาชิกกลุ่มได้

๑.๓. อัตถจริยา การทำประโยชน์คือช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนช่วยช่วยเหลือ กิจกรรมต่างๆบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ทั้งช่วยแก้ไข้ปัญหาและช่วยปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ในด้าน คุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี

๑.๔. สมานัตตตา วางตนเสมอดันเสมอปลายให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอ ต่อคนผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มและบุคคลทั่วไปไม่เอาเปรียบบุคคลที่ด้อยกว่า และเสมอในสุขทุกข์คือร่วม สุขร่วมทุกข์ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข้ปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

๒. สังคหัตถ์ ๔ เป็นเครื่องผูกใจคน และการที่จะผูกมัดใจคนได้นั้นก็ต้องอาศัยหลักสังคหธรรมคือธรรมะที่จะช่วยผูกมัดจิตใจคน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมากจะเห็นได้จากกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ได้ใช้สิ่งที่เทศบาลและชุมชนได้ร่วมคิดร่วมทำขึ้นมา โดยการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์สวัสดิการฯ ในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชนการยอมเสียสละเงินของตนเองเพื่อกับเป็นการให้หรือการเสียสละเพราะในสังคมมนุษย์เราจะคิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียวย่อมเป็นไปไม่ได้หรือจะให้เราทั้งหมดเราก็ออยู่ไม่ได้ฉะนั้นจะต้องรู้จักลักษณะของการให้หรือการไม่ให้หรือควรให้อย่างไรทำความเข้าใจในส่วนนั้นแล้วปฏิบัติตาม และประชาชนตำบลอุโมงค์ ยอมหันหน้าใช้สิ่งที่คิดร่วมกันและทำให้เกิดการพูดคุยถึงสิ่งที่จะทำร่วมกันถือได้ว่าเป็นการใช้ปิยวาจาที่ดีต่อกัน และชาวบ้านไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ หรือสมาชิกกลุ่มประพฤติปฏิบัติตนกับทุกคนเสมอต้นเสมอปลายเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่เพื่อนบ้านไปจนกระทั่งถึงสังคม ถือได้ว่ากิจกรรมที่ประชาชนตำบลอุโมงค์ช่วยกันคิดช่วยกันทำจึงเป็นเครื่องผูกมัดจิตใจของคนในตำบลอุโมงค์ได้เป็นอย่างดี

๓. สังคหัตถ์ ๔ เป็นหลักสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน การให้เพื่อสงเคราะห์นี้หมายถึงการให้เพื่อยืดเหนียวน้ำใจ ร้อยรัดใจให้รวมกันเป็นหมู่และเห็นอกเห็นใจกัน รักใคร่นับถือสนิทสนมกันมั่นคง จะเห็นได้จากการยอมเสียสละเงินของทุกคนที่สมัครใจเข้าเป็นสมาชิกกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ ถือเป็นการช่วยเหลือกันในชุมชน แสดงให้เห็นว่าทุกคนมีความคิดที่จะช่วยเหลือกันเอง ก่อนที่จะไปขอรับความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกให้ชุมชนได้บริหารงานด้วยการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของๆตนช่วยเหลือกันด้วยตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอนทั้งเสียสละแรงกายและเวลาเพื่อส่วนรวมและสิ่งที่มีงมงายด้วยการพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ จะก่อให้เกิดความสามัคคี เกิดมิตรไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงสิ่งที่ทุกคนยอมรับในกฎกติกาที่ได้ตั้งขึ้นมาร่วมกัน ทำให้แสดงถึงการประพฤติปฏิบัติร่วมกันและผลประโยชน์ที่จะได้รวมร่วมกันก็คือสวัสดิการที่ทุกคนจะได้รับร่วมกัน จึงเป็นแรงจูงใจในการแก้ไขปัญหาในการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

๔. สังคหัตถ์ ๔ เป็นธรรมแห่งการแบ่งปันกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการอยู่ร่วมกันอันเป็นไปเพื่อดูแลกันซึ่งหลักธรรมแห่งการแบ่งปันนี้ประชาชนตำบลอุโมงค์ได้ถือปฏิบัติร่วมกันโดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องกล่อมเกลาคิดใจให้มีความเห็นอกเห็นใจกันในชุมชนแบ่งปันเงินที่มีอยู่เพื่อเข้าเป็นกองทุนกลุ่มต่างๆ จึงถือเป็นการแบ่งปันทรัพย์เพื่อช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันจึงเป็นการให้การเอื้อเฟื้อแก่กันซึ่งเป็นข้อสำคัญเพราะว่าทุกคนย่อมต้องการความช่วยเหลือจากกันและกัน และการแบ่งปันไม่ได้มีแต่ทรัพย์สินเท่านั้นยังรวมถึงด้านจิตใจ ยังช่วยให้กำลังใจ ให้ความรู้ให้การแนะนำให้ข้อเสนอแนะต่างๆในสิ่งที่ทำร่วมกันในหมู่บ้านแล้ว ผลที่จะได้ตามมาจึงเป็นมูลเหตุให้ได้รับสวัสดิการที่ทุกคนจะได้รับร่วมกัน แต่ถ้าหากประชาชนคิดเห็นแต่ประโยชน์ของตนเองมากกว่าส่วนรวม การจัดตั้งกองทุนออมทรัพย์ก็จะไม่สามารถสำเร็จได้ และสังคหัตถ์ ซึ่งเป็นธรรมแห่งการแบ่งปันกันก็จะใช้ไม่ได้

๕. สังคหัตถ์ ๔ เป็นหลักแห่งการให้เพื่ออนุเคราะห์ หมายถึง การให้เกื้อหนุนโอบอ้อมอารีด้วยเมตตา และการให้อุดหนุนเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันด้วยความกรุณา คน ที่มีทรัพย์คิดช่วยเหลือคนอื่นให้ตั้งตัวได้ ย่อมเป็นกำลังสำคัญของคนในหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและเพื่อเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศชาติ ดังนั้น การให้เกื้อหนุน โอบอ้อมอารีกันด้วยเมตตา และการให้อุดหนุนเอื้อเฟื้อช่วยเหลือกันด้วยความกรุณาจึงถือว่าให้เพื่ออนุเคราะห์

ประโยชน์ของสังคหัตถ์ ๔

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญได้กล่าวถึง หลักการที่สำคัญในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ ตามหลักสังคหัตถ์ ๔^{๔๘} ได้ให้ไว้ดังนี้ สังคหัตถ์ เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่น ซึ่งเหมาะสมที่จะนำมาปรับใช้กับการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ที่เทศบาลตำบลอุโมงค์และประชาชนได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้นมา ก็เพื่อให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์ที่มองเห็นได้เป็นรูปธรรม คือ ด้านทาน เป็นการให้ความสุขกับสมาชิกในทางพระพุทธศาสนา ด้านปิยวาจา เป็นการพูดเจรจาที่ดีต่อกันในสมาชิกและกองทุน ด้านอัตถจริยา เป็นการประพฤติประโยชน์แก่ผู้อื่นและตนเอง ด้านสมานัตตา เป็นการประพฤติให้เสมอดันเสมอผลายไม่ถือตัว ดังต่อไปนี้

๑. ช่วยให้ประชาชนตำบลอุโมงค์ ได้รับการช่วยเหลือ ดูแลซึ่งกันและกันทำให้สามารถดำรงตนอยู่ได้ในสังคมด้วยความสุข

๒. กองทุนที่ได้จัดตั้งขึ้นร่วมกันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ สมานไมตรีระหว่างกันและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ให้มีความเคารพนับถือกันตามสมควรแก่ฐานะ

๓. ช่วยส่งเสริมศีลธรรมและป้องกันความประพฤติเสื่อมเสียในสังคมจะเห็นได้จากการตรงต่อเวลาในการออมทรัพย์ การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบกองทุน ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความมีศีลธรรมในชุมชนตำบลอุโมงค์ได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปจากการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เกิดจากการเสียสละทรัพย์สินของแต่ละคน และการเสียสละเหล่านี้เกิดจากการนำหลักสังคหัตถ์ ๔ ซึ่งถือเป็นหลักธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขเป็นเครื่องผูกใจคน ให้รู้จักการสงเคราะห์ช่วยเหลือกันและการรู้จักแบ่งปันทรัพย์ที่ตนเองมีอยู่ จึงถือเป็น การให้ทานที่ให้เป็นบุญ และทานที่ให้เป็นคุณประโยชน์ แต่การให้ก็ต้องอาศัยการพูดคุยกันเกิดขึ้น ถ้ามีการพูดจากันที่ไพเราะ ฟังแล้วเกิดความชื่นใจชวนให้เกิดความศรัทธาจึงทำให้เกิดการให้ขึ้นมา เพื่อเป็นประโยชน์กับตนเองและคนในชุมชนตำบลอุโมงค์ ดังนั้น สังคหัตถ์ ๔ จึงถือเป็นหลักธรรมที่สำคัญที่ได้ถือปฏิบัติร่วมกันมาตลอดตั้งแต่เริ่มมีการจัดตั้งกองทุนออมทรัพย์มาจนถึงปัจจุบัน

^{๔๘} สัมภาษณ์ พระครูศรีสิทธิพิมล,ดร.ผู้จัดการโรงเรียนฝางธรรมศึกษา วัดศรีบุญเรือง, ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๗.

๔.๓.๓ แนวโน้มการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูนในอนาคต

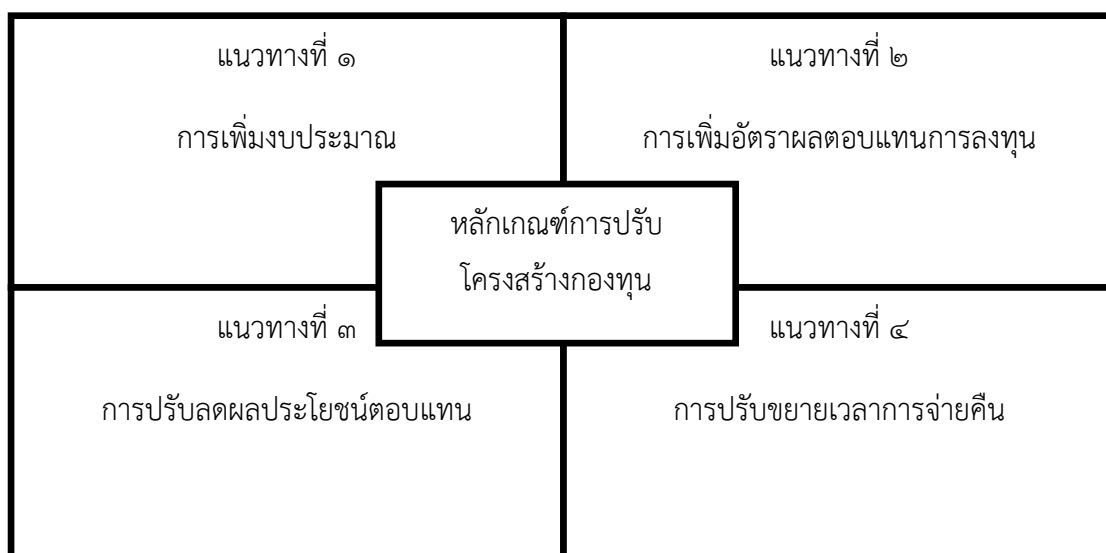
๑) การเพิ่มสมาชิกกองทุน

ในการสร้างทางเลือกการเพิ่มสมาชิก คือ กระตุ้นให้ประชากรวัยแรงงานและประชากรกลุ่มชั้นกลางถึงชั้นสูง ประชากรวัยแรงงาน ถ้าหากเข้าร่วมกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลอุโมงค์มากขึ้น เนื่องจากระยะเวลาการเบิกจ่ายสวัสดิการที่ขยายออกไปจะส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเข้าร่วมกองทุน จากระเบียบสวัสดิการเดิมที่กำหนดขึ้น และภายใต้สภิตายุชยเฉลี่ยของประชากรไทย ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลอุโมงค์ ควรกำหนดอายุแรกเข้าเป็นสมาชิกกองทุน เพื่อป้องกันการแสวงหาประโยชน์จากช่องว่างระเบียบกองทุน คือ กำหนดอายุแรกเข้าการเป็นสมาชิกกองทุน เพื่อไม่สร้างภาระเสี่ยงในการแสวงหารูปแบบการลงทุนที่ให้อัตราผลตอบแทนสูงแก่กองทุน

ประชากรกลุ่มชั้นกลางถึงชั้นสูง เน้นการประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและเน้นหลักการเอื้อเพื่อพ่อแม่ และการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต

๒) การปรับเปลี่ยนโครงสร้างกฎระเบียบกองทุน

ด้วยหลักการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของกองทุนสามารถจำแนกได้เป็น ๔ แนวทาง ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๗ หลักเกณฑ์การปรับโครงสร้างกองทุน

แต่ทั้งนี้ก็มีข้อเสนอแนะว่า กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลอุโมงค์ยังไม่ควรปรับเปลี่ยนโครงสร้างกองทุน โดยใช้แนวทางที่ ๑ และแนวทางที่ ๒ เนื่องจาก

๑. กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลอุโมงค์เป็นหลักการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานสำคัญว่าให้ประชาชนตั้งสัจจะลดรายจ่ายวันละ ๑ บาท (เดือนละ ๓๐) และนำเงินที่ลดลงนั้นมาจัดสวัสดิการเพื่อชีวิตที่ดี ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะปรับเปลี่ยนหลักการเบื้องต้นเนื่องจากจะกระทบกับโครงสร้างส่วนใหญ่ของกองทุนและกลุ่มประชากรที่ด้อยโอกาสเข้าร่วมหากมีการปรับเงินสะสม

๒. สำหรับการปรับเพิ่มอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนให้สูงขึ้น หรือแสวงหาช่องทางการลงทุนอื่น ๆ ที่ให้ผลประโยชน์นอกวงและนำมาจัดสรรในรูปสวัสดิการแก่ประชาชน ยังเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมในระยะสั้น เนื่องจากกองทุนยังไม่มีบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์เพียงพอที่จะบริหารเงินลงทุน และยังไม่อยู่ในฐานะที่จะรองรับความเสี่ยงระดับสูงได้ด้วยเหตุดังกล่าวช่องทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับกองทุนในระยะสั้น คือ แนวทางข้อที่ ๓ และ ๔ คือการปรับลดผลประโยชน์ทดแทนในกรณีต่าง ๆ ให้เหมาะสม หรือการเลื่อนระยะเวลาการเบิกจ่ายผลประโยชน์ทดแทนให้เหมาะสมกับเบี้ยหรือเงินสะสมที่สมาชิกมีการออม

๓. การปรับลดผลประโยชน์ทดแทน หมายถึงการลดจำนวนเงินผลประโยชน์ที่กองทุนสัญญาแก่สมาชิกว่าจะเบิกจ่ายเมื่อสมาชิกแต่ละรายบรรลุหรือปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กองทุนประกาศไว้ โดยการปรับอัตราผลตอบแทนนั้นสามารถดำเนินการได้หลากหลายลักษณะ ทั้งในส่วนของ การลดจำนวนเงิน ผลประโยชน์สวัสดิการ หรือลดจำนวนวันการให้บริการลง

๔. การปรับขยายระยะเวลาการจ่ายคืนผลประโยชน์ทดแทน คือการปรับขยายเวลาในการจ่ายผลประโยชน์หรือเงินสะสมให้พอเหมาะกับจำนวนสมาชิกในการออม

๓) สร้างระบบฐานข้อมูล การเชื่อมโยงฐานข้อมูล

การปรับโครงสร้างของการเบิกจ่ายผลประโยชน์ทดแทนและระยะในการเบิกจ่ายแล้ว ในระยะสั้นกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลอุโมงค์ยังจำเป็นต้องมีระบบฐานข้อมูลบันทึกการเบิกจ่ายสวัสดิการของสมาชิกทุกคนบนระบบเดียวกัน ซึ่งต้องเชื่อมโยงข้อมูลการเบิกจ่ายรายบุคคล การส่งเงินออม ตลอดจนข้อมูลพื้นฐานของสมาชิกแต่ละราย อาทิ จำนวนสมาชิกครัวเรือน สมาชิกครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกองทุนแล้ว

ปัจจุบันระบบการจัดเก็บข้อมูลการเบิกจ่ายที่รายงานแก่คณะกรรมการส่วนกลางอยู่ในรูปแบบการนับจำนวนความถี่ของการเบิกจ่ายสวัสดิการทั้ง ๒๖ ข้อ ในแต่ละเดือนของแต่ละกองทุนย่อย แต่ไม่สามารถวิเคราะห์ในระดับสมาชิกได้ ว่ามีการเบิกจ่ายอย่างไร สมาชิกกลุ่มโรคใด จำนวนเท่าใดที่มีแนวโน้มจะพบแพทย์เป็นประจำทุกเดือน เป็นต้น ซึ่งระบบการจัดเก็บที่เหมาะสมควรได้รับการออกแบบในลักษณะสถิติ เช่น ACCESS เพื่อรองรับระบบข้อมูลในอนาคต

๔) การจัดทำบริหารความเสี่ยง

กองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลอุโมงค์มีความเสี่ยงอย่างยิ่ง ด้วยปัจจัยหลายประการทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกกองทุน ดังต่อไปนี้

ปัจจัยภายนอก	- กองทุนจำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งทุนภายนอกสูง (รัฐบาล ท้องถิ่น เป็นต้น
ปัจจัยภายใน	- ขาดการบันทึกข้อมูลรายบุคคล - ขาดบุคลากรด้านการวางแผนการเงินและหลักเกณฑ์ทาง สถิติในการกำหนดผลประโยชน์ตอบแทน - ทักษะและพฤติกรรมของสมาชิกต่อการเบิกสวัสดิการ

แผนภาพที่ ๔.๘ แสดงปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกกองทุน

ปัจจัยภายใน

๑. ขาดระบบการรวบรวมข้อมูลรายจ่ายของสมาชิกกองทุนฯ รายบุคคล

ปัญหาหลักของกองทุนสวัสดิการตำบลอุโมงค์ คือ การขาดข้อมูลสนับสนุนระดับบุคคล เช่น ข้อมูลสมาชิกแต่ละคนที่มีการเบิกจ่ายสวัสดิการในจำนวนเท่าใดในแต่ละปี รวมถึงข้อมูลย้อนหลังของสมาชิกแต่ละราย ด้วยระบบที่กองทุนไม่สามารถเห็นภาพรวมหรือเรียกดูข้อมูลเฉพาะรายสมาชิกได้นั้นเป็นปัญหาใหญ่ที่ทำให้กองทุนไม่สามารถเห็นภาพรวมหรือสถานะปัจจุบันของกองทุนได้ ยากที่จะวิเคราะห์พฤติกรรมของการเบิกจ่ายสวัสดิการของสมาชิกบางสวัสดิการได้ เช่น สวัสดิการด้านการเบิกจ่ายการเดินทางไปโรงพยาบาลของสมาชิก เป็นต้น ซึ่งแต่ละรายเป็นที่รับทราบกันเฉพาะในพื้นที่กองทุนย่อยแต่ละแห่ง หรืออยู่เฉพาะในสมุดบันทึกของสมาชิกแต่ละรายเท่านั้น

๒. ขาดบุคลากรด้านการวางแผนการเงินและหลักเกณฑ์ทางสถิติในการกำหนดผลประโยชน์ตอบแทน

จากเงื่อนไขของคณะกรรมการบริหารกองทุน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกกองทุนนั้น ไม่ได้ปรากฏว่ามีการกำหนดเงื่อนไขขึ้นต่ำว่าจะต้องมีคณะกรรมการรายหนึ่งรายใดที่จะต้องมีความรู้ความสามารถในการวางแผนทางการเงินให้แก่กองทุน ดังนั้นแม้คณะกรรมการจะมาจากการยอมรับของสมาชิกในชุมชนแต่หากปราศจากความรู้ในการวางแผนทางการเงินแล้ว กองทุนจะไม่สามารถปรับตัวหรือรับมือกับความเสี่ยงต่างๆ ขึ้นได้

ปัจจุบันพบว่ากองทุนมีการจัดจ้างสำนักงานตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ลำพูนมาช่วยดูแลด้านงบดุล ด้านการบัญชี ของกองทุนฯ แต่อาจยังเป็นข้อจำกัดว่าไม่สามารถขยายกรอบไปถึงการวิเคราะห์ทางการเงินในอนาคตได้

นอกจากนั้นยังพบว่าคณะกรรมการกองทุนฯ มีการกำหนดปรับเปลี่ยนโครงสร้างการเบิกจ่ายเงินกองทุนอยู่เป็นระยะ เช่น การปรับเปลี่ยนสวัสดิการบางข้อเพิ่มขึ้นจากระเบียบเดิม แต่ไม่ปรากฏว่า ในการตัดสินใจดังกล่าวมีการนำหลักเกณฑ์การวิเคราะห์ทางการเงินมาประกอบการตัดสินใจแต่อย่างใด ทั้งหมดเหล่านี้แม้เป็นความพยายามในการสร้างความมั่นคงให้แก่สมาชิก แต่การพิจารณาเพิ่มสวัสดิการโดยขาดการวิเคราะห์ความเป็นไปได้หรือความยั่งยืนของกองทุนแล้ว เป็นการสร้างความเสี่ยงและภาระทางการเงินแก่กองทุนอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันกองทุนมีรูปแบบการลงทุนเพียงการซื้อสลากทวิทรัพย์และฝากเงินธนาคารเท่านั้น

๓. ทศนคติและพฤติกรรมของสมาชิกต่อการเบิกสวัสดิการ

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่กองทุนกำลังประสบในปัจจุบันมาจากพฤติกรรมของกลุ่มสมาชิกในการเบิกจ่ายสวัสดิการกองทุน ในสวัสดิการหมวดที่ ๑๙ (การเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงพยาบาลครั้งละ ๑๐๐ บาท ไม่เกิน ๑๒ ครั้งต่อปี) ซึ่งจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุน ส่วนหนึ่งรายงานว่า สมาชิกกองทุนบางส่วนเห็นว่าสวัสดิการดังกล่าวเป็นสิทธิที่สมาชิกทุกคนพึงได้รับเท่าเทียมกัน แต่สถานการณ์ที่กองทุนมีแนวโน้มประสบอยู่คือ สมาชิกบางส่วนมีแนวโน้มจะเบิกจ่ายสวัสดิการดังกล่าวแม้จะไม่ใช่สิ่งที่จำเป็น เช่น เมื่อใกล้สิ้นเดือน สมาชิกบางรายมีแนวโน้มว่าจะเดินทางไปพบแพทย์เพื่อให้ลงนามในเอกสารว่ามาตรวจร่างกาย วัดความดันจริงเพื่อนำเอกสารมาเบิกเงินสวัสดิการ ๑๐๐ บาท ไปซื้อหาสิ่งของจำเป็น

๓.๑) สมาชิกบางรายที่มีอาชีพทำงานในโรงพิมพ์ ทำสำเนาเอกสารปลอมในนามโรงพยาบาลขึ้นเพื่อมาเบิกจ่ายกับกองทุน

๓.๒) เมื่อใกล้สิ้นปีงบประมาณ สมาชิกบางรายจะนับจำนวนครั้งการเบิกจ่ายหมวดที่ ๑๙ ว่าครบจำนวน ๑๒ ครั้งหรือไม่ หากยังไม่ครบจะเดินทางไปพบแพทย์ตามโรงพยาบาลเพื่อให้ตรวจร่างกายพื้นฐาน และให้แพทย์ลงนามในเอกสารและกลับมาเบิกจ่ายที่กองทุนฯ บางรายพบว่ามี การเดินทางไปสถานพยาบาลมากกว่า ๑ แห่ง ใน ๑ วัน เพื่อให้ได้ใบรับรองแพทย์มาเบิกกับกองทุน

ปัจจุบันแม้คณะกรรมการกองทุนจะเพิ่มความเข้มงวดและกฎระเบียบในการเบิกจ่ายแล้ว เช่น การประสานงานกับโรงพยาบาลในการเข้ารับการรักษาที่ไม่มีอาการรุนแรง ลดจำนวนครั้ง การนัดเพื่อไม่ให้เดินทางไปโรงพยาบาลโดยไม่จำเป็น

ปัจจัยภายนอก

นอกจากปัจจัยภายในของกองทุนและพฤติกรรมสมาชิกแล้ว กองทุนยังมีความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอกที่อาจมีผลต่อการดำเนินการกองทุนด้วย เช่น การพึ่งพิงแหล่งทุนจากภายนอกและผลกระทบของการเมืองระดับท้องถิ่น เป็นต้น

กองทุนจำเป็นต้องพึ่งพาแหล่งกองทุนภายนอกสูง (รัฐบาล,ท้องถิ่น เป็นต้น)

ในอดีตที่ผ่านมา เงินสมทบรายหัวจากรัฐบาลส่วนกลางมีความสำคัญค่อนข้างมากต่อการดำเนินโครงการในด้านการสร้างความมั่นคงแก่กองทุน จากจุดเริ่มต้นโครงการในปี ๒๕๕๑ การสนับสนุนงบประมาณจากรัฐส่วนกลางส่งผลทำให้ปัจจุบันกองทุนมีเงินหมุนเวียนในการจ่ายสวัสดิการ ๒๔ รายการ ประมาณ ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งด้วยงบประมาณจำนวนนี้คาดว่าจะส่งผลทำให้กองทุนอยู่ได้ในเวลาไม่นาน หลังจากนั้นหากไม่ได้รับการสนับสนุนต่อเนื่องจากรัฐบาล ก็จะมีแนวโน้มที่กองทุนอาจจะต้องปิดตัวลงถ้าหากกองทุนไม่สามารถหาช่องทางการเพิ่มรายรับ หรือเพิ่มศักยภาพในการแสวงหางบประมาณสนับสนุน หรือมีรูปแบบการลงทุนอื่นเพื่อให้มีประโยชน์เพียงพอ

ผลกระทบของการเมืองระดับรัฐและท้องถิ่นต่อการสนับสนุนกองทุนฯ

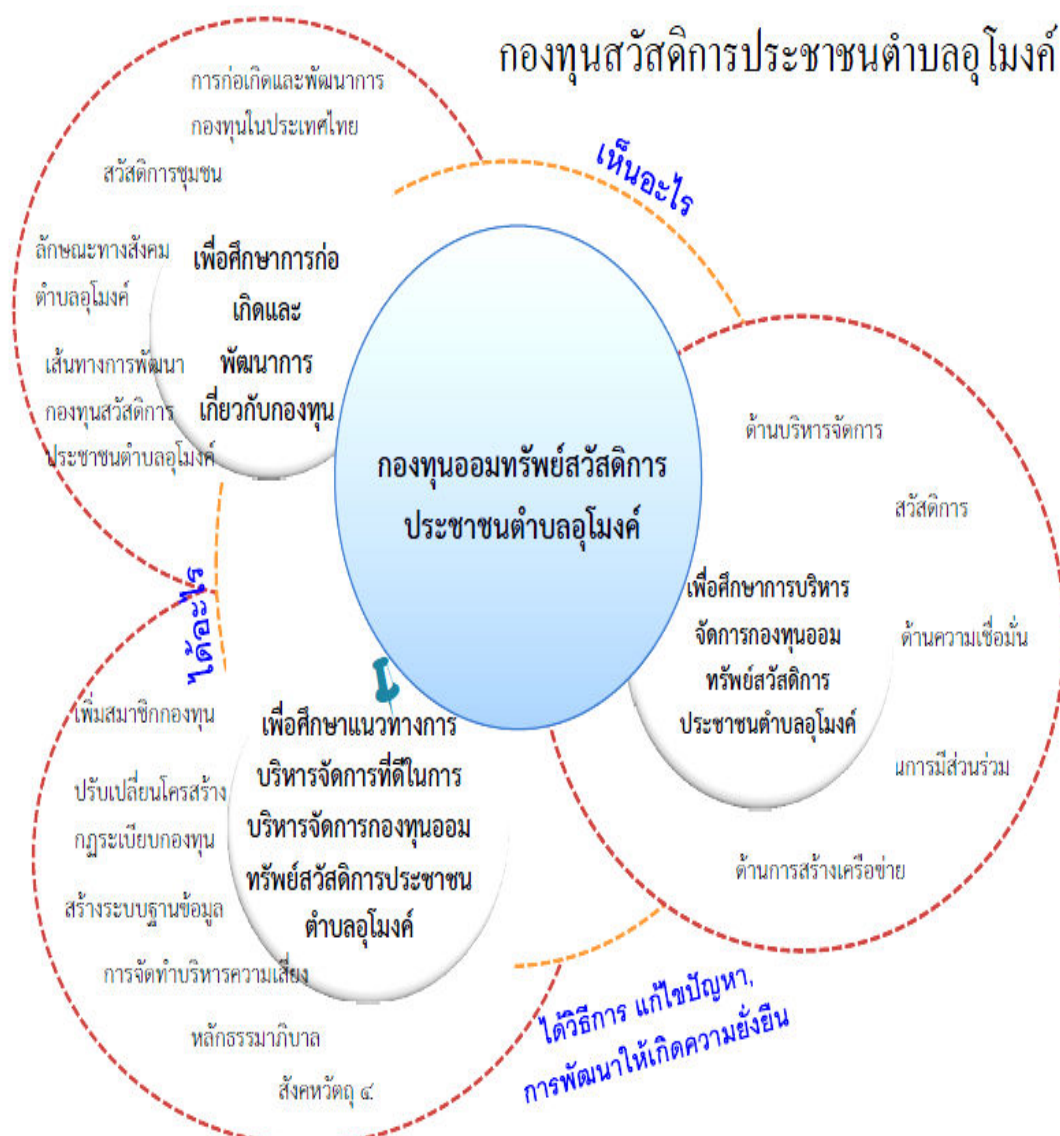
ทัศนะทางการเมืองพบว่า มีผลกระทบต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกหรือการออกจากความเป็นสมาชิกกองทุนฯ ด้วย เนื่องจากสมาชิกส่วนหนึ่งยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่ากองทุนออมทรัพย์เป็นกองทุนที่จัดตั้งโดยรัฐบาลและมาจากเงินอุดหนุนของพรรคการเมือง ดังนั้นสมาชิกที่มีทัศนคติทางการเมืองที่แตกต่างจะเลือกไม่เข้าเป็นสมาชิกกองทุนและการเปลี่ยนคณะผู้บริหารของเทศบาลก็มีผลต่อการตัดสินใจลาออกจากการเป็นสมาชิกเช่นเดียวกัน เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ไว้วางใจในตัวบุคคลมากกว่า

๕) การร่วมบูรณาการกับสถาบันการเงินอื่น ๆ

กองทุนสวัสดิการควรมีการบูรณาการกับองค์กรทางการเงินอื่น ๆ เพื่อให้มีแนวโน้มความมั่นคงมากกว่า เพราะการเชื่อมโยงเป็นฐานข้อมูลกับรายนามสมาชิกองค์กรการเงินอื่น ๆ เช่น รายนามสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน กองทุนสัจจะ เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์และติดตามพฤติกรรม และการสนับสนุนนิสัยในการออมโดยเฉพาะกลุ่มที่มีการกู้เงินความจำเป็นและกลุ่มที่ยังไม่มีสวัสดิการ

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัย ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ ทำให้ทราบถึงการก่อเกิด และพัฒนาการเกี่ยวกับกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชน การบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์และแนวทางการบริหารจัดการที่ดีในการบริหารจัดการกองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนากองทุนออมทรัพย์สวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

แผนภาพที่ ๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย